הלכה · משנה תורה · מפרשים · הר המוריה · ספר קורבנות

הר המוריה על משנה תורה, הלכות קרבן פסח

רבי מאיר יונה ברנצקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הר המוריה על משנה תורה, הלכות קרבן פסח

רבי מאיר יונה ברנצקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הר-המוריה-על-משנה-תורה-הלכות-קרבן-פסח/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ה 7
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9
הלכה ט 10
הלכה י 10
הלכה יא 10
הלכה יב 11
הלכה יג 11
הלכה יד 11
הלכה טו 12
הלכה טז 13
הלכה יז 13
הלכה יח 13
הלכה יט 16
הלכה כ 17
פרק ב 17
הלכה א 17
הלכה ב 17
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 19
הלכה ו 20
הלכה ז 21
הלכה ח 21
הלכה ט 21
הלכה י 22
הלכה יא 22
הלכה יב 23
הלכה יג 23
הלכה יד 23
הלכה טו 23
פרק ד 24
הלכה א 24
הלכה ב 24
הלכה ג 26
הלכה ד 26
הלכה ה 28
הלכה ו 28
הלכה ז 29
הלכה ח 29
הלכה ט 31
הלכה י 32
הלכה יא 32
פרק ה 33
הלכה א 33
הלכה ב 33
הלכה ג 36
הלכה ד 36
הלכה ה 37
הלכה ו 37
הלכה ז 37
הלכה ח 38
הלכה ט 38
פרק ו 40
הלכה ב 40
הלכה ג 45

הלכה ד 46
הלכה ה 46
הלכה ו 46
הלכה ז 47
הלכה ח 48
הלכה ט 48
הלכה י 49
הלכה יא 49
הלכה יב 51
הלכה יג 51
פרק ז 51
הלכה א 51
הלכה ב 51
הלכה ג 52
הלכה ד 52
הלכה ה 52
הלכה ו 52
הלכה ז 52
הלכה ח 52
הלכה ט 53
פרק ח 54
הלכה א 54
הלכה ב 54
הלכה ג 54
הלכה ד 54
הלכה ה 55
הלכה ו 55
הלכה ז 55
הלכה ח 55
הלכה ט 56
הלכה י 57
הלכה יא 58
הלכה יב 59
הלכה יג 60
הלכה יד 60
פרק ט 61
הלכה א 61
הלכה ב 62
הלכה ג 62
הלכה ד 63
הלכה ה 63
הלכה ו 64
הלכה ז 64
הלכה ח 65
הלכה ט 65
פרק י 66
הלכה א 66
הלכה ב 66
הלכה ג 67
הלכה ד 67
הלכה ה 68
הלכה ו 68
הלכה ז 68
הלכה ח 68
הלכה ט 68
הלכה י 68
הלכה יא 68
הלכה יב 69
הלכה יג 69
הלכה יד 70
הלכה טו 70

פרק א

הלכה א

אחר חצות וכו'. פסחים ה' א' נ"ח א' ס"א א' צ"ז ב' צ"ח א' ק"ז א' ק"ח א' זבחים י"א ב' י"ב א' צ"א א' ק' א' ב' קי"ד ב' ירושלמי פ"ט דפסחים ה"ו.

מן הכבשים וכו'. פסחים ע' א' ב' זבחים ז' ב' ח' ב' ט' א' מנחות פ"ג ב' ג' א' בכורות י"ב א' ה' ב' כריתות ד' א' תוספתא דפסחים פ"ה ופ"ח ירושלמי שם פ"ה ה"ב ספרי ראה פיסקא קכ"ט מכילתא בא פרשה ד' ופי"א.

זכר. פסחים ע' א' צ"ז ב' קדושין נ"ה ב' זבחים ע"ה ב' ט' א' תמורה י"ט א' כ' א'.

בן שנה. שם ושם פסחים ס"ב ב' צ"ז א' זבחים י' א' ט' א' מנחות ג' א' פ"ג ב' תוספתא דפסחים פ"ד.

האשה חייבים וכו'. פסחים צ"ה א' ב' צ"ג א' ע"ט ב' (ומש"כ מרן מהא דסנהדרין י"ב ב' משום דאזלא אליבא דר"ש יעו"ש כ"כ התוס' התם ד"ה ונשים וכו' ובפסחים ע"ט ב' ד"ה קסבר וכו') ועיין ירושלמי פסחים פ"ח ה"א ובחלה פ"ד ובקדושין פ"א הלכה ב' מכילתא שם פרשה ג' תוספתא דפסחים פ"ח.

הלכה ב

חייב כרת. עירובין צ"ז א' פסחים נ"ט א' ס"ו א' ס"ט א' ב' צ"ב א' ב' צ"ג א' ב' צ"ד ב' יבמות ז' ב' מכות י"ג ב' זבחים ל"ב ב' ק"ו ב' כריתות ב' א' ז' א' תוספתא פ"ד ופ"ח דפסחים ספרי בהעלותך פיסקא ע' (פסחים צ"א ב').

בשגגה פטור. ואינו חייב חטאת כדאיתא בכריתות שם ושם ובמכות שם ועיין במל"מ שתמה על תוס' דכתבו דבחו"ל פטור יעו"ש ולכאורה יש ראיה מהא דפסחים ע' ב' דבן דורתאי פירש לדרום יעוין שם ואם איתא אכתי מאי הועיל בפרישתו אבל י"ל דהתם עיקר פרישתו היה בשביל חגיגה ולכן הרחיק עצמו ולא בא לפסח ראשון רק לפסח שני ובפסח שני אין כאן חגיגה כדאיתא לקמן פ"י ולכאורה יש ראיה קצת מהא דתענית ד' ב' יעו"ש אבל גם זה אינו דאטו מי נזכר שם דלדידן לית לן עולי רגלים יעו"ש היטב אבל לכאורה יש קצת ראיה מההיא דגיטין ד' ב' וע"ע בסנהדרין י"א א' יעו"ש ג"כ משמע קצת דפטורים הם וע"ע ב"מ כ"ח א' וע"ע תענית י' א' (אבל מהתם י"ל דמיירי בסוכות אבל בפסח כולהו הוו מסקי) ועי' בר"ה ו' ב' ובחגיגה. והנה הרבה יש לי לדבר מזה אך הנה פקחתי עיני וראיתי כי דברים רבים אשר עלו בלבי מזה כבר הלכו בהם נימושות עיין בספר אור חדש מש"כ בזה והרבה מדבריו אינם מוכרחים יעו"ש היטב (גם מה שהביא מהרע"ב סוף חלה יעו"ש בזה לא היטב לראות לענ"ד דהרע"ב מיירי מבניו (ועיין

תוספתא פסחים פ"ח והא דאשתו מפורש התם בירושלמי דס"ל נשים בראשון חובה ובשני רשות יעו"ש היטב והבן) גם שאר דבריו אינם מוכרחים ודברי הצל"ח מש"כ שם לענ"ד מגומגמים הם מאד. ופקחתי עיני וראיתי בספר קהלת יעקב שהאריך קצת מזה והנה בכלל דבריו דבריי ובמה שכתבתי תמצא סתירה לדבריו ומה שהביא ראיה מירושלמי דפסחים פ"ז ה"ו לראיה הלכו וכו' ועו"ש (וכ"ה בהוריות פ"ק ה"ב וכן משמע במדרש רבה פרשת ויצא פ' ע' יעו"ש היטב) עיי"ש בקרבן העדה שהגיה להוראה (וכ"ה בהוריות ג' א' יעו"ש) ואף לדבריו מ"מ י"ל דוקא מראיה פטורים אבל לא מפסח (ועוד י"ל שכונת התוס' דהקשו אמאי לא הגיד ר' יהודה בן בתירא בעצמו כשהיה בירושלים והלא היה מחויב לעלות בשביל ראיה ובשביל פסח וע"ז תירצו שהיה פטור מראיה ומפסח ראשון ואי משום שהיה יכול לעשות פסח שני מ"מ בני חבורת הגוי שהיה אוכל עמהם כבר הלכו לדרכם ולא היה לו למי להגיד לכן עשה תחבולה אחרת וק"ל) ועוד יש לדבר בזה ולקצר באתי.

הלכה ג

אלא בעזרה וכו'. פסחים ס"ג ב' ס"ד א' ס"ז ב' צ"ג ב' צ"ה ב' זבחים נ"ו ב' ק"ט א' מנחות צ"ה ב'. והוצרך רבינו לכתוב זה משום דבפסח מצרים לא היה עזרה לכן הוצרך לכך.

בבמת יחיד. מגילה ט' ב' זבחים קי"ז א' קי"ח א' וכבר הארכתי לעיל פ"א מהל' בית הבחירה ה"ג מזה יעו"ש היטב ועיין בספר ברכת אברהם (לבנו של רבינו) בסימן ו'.

לוקה שנאמר וכו'. פסחים צ"א א' זבחים קי"ד ב' וירושלמי פ"ק דמגילה הי"א ספרי ראה פיסקא קל"ב והא דאיכא לאו היינו אחר חצות אבל קודם חצות ליכא לאו כמבואר בש"ס בזבחים שם ועיין לח"מ. ומצאתי בספר קהלת יעקב שכתב דלדעת רבינו אף קודם חצות לוקה יעו"ש היטב. ועיין מש"כ מרן בשם רבינו ר' אברהם בנו של רבינו יעו"ש ולכאורה דברי התוס' דזבחים קי"ט ב' ד"ה הקדישו וכו' הם נגדו יעו"ש וי"ל דהתוס' קאמרי התם דיש בזה לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין עליו ורבינו אברהם קאמר דאין בו לאו ממש אבל מ"מ י"ל דמודה דלאו מכלל עשה יש בו ועיין במל"מ שמאריך כאן בדיני במה והרבה כתבתי מזה בפ"א מהל' בית הבחירה ה"ג יעו"ש היטב.

הלכה ד

אחר חצות. עיין לעיל הלכה א' ועיין לעיל פ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ד.

שמטיבין את וכו'. פסחים נ"ט א' כברייתא שניה ועי' שם בירושלמי ה"א מייתי ברייתא דהפסח היה נשחט בין קטורת לנרות (ועיי"ש בש"ק שמוחק תיבת בע"פ יעו"ש בד"ה אלא הפסח וכו' אבל באמת נ"ל כי ט"ס בירושלמי וכצ"ל אלא הקטורת והפסח בע"פ

וכ"ה בתוספתא שם פ"ד יעו"ש) ועיין תוספתא פ"ד דמשמע קצת כרבינו יעוין שם אף המפרש לא כ"כ יעו"ש ירושלמי הלכה ג'.

כשר. פסחים ס"א א' זבחים צ"א א' ומש"כ ממרס בדמו עד שיזרק דם התמיד וכו' אבל א"צ להמתין עד שיקרבו אברי התמיד ירושלמי שם ה"ג יעו"ש בקרבן העדה. ודע דיש לעיין קצת לפי המתבאר בזבחים שם ולפי פסק רבינו לעיל בפ"ט מהל' תמידין ומוספין ה"ג דאם עבר ושחט המאוחר תחלה לא יהא אחר ממרס בדמו רק יקריבנו למאוחר תחלה יעו"ש א"כ הכא נמי הו"ל לזרוק מקודם דם הפסח קודם שחיטת התמיד והא דאיתא התם ימרס בדמו היינו אי קדים ושחט התמיד קודם זריקת דם הפסח והיה לו לרבינו לבאר זה ואולי מדכתב עד שיזרק דם התמיד ולא כתב עד שישחט ויזרק דם התמיד מבואר מזה דמיירי בקדם ושחט התמיד וכמו דאיתא שם בש"ס. ולפ"ז צ"ל מש"כ ואם נזרק דם הפסח קודם התמיד וכו' מיירי אף לאחר שנשחט התמיד שדינו שיהא ממרס בדם הפסח והוא לא עשה כן רק זרק דם הפסח מקודם נמי כשר. שוב מצאתי בספר קהלת יעקב שכתב דהכא גבי פסח שאני משום דגלי קרא דיהא מאוחר לתמיד של בין הערבים יעו"ש היטב דבזה תירץ קושיית התוס' פסחים נ"ט א' ד"ה יאוחר וכו' יעו"ש היטב ויש לעיין בזה (ועיין בסדר פסח ראשון הנדפס בש"ס נ"ז ב' דאיתא שם ויהא אחד ממרס בדמו שלא יקרוש עד שיזרוק דם התמיד עכ"ל ולא נזכר שם מקודם דמיירי בנשחט קודם התמיד והוא טעות סופר דמוכח והוא חסרון בדפוס יעו"ש). ועיין במל"מ מש"כ לענין פסח שני אימת נשחט. וכבר כתבתי מזה לעיל בפ"א מהל' תמידין ומוספין יעו"ש.

הלכה ה

הפסח בזמנו וכו'. פסחים ס"ג א' מנחות ע"ח ב' ותוספתא דפסחים פרק ד' וע"ע פסחים ד' א' ובמכילתא פרשת בא פרשה ח' ובמשפטים פרשה כ' ודוקא בזמנו אבל שלא בזמנו שלמים הוא ואינו עובר עליו עיין שם במשנה ור"ש הוא דס"ל דבכל ימות הפסח עובר על כל הזבחים יעו"ש ור' יהודה ס"ל דגם על התמיד עוברין יעו"ש ורבינו פסק דהלכה כחכמים.

הדם ואחד וכו'. שם בפסחים ע"ב ובתוספתא שם ועי' בירושלמי שם ה"ד איכא מחלוקת בהקטרת אימורים אם חייב עלה או לא וכ"ה בש"ס דידן יעוין שם ורבינו פסק כרב פפא דסוגיין וכברייתא דמסייע ליה אבל המקבל והמוליך הדם פטור לכו"ע כדאיתא בירושלמי שם.

אחד מבני וכו'. שם ושם.

והפסח כשר. תוספתא פרק ד' ובירושלמי שם ועי' בתוס' שם ד"ה השוחט וכו' ובתמורה ד' ב' ד"ה רבא וכו' (והנה מדברי התוספות דתמורה ומדברי מרן כאן מבואר דהא דתני חזקיה בירושלמי לא תשחט על חמץ דם זבחי התורה קראת אותו זבח עכ"ל היינו דמהך קרא מבואר להכשר וכפי' השני של הקרבן העדה יעו"ש היטב) ועיי"ש בשיירי קרבן (ומראה הפנים) שפלפלו בזה והשיגו על הרש"א יעו"ש היטב ואין עסקי לפלפל בזה כעת (ועיין באור זרוע ח"ב נ"ט א' (בפי' הפיוט אלהי כל בשר) פסק דפסול הפסח יעו"ש וצ"ע) ולענין אם זרק או הקטיר פסח פסול עיין במל"מ שאינו חייב עליו יעו"ש היטב ומה שהקשה מהסוגיא דמנחות נ"ג א' דמשם מוכח דבעינן קרא לפסול עיין בש"ק שם מה שכתב עליו (ובמראה הפנים שם) יעו"ש היטב ולענין מה שתמה השיירי קרבן על התוס' דפסחים עיי"ש בצל"ח משכ"כ על זה (ואין עסקי כעת בזה) יעו"ש היטב וע"ע בספר שער המלך משכ"כ בזה יעו"ש היטב ומה שכתב דבקדשים לא אמרינן כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני יעו"ש יש לעיין מהא דתמורה ה' ב' יעו"ש היטב. ועיין בלח"מ שכתב כאן להקשות הא רבינו ס"ל דהתראת ספק לא שמיה התראה ותירץ דמיירי שאומר בפי' אע"פ כן אני עושה יעו"ש שהכריח דאל"כ למה ליה לר"י טעמא אחרינא לימא טעמא משום התראת ספק אלא ודאי מיירי בכה"ג יעו"ש היטב (ולשונו מגומגם קצת) ומאד תמוה הוא דהא רבינו פסק בהדיא בפרק ט"ז מהל' סנהדרין דהתראת ספק שמה התראה יעו"ש היטב (והבאתיו לעיל פי"ח מהל' פסולי המוקדשין ה"כ יעו"ש) גם סוף דבריו שכתב ל"ל לר"י טעמא וכו' הוא תמוה דהא ר"י סבירא ליה דהתראת ספק שמיה התראה יעו"ש ובירושלמי פרק ח' דנזיר הלכה א' וביבמות פרק י"א ה"ז (אבל יש לומר כי טעות סופר הוא וצ"ל ר"ל) ועיין בפ"ה מהל' שבועות ה"ב ובלח"מ שם וצ"ע.

ועוד לא ידעתי מה התמהון הזה הא שם בש"ס איתא פלוגתתם בלא היו עמו בתוך העזרה יעו"ש וכאן לא זכר רבינו מזה ואולי מיירי כאן בהיה עמו בעזרה. אבל באמת מיירי כאן אפילו לא היה עמו בעזרה וכמש"כ רבינו בפי' המשניות ולשיטתו דפסק דהתראת ספק שמיה התראה ויש לומר דגם רבינו כאן כיון לזה מדכתב אם היה ברשות אחד מהן או ברשות אחד מבני חבורה וכו' דמשמע בכל מקום שהוא וע"ז סמך הלח"מ להקשות ופשוט. שוב ראיתי שגם בספר קהלת יעקב נמשך אחר הלח"מ יעוין שם ופליאה גדולה היא.

ודע דמש"כ רבינו דשיעור החמץ בכזית. מרן לא הערה מקורו. וברור הוא כי מקורו מהירושלמי שם הלכה ד' וזה לשונו תמן תנינן ב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת

וב"ה אומרים זה וזה בכזית ר' זריקן בשם ר' יוסה בן חנינא לא שנו אלא לביעורו אבל לאכילה כזית ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין לביעורו בין לאכילה (ככותבת, קרבן העדה) קם ר' מנא עם ר' חזקיה א"ל מנן שמע רבי הדא מילתא א"ל מן ר' אבהו א"ל ואנן אמרינן ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין לביעורו בין לאכילה כזית (הקרבן העדה הגיה שכצ"ל לביעורו בככותבת לאכילה בכזית. והפני משה גורס אוף אנן אמרין וכו' בין לביעורו בין לאכילה כזית) שחטו על חמץ אחר מי את מהלך אחר אכילתו או אחר ביעורו עד כאן לשונו והנה כתבו המבארים דהבעיא הוא אליבא דב"ש יעו"ש ממילא אליבא דב"ה ודאי דשיעורו כזית וכן מוכח עוד שם מהא דאיתא התם תמן אמר ר' ירמיה בשם ר' זעירא שני חצאי זתים בתוך הבית אין הבית מצטרף בתוך הכלי הכלי מצטרף שחטו עליהן מאחר שאילו בתוך הבית ואין הבית מצטרף פטור או מאחר שאילו בתוך הכלי והכלי מצטרף חייב עכ"ל מבואר מזה הא כזית שלם חייב בודאי וזה ברור. וראיתי לחכם אחד שכתב דלירושלמי מספקא ליה כמה שיעורו כביצה או כזית וליתא.

הלכה ו

שפיכה כנגד וכו'. עי' בפ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ז ובמש"כ שם ועיין עוד בירושלמי פרק ה' הלכה ו' ועיין בתוספתא פ"ד.

מפשיטין אותו וכו'. בפסחים ס"ד א' ועיין שבת קט"ז ב' קל"ג ב' מנחות ס"ג ב' ועיין לעיל פ"ז מהל' מעה"ק ה"א ומש"כ דלאחר שפיכת דמו היו מפשיטין אותו עיין שם פי"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ט.

כל זבח וכו'. עיין לעיל פ"י מהל' תמידין ומוספין הט"ז ומש"כ שם.

עם העור וכו'. שם ס"ה ב' ועיי"ש בתוספתא דמשמע דרק בשבת היה עושה כן וכן משמע לכאורה בש"ס שם ורבינו מיירי כאן בחול מדכתב דלא מיירי אכתי משבת עד הלכה ט"ז לכן כתב דנוטל פסחו עם העור שלו ולא כתב דכורך העור סביב הפסח.

ואוכל לערב. האי לערב אאכילה קאי אבל הצלייה היה קודם לערב כמבואר בפסחים נ"ח א' ובשבת קט"ז ב' קל"ג ב' מנחות ס"ג ב'.

הלכה ז

ולא הקטירן וכו'. עיין מל"מ מה שהאריך בזה.

שאין בו וכו'. עיין לעיל פי"ח מהל' פסולי המוקדשין ה"ט ומש"כ שם.

הלכה ח

כל הלילה וכו'. פסחים נ"ט ב' ועיין ירושלמי פ"ו הלכה א' ועיין לעיל פ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ז וה"ח יעו"ש.

הלכה ט

בשלש כתות וכו'. פסחים ס"ד א' ובתוספתא פ"ד ובמכילתא פרשת בא פרשה ה' ודוקא פסח ראשון נשחט בשלש כתות אבל לא השני כמבואר בתוספתא שם והובא בתוס' שם צ"ה א' ד"ה מה בין וכו' (ועיין יומא כ"ט א' ד"ה אלא וכו' ותוס' מנחות מ"ט א' ד"ה ת"ל וערך וכו' וצע"ק).

משלושים בני וכו'. שם ע"ב מימרא דר' יצחק.

הלכה י

חמשים נכנסים וכו'. שם וקשה לכאורה הא עיקר הטעם דבעינן שלשים בכל פעם הוא משום דמספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה א"כ ליסגי בפעם ראשון שלשים בני אדם ובפעם שניה ושלישית ליסגי בכל חד עשרה בנ"א דממנ"פ אי בבת אחת הרי איכא ואי בזה אחר זה איכא וי"ל דה"ק דילמא אסור לשחוט בפחות משלשים בני אדם וכן אסור לשחוט בפחות משלש כתות ובכל פעם יהיו שלשים בני אדם דאל"כ אסור לשחוט דילמא בעינן בכל זמן שישחוט דוקא שלשים בני אדם ופשוט.

הלכה יא

כשר. הנך שלש תיבות ואם שחטו כשר המה מוקפין בשני חצאי לבנה וכנראה לע"ד לכאורה כי ט"ס הוא כיון שרבינו פסק דאם שחטו בב"א כשר כ"ש אם היה פחות מחמשים. אבל לכאורה י"ל דטעם רבינו שהכשיר דהא דבעינן שלש כתות ובכל פעם שלשים בנ"א הוא מטעם ספק וידוע דעת רבינו בכל דבר שמחמת ספק בדיעבד אם לא עשה כן כשר דמספק לא מייתינן חולין לעזרה והנה אם שחטו בשלש פעמים והיה פחות מחמשים א"כ בכל פעם היה פחות משלשים כשר דילמא בעינן בזא"ז ולא בבת אחת וכן אם היו שלשים אנשים ושחטן בפעם אחת נמי כשר דילמא לא בעינן רק בבת אחת ולא בזא"ז וכן כתב מתחלה דאם היה פחות מחמישים ושחטן בשלש פעמים כשר ושוב כתב דאם היה שלשים ושחטן רק בפעם אחת נמי כשר אבל אם היה בפחות משלשים ושחטן בבת אחת דהוי כאן תרתי לריעותא לכאורה י"ל דפסול נמי הוא וא"כ יש ליישב גירסא דידן ואינו מיותר כלל. אבל באמת נ"ל כי טעם רבינו הא דכשר בדיעבד משום דבקדשים בעינן שינה הכתוב עליו לעכב במקום דליכא ביה לאו מפורש ועיין בכל המקומות שציינתי בהלכה ה' ד"ה והפסח יעו"ש היטב וא"כ אפי' שחטן בב"א והיו פחות משלשים ג"כ כשר ומ"מ יש ליישב נוסחא זו ותרתי קמ"ל בין אם שחטו פחות משלשים בני אדם ובין אם שחטו בב"א כשר בכל גוונא כי כל הני דברים אינן אלא לכתחלה ובדיעבד כשר בלא זה.

ונועלין דלתות וכו'. שם בפסחים ובברכות י"ט א' ובעדיות פ"ה מ"ו ופסק רבינו כרבא דפסחים (ע"ב) שם דלא סמכינן אניסא.

הלוים את וכו'. כ"ה בתוספתא פ"ד והובא בתוס' בפסחים בד"ה קראו וכו' יעו"ש.

ומעולם לא וכו'. היינו שלא גמרו כל ההלל בפעם השלישי אבל מ"מ התחילו לקרות בפעם השלישית ולא השלימוהו. רש"י בסוכה נ"ד ב'.

הלכה יב

תוקעין שלשה וכו'. שם בפסחים ובסוכה שם והתקיעות היו קודם הקריאה כמו שמבואר במשנה דפסחים ובסוכה שם.

ואין לו וכו'. כ"ה בירושלמי פ"ה ה"ה ובזה מיושב מה שהקשו תוס' בפסחים שם ד"ה קראו וכו' דמה דקאמר אין אומרים שירה אלא על היין היינו במקום שיש נסכים אבל במקום שאין נסכים אומרים על השחיטה.

הלכה יג

שיהיה להם וכו'. הכי מסקנת הש"ס בפסחים שם ע"ב אמנם בירושלמי המסקנא מפני הרמאין דילמא יגנובו ויחליף של זהב בשל כסף והש"ס דידן לא חייש לזה כדפריך דא"כ יחליף כבדה בקלה (עיי"ש בשיירי קרבן דלא כרש"י יעו"ש היטב).

למזרקין שוליים וכו'. עיין לעיל פ"ה מהל' תמידין ומוספין ה"ב יעו"ש.

הלכה יד

וקבל הכהן. דמקבלה ואילך מצות כהונה שם בפסחים ע"ב ועיין לעיל פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ו ופ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"א.

וחבירו לחבירו וכו'. אבל כל אחד היה נייד פורתא דאל"כ הולכה שלא ברגל לא שמיה הולכה שם בפסחים ע"ב ובזבחים י"ד ב' ועיין לעיל פ"א מהל' פסולי המוקדשין הכ"ג יעו"ש ועיין לח"מ כאן ועיין בס' קהלת יעקב מש"כ בזה יעו"ש היטב.

שפיכה אחת וכו'. לעיל סעיף וא"ו ובתוספתא פ"ד אי' כן ובפ"ו דזבחים יעו"ש וצ"ל בתוספתא דפסחים כמו שהוא בזבחים יעו"ש.

ומקבל מזרק אחד וכו'. עיין לעיל פ"ד ה"ב מש"כ שם מזה.

ותולים ומפשיטים וכו'. עיין לעיל פ"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ה יעו"ש.

את כולו וכו'. עיין מש"כ מרן ז"ל ועיין בלח"מ מש"כ בזה והנה מש"כ דאפשר דעת רבינו דס"ל דהא דאמר התם שקיל לה בברזי היינו לדבריו דר' ישמעאל קאמרי יעו"ש עיין בתוספות שבת קי"ז א' ד"ה דשקיל לה וכו' שכ"כ בהדיא יעו"ש היטב (והנה אגב אורחין אמרתי לבאר דבר אחד מה שהשיגו התוספות דיומא ל"ה א' על הערוך דמתיר

פסיק רישיה דלא ניחא ליה והביא ראיה מהך דשקיל בברזי וכתבו התוס' וז"ל ואינו ראיה כמו שפי' רש"י שם דלאו מלאכה היא דאין דרך הפשט בכך עוד יש לפרש דשקיל ליה בחתיכות קטנות כ"כ שאין בהם באחד מהם לעשות קמיע הלכך לא חשיב עור ואין זה הפשט עכ"ל וכ"כ הרא"ש בפי"ב דשבת יעו"ש היטב י"ל דהערוך לשיטתו בערך ברז דכתב שהיה מפשיט כולו רק שהיה נוקב בו נקבים להראות דלא בעי ליה ואינו נהנה ממנו יעו"ש היטב רק דהרא"ש מייתי בשם הערוך דמפשיט ליה בחתיכות קטנות יעו"ש אבל עיינתי בערוך ערך פסק ולא כתב לזה ואזיל שפיר לשיטתו והבן) וכן ראיתי באוצר נחמד להרמב"ן בשבת קל"ג ב' וזהו ברור דעת רבינו וכ"מ קצת מהא דמנחות ס"ג ב' יעו"ש היטב שוב ראיתי בס' שער המלך שכתב מזה ועיי"ש שהאריך עוד בזה. ועיי"ש עוד שהאריך להקשות בזה איך מותר לרבנן כיון שפירש ידיו מההפשט והאנן קי"ל שפירש בציצין שאין מעכבין אינו חוזר יעו"ש שהאריך בזה והנה ראיתי להרמב"ן שם בחי' שכתב דלרבנן גומר ההפשט משום האליה יעו"ש אך הא תינח בכבש אבל בעז הדרא קושיית שעה"מ לדוכתא ועיי"ש שכתב דבפסח היה ההפשט מכל העור קודם הוצאת אימורין יעו"ש היטב (וע"ע בפ"ו ה"א בירושלמי דפסחים ובמראה הפנים שם יעו"ש היטב) שוב ראיתי שגם התוס' יו"ט כאן הרגיש בזה וע"ע בס' קהלת יעקב מש"כ בזה.

וממחה את וכו'. שם בפסחים ס"ה ב' וס"ח א' והנה בשער המלך שם הקשה דלריב"ב דלא חייש למסרח א"כ ה"נ יהא אסור וא"כ ע"כ הך משנה לא אתי כר"י ב"ב ומתוך כך הקשה אתוס' דשבת קי"ז א' דכתב דבפלוגתא לא מיירי יעוין שם מה שכתב בזה והנה לפי המבואר בירושלמי פ"ו דפסחים הלכה א' דמתוך כך הותר מיחוי קרביים משום שלא יהא נראה כנוטל אימורים מזבח מנוול יעו"ש א"כ הוא צורך האימורים שהוא צורך גבוה ולק"מ יעו"ש היטב והבן.

הצואה והפרש וכו'. בסדר פסח הראשון איתא הצואר והוא טעות סופר (שוב ראיתי בש"ס החדשים שתיקנו זה).

ונותנם בכלי וכו'. עיין לעיל פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"א וה"ב יעו"ש.

הלכה טו

רוחצים את וכו'. בתוספתא פרק ד' איתא וז"ל כיצד מדיחין את העזרה היו פוקקין אותה ומרגילין לה אמת המים עד שנעשית נקייה כחלב עד כאן לשונו.

הלכה טז

כך מעשהו וכו'. שם ס"ד א' ובתוספתא פרק ד'. והנה לענין ההפשט כבר כתבתי בס"ק מ"ב ולענין הא דאיתא שם דבשבת לא היו תולין על המקלות רק אחד היה מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתפו ותולה ומפשיט לית הלכתא הכי דבשבת קכ"ג ב' איתא דזה נשנה קודם התרת כלים יעו"ש וכ"ה בירושלמי כאן ה"ט יעו"ש ועיין בפי' המשניות לרבינו כאן דכתב דפליגי ר' אליעזר וחכמים דר"א ס"ל דיש שבות במקדש וחכמים פליגי עליו וסבירי להו דאין שבות במקדש יעו"ש והלכה כחכמים יעו"ש ולכאורה הא מבואר בשבת דכולי עלמא מודו בזה דקודם התרת כלים היה אסור ולאח"כ הותר ואי משום דאין שבות במקדש כבר כתב התוס' שם יעו"ש היטב ואולי דרבינו מפרש דפליגי קודם התרת כלים וחכמים סבירא להו דאף אז לא גזרו במקדש ופליג אדר"א. אך יש לעיין מאי שנא מסידור קנים דבמנחות צ"ו א' דמשמע דכו"ע סבירי להו הכי אבל באמת לק"מ דרבינו סבירא ליה כרבה דשבת קכ"ד א' וכמו שכתבתי לעיל פ"ה מהל' תמידין ומוספין הי"א וסבירא להו דבקנים גזרו ולא במקלות דר"א יחידאה הוא במקלות דסבירא ליה הכי ורבנן פליגי עליו והבן.

שאינו צורך וכו'. עיין מרן מה שכתב בזה (ורבי יונתן דירושלמי שם הוא ר' נתן דש"ס דידן יעוין שם) ועיין תוספות חדשים שם יעוין שם ודע דמה שכתבו רבינו כאן דגם שבות שאינו צריך התירו לא תקשה מכאן על מה שכתב מרן בפ"ח מהל' בית הבחירה הי"ב יעו"ש היטב דלא דמי להתם דהתם כיון דאפשר לעשות אותו דבר עצמו הנעשית בשבת על ידי נרות הדולקים מבעוד יום משא"כ הכא, ופשוט.

הלכה יז

מוליך את וכו'. אע"ג דירושלים היא מוקפת חומה ודלתותיה נעולות בלילה מכל מקום לא היתה מעורבת מפני שהיתה עיר של רבים עיין בתוס' יו"ט פ"י דעירובין מ"ט יעו"ש.

עומדין במקומן וכו'. כ"ה בלשון המשנה בש"ס דידן אמנם בירושלמי שם ה"י משמע דל"ג עמדה במקומה רק והשלישית במקומה יעו"ש ובקרבן העדה ודע כי בתוספתא פרק ד' איתא דר' אליעזר בן יעקב סבירא ליה דהשלישית היתה יושבת בעזרת נשים אמנם בש"ס דידן ובירושלמי לא הובאת דעתו לכן גם רבינו לא הזכירה.

הלכה יח

וזריקת דמו וכו'. שם בפסחים ס"ה ב' ועיי"ש בתוס' דזריקת דמו אגב שחיטה נקטיה יעו"ש ויש ליישב דגם בזה איכא משום שבות עיין לעיל פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"ט יעו"ש ועיין ירושלמי שבת פ"ב ה"ה בסופו וע"ע לקמן פ"ב מהל' שגגות הי"ד.

הרכבתו והבאתו וכו'. כתב רבינו בפי' המשניות וז"ל ומה שאסר חתיכת יבלתו הוא שיחתוך אותה בכלי אם יש שם יבלת אבל ביד מותר לחתכה בשבת כאשר נתבאר בסוף עירובין הרכבתו והבאתו הוא מלאכה לפי שהוא משאוי לדעת חכמים אבל לדעת בן בתירה אינו משוי כאשר נתבאר מדעתו בפ"ד מזו המסכתא והבאתו מחוץ לתחום ג"כ אסור מדאורייתא אצל ר' עקיבא לפי שהוא סובר איסור תחומין מדאורייתא ור' אליעזר סבר איסור תחומין מדרבנן והחי נושא את עצמו ואפי' בהמה כבן בתירא ולפיכך היו אלו הדברים לפי סברתו כולן משום שבות לבד עכ"ל. והנה מבואר שדעתו דדבר שהוא משום שבות גם לרבנן דחי שבת ולא פליגי עם ר"א רק שהם סברי דדברים אלו מה"ת אסור לכן אינם דוחים ור"א ס"ל דזה משום שבות ולכן דחי והנה בש"ס משמע דגם בשבות אסרי רבנן דהא מביאין ראיה מהזאה דהיא שבות ועיי"ש ס"ו ב' תוס' ד"ה הנח וכו' ועיין עירובין ק"ג א' דשם מתקיף לה רב יוסף דמדקתני גבי שבות אלמא משום שבות אסור יעו"ש אבל בירושלמי דפסחים פ"ו ה"ו מבואר כדברי רבינו במשניות דשבות לכו"ע דוחה שבת ולא פליגי רק בדבר שהיא מלאכה גמורה יעו"ש היטב והא דאמר ר"א אלו שהן משום שבות וכו' היינו לדבריו קאמר וכמש"כ רבינו ומיושב בזה קושיית השיירי קרבן שם בד"ה הא חוץ וכו' יעו"ש היטב ועוד יבואר לפנינו אי"ה.

וחתיכת יבלתו וכו'. הצל"ח שם בפסחים נסתפק אם נולדה היבלת בשבת אם מותר לחותכה יעו"ש היטב ותמיהני אמאי לא מייתי דברי רש"י בעירובין ק"ג ב' ד"ה אילימא רבנן וכו' דשרי יעו"ש היטב ובירושלמי כאן ה"ג מבואר לאיסור יעו"ש (וע"ע בפי"ט דשבת ה"א) היטב וצ"ע בזה וי"ל דרש"י לא התיר רק בדבר שהוא משום שבות ולא במלאכה מן התורה וצ"ע.

יבלתו בידו וכו'. כאן מיירי אפי' בלחה דאילו יבשה אפי' בכלי שרי וכמו דמסיק והנה בפסחים ס"ח ב' איתא בזה פלוגתא ופסק כמ"ד אידי ואידי בלחה ולא קשיא כאן ביד וכאן בכלי וכסתם מתניתין דעירובין ק"ג א' דבכלי כאן וכאן אסור ור' אליעזר שרי אף בכלי וס"ל דמכשירי מצוה דחי שבת אף באפשר למיעבד מאתמול וכשיטתו ברפי"ט דשבת והא דקאמר אינו אלא משום שבות לא קאי אחתיכת יבלתו כי אם אהרכבתו וחוץ לתחום ולכן לא מייתי רבינו בפירוש המשניות הא דחתיכת יבלתו דנימא עלה ר"א משום שבות וס"ל לרבינו כמש"כ בפי' המשנה דלא אסרי רבנן רק בדבר שהוא מה"ת ולהכי לא פריך כאן בסוגיין כל מה שהקשה שם בעירובין דהא מה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות וכו' דמפרש כמו שהוא מפרש בפי' המשנה וכסוגיית הירושלמי לכן פסק כן רבינו וס"ל דהסוגיות חלוקות אהדדי

ובהרכבתו ס"ל לרבינו דלא כר' נתן עיין בהל' שבת פי"ח ובהבאתו מחוץ לתחום אסור משום דלא התירו שבות רק במקדש ולא במדינה וכדאיתא בעירובין שם, ובזה יבואר הכל על מכונו בעזה"י.

גם י"ל דר' אליעזר לא פליג על הא דחתיכת יבלתו וס"ל דכל דאפשר לשנויי משנינן וס"ל דבכלי אסור וביד שרי וכדעת רבא בערובין התם וי"ל עוד דמפרש דרבא לאו אוקימתא אחרינא קאמר וכרש"י רק לרבא י"ל דמפרש דל"ת דפליגי ר"א ורבנן בחתיכת יבלתו כדאמר לעיל דבעי לאשמעינן פלוגתא דר"א ור"י רק ה"ק לעולם הא ביד והא בכלי ואי קשה הא נקט כאן דבכלי כאן וכאן אסור לק"מ דהא קמ"ל דאפי' לר"א אסור כיון דאפשר לשנות משנה והבן (ובהכי אפשר ליישב ולדחוק קצת לשון הירושלמי דאיתא התם וז"ל חתיכת יבלתו בכלי שבות א"ר אבהו לא תני ר' יוסי בר חנינא אלא הרכבתו והבאתו הא חתיכת יבלתו לא מן בגין דהוא סבר בכלי הא אין לא סבר בכלי שבות לא כן א"ר אבהו בשם ר"י בר חנינא מה פליגין בשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר מאוסין הן והדין זבח כאחר הוא א"ר יוסי שנייא היא הכא דכתיב זבח (צ"ל זבחי עיין קרבן העדה) ועיין קרבן העדה ודחוק ונ"ל דה"פ חתיכת יבלתו בכלי שבות ופריך אדר"י בר חנינא דמוקי לה בכלי וא"כ למה פליג עלה ר"א ומשני דבאמת לא עלה פליג ר"א רק אהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום אבל זה לא קאמר דאין בו רק משום שבות. ופריך עוד דמשמע דמשו"ה קאמר דר"א לא מיירי בחתיכת יבלתו משום דמיירי בכלי אבל אם היה מיירי ביד אתי שפיר הא דאר"א אלו שהם משום שבות והא ר"א בפ"י דשבת ס"ל דגם ביד הוי בו משום אב מלאכה וא"כ איך קאמר שהוא משום שבות והא ר"א דקאמר שהוא משום שבות היינו לשיטתו הוא משום שבות כדאיתא בפי' המשניות לרבינו הובא לעיל ס"ק נ"ב ומשני לא כן אמר וכו' א"כ שפיר הוי משום שבות ור' יוסה קאמר שאני הכא דכתיב זבח א"כ לא שייך הכא לומר דמאוסין ור"ל והוי תיקון גמור אף לאחר הלכך לא מיקרי שבות והא דשרי ביד משום דהוי מכשירי מצוה ומ"מ בסכין אסור דכל דאפשר לשנויי משנינן ועם כל זה הוא דחוק קצת.

והנה כל מה שכתב הוא נכון ליישב דברי רבינו כאן, אבל לעולם בלחה ובכלי איקרי זה מלאכה גמורה אבל רבינו כתב בפרק ט' מהל' שבת ה"ח דאין בו משום מלאכה רק משום שבות יעו"ש ובהה"מ שהקשה מהסוגייא דעירובין הנ"ל וראיתי בספר מחנה לוי באופן הראשון שתירץ לחלק בין יבלת דאדם דאף בכלי אינו אלא משום שבות משא"כ ביבלת דבהמה הוי מלאכה יעו"ש היטב. ובאמת כ"ה בפירוש המשניות לרבינו בעירובין שם דמיירי התם באדם (וכן משמע בירושלמי בפסחים שם ובעירובין פ"י הי"ב

דמפרש מפני קלקול הפייסות יעוין שם היטב ודלא כהק"ע שם. ובעזר ה' מצאתי כן בפי' הפני משה בירושלמי החדש ונהניתי) אבל יש לעיין לכאורה א"כ הו"ל לש"ס לשנויי בפשיטות דהמשנה דעירובין מיירי באדם אבל המשנה דפסחים ע"כ מיירי בבהמה. אבל באמת לק"מ דעד כאן לא מפליג בין אדם לבהמה רק בכלי אבל ביד שוה אדם לבהמה וא"כ שפיר לא מפליג הש"ס לתרץ רומיא דמשניות אהדדי והבן. וע"ע בירושלמי דתלי מחלוקת דאוקימתות אי מיירי בלחה אי ביבשה בהא דהמקלקל בחבורה אי בעינן צריך לדם עיין בעירובין שם ובפסחים כאן (וטעות סופר הוא בירושלמי דפסחים וכצ"ל אתיא דר"ש בר יקים כבר קפרא ודר"י ב"ח כר' יוחנן יעו"ש וכמו דאיתא בעירובין יעו"ש היטב) ורבינו ס"ל להלכה כר"י יעו"ש היטב בהלכות שבת פ"ח ה"ז. ובזה פליגי הסוגיות הסוגיא דעירובין ס"ל דבחתיכת יבלת אית ביה משום גוזז ולכן אף שאין צריך לדם בכלי ובלחה יש בו משום מלאכה גמורה מה שאין כן הך סוגיא דפסחים סבירא ליה דהטעם משום חבורה ולכן לא מקשה הש"ס בפסחים הקושיא משום שבות דבזה נמי אין בו רק משום שבות גרידא והרבה אריכות דברים יש לי בזה ולקצר באתי ודוק היטב וע"ע שבת ק"ו א' וקל"ו א' ומשם ג"כ משמע דאין במילה משום גוזז ודוק.

צלייתו והדחת וכו'. שם ועיין בלח"מ מש"כ בזה להקשות מהקטר חלביו ואיבריו. ולא ידעתי התחלת קושיא דהתם צורך גבוה היא משא"כ הכא ומש"כ רבינו הטעם דאפשר בלאחר שבת ה"ט דאי לאו הכי היה מותר בשבת כיון דמצותן בכך ועיקרן לאכילה ודומיא דטומאה דאיתא לקמן פ"ז ה"ז יעו"ש. ומה שהקשה עוד על הא דהתיר משום שבות יעוין שם שהאריך קצת בזה לפי מש"כ לעיל לק"מ דעד כאן לא אסור שבות בדבר שאפשר לעשות מאתמול רק חוץ למקדש אבל במקדש הכל שרי עיין לעיל ס"ק נ"ד יעו"ש.

הלכה יט

לא יביאנה וכו'. פסחים ס"ו א' ירושלמי שם ה"א ותוספתא פ"ד (ובירושלמי פי"ט דשבת ה"א).

ומקדישו שם. כ"ה שם ע"ב אבל בירושלמי שם איתא דכיון שהסכין לצורך שחיטתו לא מיקרי עבודה בקדשים והובא שם בתוס' ד"ה והא וכו' יעו"ש ורבינו פסק כש"ס דידן. ומש"כ רבינו בין קרני הכבש או בצמרו לכאורה אינו מדוקדק דבש"ס שם ובתוספתא ובירושלמי שם איתא דבטלה היה נותן בצמרו ובגדי בין קרניו יעו"ש היטב (ויש לחלק בין טלה קטן לכבש גדול דהאי כבש היינו זכר ואצלו יש קרנים כידוע מקרני איל (ועי'

לעיל פ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ד) ולכן כלל רבינו תרווייהו היינו צמר וקרנים הכל בכבש.

להקדישו בשבת וכו'. שם בפסחים ובשבת קמ"ח ב'.

הלכה כ

בע"מ או וכו'. עיין פסחים ע"א ב' פ"ח ב' ועוד יבואר מזה אי"ה בפרקים הבאים לפנינו.

פרק ב

הלכה א

אלא למנויו וכו'. פסחים ס' א' ס"א א' ע"ח ב' זבחים כ"ג א' ובתוספתא פסחים פ"ד ובמכילתא בא פרשה ג'.

כשהוא חי. עי' לקמן הלכה י"ד.

הלכה ב

כשר. פסחים צ"א א' קדושין מ"ב א' ובירושלמי פסחים ה"ז ועיין מכילתא בא פרשה ג'. ומש"כ רבינו דהיחיד יהא יכול לאכלו כולו. עיין רש"י שם דכ' דלא בעינן רק שיכול לאכול כזית יעו"ש אבל בש"ס שם משמע כרבינו ועיין לקמן בהלכה ג'.

שלא ישחט וכו'. עיין מרן שכתב דמקורו מהא דאיתא שם צ"ה א' יעו"ש (שוב ראיתי שכ"כ בספר ברכת אברהם לבנו של רבינו בסימן ה') ובזה מיושב מאי דהקשו התוס' שם בד"ה מיבעיא וכו' יעו"ש היטב והבן.

צא ושחוט וכו'. פסחים פ"ח ע"ב.

השולח מה אמר וכו'. כ"ה עיקר וכמו שכתב הלח"מ.

חייבין לעשות וכו'. וכלישנא קמא שם משום דשם בירושלמי הלכה ב' איתא כן עיין שם בקרבן עדה ובשיירי קרבן מה שכתב בזה וכן משמע בתוספתא דאיתא התם וזה לשונו שכח רבו מה אמר לו שניהם יצאו לבית השרפה וצריכין לעשות פסח שני רבי נתן אומר אין צריכין לעשות פסח שני שכבר נזרק הדם עליהן עד כאן לשונו אלמא דאם שכח קודם הזריקה חייב בפסח שני דאם שכח קודם השחיטה גם לר"נ צריכין לעשות פסח שני וכמו שכתב הש"ק שם והבן היטב (ודברי הפני משה שם לכאורה שלא בדקדוק).

שלא יהיה לרבך וכו'. עיין שם בתוס' ד"ה על מנת וכו' ובמרן מש"כ בזה ודבריו דחוקים ומצאתי בספר קהלת יעקב שכתב בזה והאריך קצת בזה כיון דמוסיף על מנת שאין

לרבך רשות וכו' הא דישחוט אותם מהני שפיר יעוין שם ואני מצאתי כדבריו בספר גור אריה בריש בראשית יעוין שם היטב.

הלכה ג

שראוי לאכול. שם ס' א' ס"א א' ע"ח ב' תוספתא פ"ד ומכילתא פרשת בא פרשה ד' ירושלמי שם ה"ג ופ"ז ה"ז.

של מאה וכו'. שם צ"א אחד ודעת רבינו שכל אחד מהם יהיה יכול לאכול כזית ועיין מרן מש"כ בשם רש"י יעו"ש דדעת רש"י ז"ל דכל שיכולים לאכול כולם כזית אזי שוחטין עליהם יעו"ש וי"ל לכאורה דזה תלוי בהא דסעי' ב' ולרש"י לא בעינן רק שיהא נאכל כזית ממנו (כמש"כ בהלכה ב') לכן כל שיכולים כולם ביחד לאכול כזית די בזה ולרבינו בעינן שיהא נאכל כולו לכן בעינן שכל אחד מהם יכול לאכול כזית אבל לכאורה לפ"ז א"כ יקשה על רש"י דהא שם ס"א א' איתא דנשחט לאוכליו ושלא לאוכליו כשר ומיירי דאוכליו הם יכולים לאכול כל אחד כזית ומ"מ לכתחלה אין שוחטין ג"כ אשלא לאוכליו רק בדיעבד הוא דכשר ולמה מכשיר כאן לכתחלה אף דאין אחד בהם יכול לאכול כזית אבל לרבינו ניחא דאף דבדיעבד כשר אם נשחט לאוכליו ושלא לאוכליו מ"מ לכתחלה בעינן כולו לאוכליו והרע"ב אף דברישא ביחיד כתב כרש"י דאם יכול היחיד לאכול כזית שוחטין עליו מ"מ בסיפא כתב כרבינו דבעינן שכ"א מהם יכול לאכול כזית וגרע מיחיד ויכול לאכול כזית דשוחטין עליו לכתחלה משום דהתם לא נשחט רק לאוכליו משא"כ אם נשחט על שלא לאוכליו ג"כ גרע טפי ואסור לכתחלה ודברי רש"י צ"ע אם לא כי ט"ס נפל בזה, ובדוחק י"ל דכוונתו אם אין בין כולם מי שיכול לאכול כזית בעצמו אין שוחטין עליהם ומיירי דאף בדיעבד פסול אבל אם יש ביניהן אחד שיכול לאכול כזית כשר בדיעבד, וצ"ע (ודע דמדברי התוס' שם בד"ה עשרה וכו' מבואר דמפרשי הכי מאה ואין יכולין לאכלו כולו אין שוחטין עליהם שלא יביאוהו לידי פסול. וי"ל דגם רבינו מודה לזה רק דה"ק דאף דיכולים לאכלו כולו מ"מ בעינן ג"כ שיכול לאכול כ"א כזית ובלא"ה אף שיכולין לאוכלו כולו אין שוחטין עליהם והבן).

צא ושחוט וכו'. פסחים פ"ח ב'.

גדי וטלה וכו'. שם ועיין מרן מה שתמה על רבינו בפי' המשניות וזה לשון רבינו שם וזה שהתרנו בכאן ואמרנו יאכל מן הראשון הוא מיוחד למלך ולמלכה בלבד כשאמרו לעבדיהם צאו ושחטו עלינו את הפסח ושחטו שני פסחים וזה לחסרון דעת העבדים ומיעוט התעסקם במצות אבל לשאר בני אדם אין אוכלין לא מן הראשון ולא מן השני עד כאן לשונו ועיין בהגהות ר' אלעזר לנדא (בש"ס דפוס ווילנא) מה שכתב בזה ועיין

מה שכתבתי בפ"ב הי"א ד"ה גדול ועיין עוד בספר קהלת יעקב מה שכתב בזה ועיין עוד בספר גלי מסכת מה שכתב בזה יעוין שם היטב ועיין עוד בגירסת הש"ס בירושלמי שם. יש שחילקו בין המנה מעצמו להמנוהו אחרים ויש שחילקו בין גדי וטלה לטלה וטלה יעוין שם היטב.

שאמרו לאחד וכו'. פסחים צ"ח ב' יעוין שם.

הלכה ד

נשים ועבדים. שם צ"א א' ותוספתא פ"ח.

בפסח שני. וכר' יוסי שם ע"ב ובתוספתא שם יעוין שם ועיין בירושלמי שם בה"ז איתא שם דלחד מ"ד אף בראשון אין עושין בפ"ע מפני בזיון קדשים עיי"ש בש"ק (ועי' ירושלמי פ"ח ה"א) ומבואר שם בש"ס דנשים ועבדים חד דינא אית להו. ועי' לקמן הלכה י"ג במל"מ מש"כ בזה ובפ"ה ה"ח מש"כ בזה יעו"ש.

כולה קטנים וכו'. עיין מרן ועיין בתוס' יו"ט שם ועיין לקמן בהלכה י"ג במל"מ (ועיין רבינו בפי' המשניות).

כשר וכו'. שם צ"א א' במשנה.

כולה גרים וכו'. שם ע"ב ובירושלמי שם ה"ז איתא וז"ל מפני שמקולקלין הם אין מדקדקין בו והם מביאין אותו לידי פסול עכ"ל ובזה יש מקום לגירסא שברבינו שמא לא ידקדקו בו ועיי"ש בתוס' ובתוס' קדושין ע"א א'.

כשר. זה פשוט וק"ו מזקנים וחולים שפסולם מבואר במשנה ומ"מ בדיעבד כשר וכ"ש הכא.

ופטורין מלעשות וכו'. כ"ה במשנה שם ולא דמי למאי שמבואר לעיל הלכה ב' דאם שכח קודם זריקה דחייבין בפסח שני ועיין שם בתוספות דבור המתחיל ופטורין וכו' וכמו שהובא בלח"מ יעוין שם אבל שם בירושלמי פרק ט' הלכה ט' איתא וזה לשונו אמר רבי יוחנן דר' נתן הוא דר"נ אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה עד כאן לשונו וכ"ה בירושלמי פ"ח הלכה ב' גבי הא דשכח רבו וכמו שכתבתי לעיל בהלכה ב' ד"ה חייבין בשם התוספתא אבל י"ל כיון דבש"ס דידן לא איתמר כן לכן לא פסק כהירושלמי בזה.

הלכה ה

שלא למנויו וכו'. כ"ז מבואר שם ס"א א' ועיין ס"ק א' במה שציינתי שם. ועיין בספר הישר לר"ת דאם שחטו ע"מ לזרוק למנויו ושלא למנויו פסול דהוי ככל שינוי בעלים אבל בשחטו למנויו ושלא למנויו כשר יעו"ש היטב אמנם מדברי רש"י לא משמע כן ועיי"ש היטב בתוס' ד"ה ואיתקש וכו'.

זה ששלחוהו וכו'. פסחים צ"ח ע"ב. ומיירי שהם לא אמרו שישחט עליהם וכמו שכתב רש"י ועיין מרן.

הלכה ו

מולים וערלים וכו'. כ"ה דעת רב חסדא שם ס"א ב' ועיי"ש בתוס' ד"ה שחטו וכו' ובד"ה רבה אמר וכו' דבזה דאם שחט למולים וזרק לערלים כו"ע מודו דכשר ולא פליגי רק אם שחטו ע"מ להתכפר בו ערלים יעו"ש והובא בלח"מ והנה המבואר מדעתם דאם זרק לערלים או שלא לשם אוכלים כשר ובשחט ע"מ להתכפר בו ערלים גרע טפי והנה בזבחים י' א' ד"ה מקום וכו' כתב להיפך דאם זרק ממש גרע טפי יעו"ש וצ"ל דהתוס' התם אזלי אליבא דרבה יעו"ש היטב דאילו לר"ח אה"נ דפסול והנה מהסוגיא דהתם י"ל דרבינו מפיק לה דהלכה כר"ח דהא גם כן כאן איכא ק"ו מה אם שחט בשינוי בעלים כשר ואם שחט ע"מ לזרוק בשינוי בעלים פסול כ"ש כאן אם שחטו לערלים דפסול כ"ש אם שחטו ע"מ לכפר בו ערלים כ"ש דפסול וי"ל דגם רבה הדר ביה למסקנא כדאיתא התם וס"ל לרבינו דשלא לאוכליו לא דמי כלל לערלים ודלא כמו שכתב התוס' להשוות שלא לאוכליו לערלים. אבל באמת זה אינו דהתוס' לשיטתם דבזריקה כו"ע מודו דלא פסלה ולכן כתב התוספות דליכא למילף ק"ו דלא דמי לשינוי בעלים דהתם אם זרק כו"ע מודו דאם זרק שלא לשם בעליו דאינו עולה לבעלים לשם חובה לכן סבירי להו ג"כ דאם שחט על מנת לזרוק לשם אחר דפסול משא"כ הכא דאם זרק לשם ערלים דכו"ע מודו דכשר לכן ס"ל לרבה דאם שחט ע"מ להתכפר בו ערלים נמי כשר אע"ג דאם שחט לערלים פסול והבן. ועיין תוס' בפסחים ס"א ב' בד"ה רבה וכו'.

ועיין בלח"מ מה שיישב השגת הראב"ד יעו"ש היטב (והא דפוסל רבינו בשוחט על מנת שיתכפרו בו ערלים גם הראב"ד מודה וכדאוקימתא דרב אשי יעו"ש ברש"י) ועיין שם בתוספות ד"ה ר"ח וכו' וצריך עיון לכאורה על קושייתם כיון דמפיק ליה מזאת דזריקה פוסלת במקצת ערלים.

לזרוק דמו וכו'. פסחים ע"ב ב' ושם איתא דהפסח כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו ורבינו כתב דאין אדם יוצא בו ידי חובתו ולפי שלא ראיתי לאחד מנו"כ שהרגיש בזה נראה לי כי ט"ס הוא וצ"ל ואדם יוצא בו יד"ח ורבינו גרס שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו כמש"כ הלח"מ והוא לא ס"ל כשיטת התוס' רק ס"ל לחלק בין מחשבת אוכלין דזה לכו"ע ליתא בזריקה משא"כ במחשבת ערלים ומ"מ ס"ל נמי דאם זרק במחשבת אוכלין נמי כשר וכמש"כ מרן ועיין ירושלמי פ"ה ה"ב דאיתא שם שתי לשונות בדר' יוחנן לחד לישנא דאם שחט לאוכליו ע"מ שיתכפרו בו שלא לאוכליו לחד לישנא כשר

ולחד לישנא פסול יעו"ש היטב וצ"ל דלית הלכתא הכי ועיין עוד שם בהלכה ג' בדברי רבי לעזר ובש"ק שם דבור המתחיל מתניתא וכו' דס"ל דאם שחטו לאוכליו ונתכפרו בו אוכליו ושאינו אוכליו פסול יעו"ש היטב ולדברי התוס' ניחא דסבירא ליה כר"ח אבל לרבינו קשה דסבירא ליה דלכולי עלמא אין מחשבת אוכלין בזריקה וגם לדברי התוספות יש לעיין דהא כתב דאם זרק שלא לשם אוכלין לכולי עלמא כשר והתם מיירי בנתכפר אם לא כי טעות סופר הוא וצריכין לומר בשחטו על מנת להתכפר והבן. ויש לעיין בזה (כ"ז כתבתי לדעת בעל הקרבן העדה אבל לדעת הפני משה לכו"ע ובה"ב שם כשר יעו"ש היטב ואין להאריך בזה) גם לדברי השיירי קרבן מוכח דשחטו לאוכליו על מנת שיתכפרו בו אוכליו ואין אוכליו פסול יעו"ש).

מחשבת אוכלין וכו'. פסחים ע"ח ב' זבחים ד' א' ק"ז א'.

ואבד לו וכו'. פסחים צ"ח ע"ב.

שהיה בלבם וכו'. עיין מרן ובתוס' יו"ט ויש לומר דעל כוונה זו איתא בתוספתא פרק ט' וז"ל וכ"ה אומר גם אויל מחריש חכם יחשב ואוטם שפתיו נבון עד כאן לשונו היינו כל שאוטם שפתיו ואע"פ שנראה כוונתם מרמיזות לית לן בה.

הלכה ז

וחולה בשעת וכו'. שם בפסחים ע"ח ב'.

שנתערבו פסחיהן וכו'. פסחים צ"ח ב'. ואתיא כוותיה דר' יהודה דסבירא ליה דאין מושכין את ידיהם ממנו ומחויב להשאר אחד מבני חבורתו יעו"ש צ"ט א' ובתוספתא פ"ז ומכילתא בא פרשה ג' יעו"ש ועיין לח"מ ועיין ירושלמי פ"ח ה"ד.

הלכה ח

ע"י בנו וכו'. פסחים פ"ח א' ותוספתא פ"ז.

ולא מיחו וכו'. וכאוקימתא דש"ס ועיין ערובין פ"ב ב'.

שנתערבו פסחיהן וכו'. שם. ועיין בלח"מ.

הלכה ט

יוצאין בשל וכו'. פסחים פ"ח א' ובעירובין פ"ב ב'.

עורות פסחיהן וכו'. פסחים פ"ח ב' ובתוספתא פרק ז' ובירושלמי פרק ז' ה"ה יעו"ש היטב.

קודם זריקת וכו'. כ"ה המסקנא שם בפסחים.

בשפיכה ודם וכו'. אבל משום סמיכה י"ל דמיירי בקרבן נשים ואי משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול י"ל דא"כ נטרחו ונייתו מותר הפסח וכ"ז מבואר שם בש"ס ואי

משום דיהו נשחטים אחר תמיד של בין הערבים עיין בתוס' יומא כ"ט ב' ובמנחות מ"ט ב' וכבר הארכתי בזה בפ"א מהל' תמידין ומוספין יעו"ש היטב ועיין בשער המלך מה שהאריך בזה יעו"ש היטב ומה שתמה על ס' קרבן חגיגה שכתב דלמ"ד כל הניתנים במזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר לא ס"ל דכל הנתנים בזריקה שנתנן בשפיכה יצא והשעה"מ השיגו יעו"ש ונפלאתי על בעל ספר קרבן חגיגה דאיך אישתמיט מיניה דברי רבינו לעיל בריש סימן ס"ה שכתב דנתנן במתנה אחת כיפר ומ"מ פסק שם דכל הנתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא יעו"ש ומה שפלפל שעה"מ בדברי החכם צבי וכתב שדבר פשוט הוא שמותר הפסח נאכל גם כן קודם הלילה וכמו תודה יעו"ש עיין באור חדש שכתב להיפך יעו"ש היטב ועיין לקמן בפ"ד ה"ח מזה מש"כ בזה.

הלכה י

מיחוי גדול וכו'. פסחים פ"ח ע"א ועירובין פ"ב ע"ב.

הלכה יא

בבית בעלה וכו'. פסחים פ"ז א' ועיין מרן מש"כ בזה והנה משמע מדבריו דרבינו לא הזכיר כאן כלל דין דאינה רדופה והא דכתב דאם היא בבית בעלה אוכלת משל בעלה משום דכל זמן שלא הלכה לבית אביה לית דין ולית דיין דאוכלת משל בעלה והא דמחלקינן בין רדופה לשאינה רדופה היינו בזמן שהלכה לבית אביה ודחוק ועיין בלח"מ מש"כ בזה ועיין בשיירי קרבן שם ד"ה רגל השני וכו' שכתב דרגל השני הוא בירושלמי איבעיא דלא איפשיטא יעו"ש צע"ק דהא איפשיטא שם שפיר (אבל בירושלמי מבואר להיפוך דהרידוף הוא מבית אביה לבית בעלה היפך מסוגיין יעו"ש).

שתברור לה וכו'. כ"ה מסקנת הש"ס שם דאם לא כן אין ברירה.

יתום ששחטו וכו'. שם ובתוספתא פרק ז' וכאן א"צ שיברור בשעת שחיטה עיי"ש פ"ח א'.

גדול נעשה וכו'. ירושלמי שם הלכה א' ועיין בתוספתא שם ועיין שם בהגהת הגר"א. אבל באשה כל שלא בירורה כתבו התוספות בר"פ דלא תאכל לא מזה ולא מזה יעוין שם ויש ליישב דהתוס' לשיטתייהו דכתב שם פ"ח ב' דבור המתחיל והתניא וכו' שהמתמנה על שתי פסחים לא יאכל משום אחד מהן ודוקא במלך ומלכה יאכל מן הראשון והירושלמי אזיל לשיטתיה דס"ל דבכל אדם המתמנה על שתי פסחים הדין כן דיאכל מן הראשון יעוין שם ובה"ב. וא"כ רבינו דסבירא ליה כסוגיא דש"ס דידן לקמן פ"ג ה"א א"כ כאן הדין דלא יאכל משניהם ואם כן לכאורה צריך עיון דלמה פסק דיאכל מן הראשון ולכאורה קושיא חזקה היא ומצאתי בספר אור חדש שהעיר בזה וכתב בשם

הרמ"ז לחלק בזה דהתם דמוקי במלך ומלכה מיירי דסתם אנשים מקפידים וכאן מיירי באינם מקפידים יעוין שם היטב ולקמן אי"ה יבואר עוד מזה. וכתב ברמ"ז דדוקא ביתום גדול דינא הכי אבל באשה אין הדין כן וכל שלא ביררה אסורה לאכול משניהם.

הלכה יב

שמקפידים זע"ז וכו'. פסחים פ"ח א' ועיין תוספתא פרק ז' ועיין מרן.

הלכה יג

וחציו ב"ח וכו'. פסחים פ"ז א' ופ"ח א' ובתוספתא שם. ועיין מל"מ מה שהאריך באיכות השחרור ונראה מדבריו שהיה הגירסא לפניו בכריתות י"א א' במשנה דר"ש הוא דסבירא ליה דהפסוק מיירי בשפחה גמורה יעוין שם אבל לפנינו הגירסא שם במשנה ר' ישמעאל יעו"ש.

ומה שפלפל בדעת רש"י דסבירא ליה דאין אדם יליף היקש מעצמו וכתב דזהו אליבא דר"י דוקא אבל לרבנן מודה דילפינן מעצמו היקש יעוין שם היטב הנה בר"ה ל"ד א' משמע כוותיה יעוין שם היטב אבל בסנהדרין ע"ג א' ברש"י דבור המתחיל הקישא וכו' ובמנחות פ"ב ב' בדבור המתחיל זאת אומרת וכו' לא משמע כן יעו"ש היטב (ועיין בסנהדרין מ"ג א' ובב"מ ס"א א' דקאמר התם אי לאו קרא הו"א גז"ש וכו' הא אין אדם דן גז"ש מעצמו ויש בזה אריכת דברים ואכ"מ). ולענין מה שפלפל בהא דפסק רבינו שאינו אוכל כלום ומה שהאריך בתשובות ר"א בנו של רבינו זה יבואר אי"ה בהל' חגיגה בפ"ב ה"א יעוין שם ומה שכתב על הירושלמי עיין בקרבן העדה ובפני משה מה שכתבו בזה.

הלכה יד

כזית לכל אחד ואחד וכו'. פסחים פ"ט א' ותוספתא פרק ז'.

עד שישחט. פסחים ס' ב' פ"ט א' יומא מ"ט ב' גיטין כ"ה א' ועיין בכורות י"ב א' תוספתא דפסחים פרק ז' מכילתא בא פרשה ג' ודלא כר"ש דסבירא ליה דיכולין למשוך עד שיזרק הדם יעו"ש ושם.

וחזרו אחרים וכו'. פסחים ע"ח ב' תוספתא פרק ז' ועיין ירושלמי פ"ח הלכה ד' יעו"ש היטב.

הלכה טו

ליתן לו וכו'. פסחים פ"ט ב' תוספתא פרק ז' ועיין לקמן פ"ט.

גרגרן רשאים וכו'. שם ובתוספתא שם ועיין שם בירושלמי ה"ד יעוין שם היטב ועיין בירושלמי דאם היו מכירין בו שהוא גרגרן ה"ז מצי למימר הא קבילתון.

פרק ד

הלכה א

נתבאר בהל' וכו'. לעיל בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א יעו"ש.

סומכין על וכו'. קדושין ס"ו א'.

שורת הדין וכו'. תוספתא דפסחים פ"ד יעו"ש ועיין לעיל פי"ט מהל' פסוה"מ בסופו וע"ע בתוספתא פ"ב דתרומות.

ה"ז משובח וכו'. עיין בהשגת הראב"ד שכתב ע"ז וז"ל א"א אין כאן שבח שאם יהיה פטור אין יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים עכ"ל ועיין מרן ולח"מ מש"כ בזה ועיין בספר אור חדש בפסחים פ"ט א' צ"א א' יעו"ש היטב (וע"ע תוספתא פ"ז ובירושלמי פ"ח ה"ב יעו"ש היטב) ועיין בשער המלך פ"ג ה"ט וע"ע בס' קהלת יעקב מש"כ בזה (ומש"כ בס' קהלת יעקב דאם אמר אחר הזריקה בודאי אינו נאמן מטעם דאין אדם משים עצמו רשע יעו"ש היטב יש לעיין בזה מהא דתוס' דב"מ ד' ב' ויש לעיין בזה) וע"ע בספר תשובת שמואל סימן א'.

הלכה ב

שנטמא ונודע וכו'. פסחים ע"ח ב' תוספתא פ"ו.

לא הורצה. דלא כר"נ שם ועיין לעיל פ"ג ה"ב ועיי"ש בירושלמי ה"ה מוקי למתניתין דלא כר"נ ודלא כרב דאוקמה למשנתנו כר"נ ועיין מרן.

הורצה שהציץ וכו'. שם בפסחים פ' ב' ועיי"ש בתוס' ד"ה נזרק דמו וכו' ועיין בלח"מ מש"כ בזה וע"ע בתוס' יו"ט שכתב שם דבדיעבד מודה רבינו דמרצה על אכילות יעו"ש (וע"ע במש"כ לעיל בפי"ב מהל' פסולי המוקדשין הי"ד יעו"ש היטב) יעו"ש שמביא ראיה מהא דפ"א מהל' פסולי המוקדשין יעו"ש ואולי כוונתו על הא דהלכה ל"ד שם יעו"ש אבל א"כ לכאורה י"ל דהתם מרצה על העולין אבל לא על האכילות יעו"ש גם יש לעיין במה שחילק בין לכתחלה לדיעבד א"כ בטומאת עולין מרצה לכתחלה ג"כ א"כ אמאי כתב לעיל שם פ"א דאם נטמאו שניהן לא יזרוק ואמאי כיון דעל עולין מרצה לכתחלה א"כ מותר לזרוק לכתחלה אלא ודאי דהא דמרצה על טומאת עולין היינו בדיעבד ולא לכתחלה א"כ מינה דבאוכלין גם בדיעבד לא מרצה וצ"ל דמה שכתב רבינו לחלק בין טומאת אוכלין לטומאת עולין לכתחלה היינו בצבור אבל ביחיד בשניהם לכתחלה אינו מרצה ובדיעבד מרצה. אבל לפ"ז לא אתי שפיר לישנא דרבינו בפ"ד מהל' ביאת מקדש ה"ז דכתב שם אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלין ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה אא"כ היתה הטומאה הדחוייה בציבור וכו' יעו"ש דלפ"ז צ"ל

דמש"כ אא"כ היתה הטומאה הדחוייה בצבור וכו' קאי רק על סיפא על טומאת האדם אבל לא על טומאת הנאכלין דבזה אין חילוק בין יחיד לצבור א"כ רישא וסיפא מיירי בטומאת ציבור ומציעתא מיירי בטומאת יחיד ותמוה. וע"ע בלח"מ פ"א מהל' פסולי המוקדשין הל"ד שלא כ"כ וסבור הייתי לחלק דה"ק התוס' יו"ט דמה שס"ל לרבינו דאין הציץ מרצה על אכילות היינו לכתחלה דאם נודע לו קודם הזריקה לא יזרוק ואף אם עבר וזרק לא הורצה כיון דעבר אאיסור אבל אם לא נודע לו עד אחר הזריקה שכבר זרק מיקרי בדיעבד אבל אם נימא דהכי כוונתו פשיטא דתקשה לך א"כ מאי ראיה מייתי מהא דפ"א מפסוה"מ וצ"ע לענ"ד בזה. וע"ע בלח"מ שהקשה דא"כ אתי כר"נ דלרבנן כיון שאינו ראוי לאכילה א"כ לא יצא ידי חובת פסח וכמש"כ למעלה מזה יעו"ש היטב ועיין לעיל פ"ג ה"ג ואולי אפשר לחלק ולומר כיון דבשעת זריקה היה בהכשר לדעתם ע"מ לאכול לערב לכן מהני ואף דלעיל שם ה"ט גבי נמצא יבלת באחד מהם לא מהני מה שהיו סבורים שהזריקה כדת מ"מ הכא כיון שהציץ מרצה אה"נ דמהני וצע"ג בזה.

שגגת הבשר וכו'. שם בפסחים פ' ב' ומנחות כ"ה ב' ופסק כרבינא ועיין בלח"מ שתמה דלעיל פ"א מהל' פסולי המוקדשין הל"ד לא חילק רבינו בזה יעו"ש והנה לכאורה משמע דרבינא ס"ל דוקא בפסח הדין כן דבעינן שיהא הזריקה בשוגג אבל בכל הקרבנות אף דלא חזי לאכילה מ"מ הורצה ולכן אף שנזרק במזיד כיפר והורצה והא דמקשה במנחות מהברייתא דדם שנטמא וזרקו והנה לרבינו דלא ס"ל כלל להההיא ברייתא כיון דס"ל דדם אינו מקבל טומאה וכמש"כ שם הל"ו יעו"ש היטב ורב שילא דתירץ זריקתו בין בשוגג בין במזיד לא קאי כלל אהך מתניתין אבל קאי אההיא ברייתא וכמש"כ התוס' בפסחים שם אבל רבינו ס"ל דאם נודע קודם זריקה אסור ולא הורצה וס"ל דזה מהני ע"כ לרבנן דפליגי אר"נ נמי והא דפריך מהברייתא י"ל דמשמע ליה דהברייתא בכל ענין מתיר אף בפסח וס"ל דמרצה על הבשר וע"ז תירץ רבינו. ורב שילא דתירץ דה"ה דנודע קודם זריקה מוקי מתניתין אליבא דר"נ וכדומיא דמוקי לה רב התם ע"ז ב' אבל אכתי לא נחה דעתי בזה דא"כ מאי מקשה לימא הא ברייתא דקאמר דהורצה אפילו במזיד אתא כר"נ אבל הך משנה אתי כרבנן לכן בעינן דוקא נודע לאחר זריקה ואפ"ל דיותר ניחא ליה לאוקמי אליבא דהלכתא דאתי כרבנן אבל אכתי קשה ליה דמאי יענה רבינו על הך דדם שזרקו בשוגג הורצה ואף אם נימא דרבינו לא ס"ל כההיא ברייתא ומטעם דרבינו ס"ל דדם אינו מקבל טומאה מ"מ קשה דהדין דין אמת דיש חילוק בין שוגג למזיד בדבר המקבל טומאה. ודע עוד שרבינו בפי' המשניות פי' כאן דמיירי בנטמא הדם יעו"ש אבל כאן חזר בו ע"כ ועיין בתוס' שם ועדיין אני נבוך מאד בזה וה' יאיר עיני.

שורף את וכו'. כ"ה בפסחים ס"ב א' ובמנחות י"ג ב' ועיין תו"כ צו פרשה ט' דאיתא שם דאי איטמי מקצת איטמי כולה יעו"ש קאי על אבר אחד ובמחובר איטמי כולה אבל לא בלא מחובר ועיין מש"כ לעיל סימן ע"ה סעיף י"ד יעו"ש היטב ומרן נדחק בזה ועיין תוספתא דזבחים פ"ה.

זורק את וכו'. פסחים ע"ח ב' ותוספתא שם פ"ו ובזבחים פ"ד יעו"ש.

הבעלים אחר וכו'. פסחים פ' ב' זבחים כ"ג א' ותוספתא פסחים פ"ו ובנזיר פ"ו ובמנחות פ"א.

כמו שביארנו וכו'. בפ"ד מהל' ביאת מקדש ה"ז יעו"ש.

הלכה ג

שיצא מירושלים וכו'. פסחים פ"ב א' ומשמע דקאי אחוץ לעיר.

נטמאו הבעלים וכו'. שם.

משכו את וכו'. שם בתוספתא פ"ו וע"ע שם בפסחים ע"ג ב' דאיתא שם דאם נודע שמשכו הבעלים את ידם דישרף מיד היינו שמשכו ידם קודם שחיטה וכמו שמסיק רבינו וכ"ה דעת התוס' שם ע"ג ד"ה בדם וכו'.

קודם זריקת וכו'. שם בפסחים פ"ב ב'.

כל שפיסולו וכו'. פסחים ל"ד ב' ע"ג ב' פ"ג ב' תוספתא פ"ו ועיין ירושלמי פ"ו ה"ו ופ"ז ה"ט.

בדם או וכו'. עיין בתוס' פסחים כ"ג ב' ד"ה דהא וכו' ושם פ"ב א' ד"ה בשלמא וכו' ופ"ג א' ד"ה אמר וכו'. ובירושלמי פ"ז ה"ט יעו"ש היטב ובשיירי קרבן שם ועיין בצל"ח מש"כ על רבינו.

נטמאו מקצתן וכו'. ירושלמי פ"ז הי"ג יעו"ש.

שלם או וכו'. שם פ"א ב' ותוספתא סוף תמורה.

בקש ובקנים וכו'. כ"ה שם פ"ב א' לטעמא דרבא אבל בפי' המשניות כתב טעם דרב יוסף כדי שלא לבייש מי שאין לו ולפ"ז אפי' בקש ובקנים אין שומעין לו וכאן חזר בו וע"ע בפי"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ח ומש"כ המגיה כאן על מרן כבר הקדימו התוס' יו"ט בזה יעו"ש ועיין בצל"ח מש"כ בזה ובספר יד דוד יעוין שם.

הלכה ד

נקבה לפסחו וכו'. פסחים צ"ז ב' ותמורה י"ט א' ועי' שם בפסחים ד"ה המפריש וכו' יעו"ש היטב ועיין ירושלמי שם פ"ט ה"ז יעוין שם היטב וע"ע בתוס' זבחים י"ב א' תוס' ד"ה וש"מ וכו' יעו"ש היטב ועיין כריתות כ"ח א' תוספתא תמורה פ"ב.

ועיין מרן שכתב וז"ל בפ' מי שהיה טמא צ"ז ב' תנן המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ובגמרא ש"מ בע"ח נדחים ודחוי מעיקרו הוי דחוי ומאחר שנתבאר בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ופט"ו ממעשה הקרבנות שרבינו פוסק כמ"ד אין בע"ח נדחים ממילא משמע שיביא בדמיו פסח עכ"ל ביאור דבריו דרבינו גריס התם במשנה ויפלו דמיו לנדבה (ול"ג לשלמים) וכ"ה בפי' המשניות לרבינו בהדיא ומפרש דיהיה לעולה יעו"ש היטב ומפרש יש דיחוי בבע"ח היינו שנדחים דמיו מלהקריב מה שהוא ראוי לה דהיינו שלא יביא בדמיו דבר שהוקדש לכך רק יביא בדמיו דבר אחר דהיינו עולה (ועל דרך זו פי' ר"ח בתוס' זבחים שם על הך דיש דיחוי בדמים יעו"ש) אבל למ"ד דבע"ח אינם נדחים אה"נ דמביא בדמיו דבר שהוקדש מתחלה לכך כן נראה לכאורה כוונתו אבל הוא תמוה לכאורה דבשלמא ר"ח פי' זה על יש דיחוי בדמים ואתי שפיר אבל למ"ד בע"ח אינם נדחים א"כ יקרב הבע"ח גופיה והתוס' יו"ט פירש דברי רבינו בדרך זה וכתב דדעת רבינו דאף דבע"ח אינם נדחים מ"מ הוא עצמו אינו קרב רק דירעה יעו"ש ויש לעיין הא לעיל בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ג כתב בהדיא כיון דבע"ח אינם נדחים הרי היא בעצמה קריבה וכ"כ לעיל בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין הכ"ג יעו"ש ועיין לעיל בפ"ה מהל' עבודת יוה"כ הי"ד במרן שם וצריך לחלק בין דחוי דהכא לדחוי דהתם ע"פ מש"כ התוס' ביומא ס"ד ב' ד"ה ברייתא וכו' ובזבחים י"ב א' ד"ה ש"מ וכו' יעו"ש היטב וכיון דדחייה בידים והקדישו למה שאינו ראוי לעולם גרע טפי ולכו"ע אינו ראוי להקריב בעצמו ולא פליגי רק בדמים דלמ"ד בע"ח נדחים גם בדמים אין מביאין רק עולה ולמ"ד בע"ח אינן נדחים מביאין בדמים פסח ומש"כ התוס' בפסחים צ"ו ב' ד"ה קודם שחיטת וכו' דכיון דדרך הקדש דחי לה לא מיקרי דחייה בידים וכו' היינו דווקא בהקדיש חצייה דמ"מ הקדישו למה שהוא ראוי משא"כ הכא דהקדישו למה שאינו ראוי לעולם גרע טפי וכמש"כ התוס' בעצמו אבל התוס' יו"ט כתב שגם הכא כיון דדרך הקדש דחייה לא מיקרי דחייה בידים יעו"ש הוא תמוה לדעתי דלא דמי להדדי כאוכלא לדנא.

אמנם למרן יש ליישב בזה על דרך זו דהכא לכו"ע לא קרב הוא בעצמו רק דמיו ובזה הוא דפליגי אם מביאין בדמים אותו דבר שהוקדש לו או לא ובזה אתי שפיר מש"כ לעיל בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות דרבינו לא פסק כמתניתין דפסחים משום דרבינו ס"ל דבע"ח אינם נדחים יעו"ש ובלח"מ תמה עליו בזה ולפי מש"כ לק"מ ועיין מש"כ שם. אבל בגוף הענין הדבר תמוה לומר כי הפלוגתא דבע"ח נדחים קאי על הדמים לכן נ"ל יותר דיש לתפוס סברת הלח"מ דרבינו מפרש כהתוס' ובזה כו"ע מודים דנדחים הבע"ח

רק יש לפרש כן הא דדמים נדחים וכמש"כ הר"ח ובדמים נדחים פסק רבינו דהדמים לא נדחים אבל לענין דיחוי הבע"ח מודה רבינו והבן ועוד יבואר לקמן מזה אי"ה (שוב ראיתי בס' שער המלך שהאריך טובא בזה).

הלכה ה

ומת לא וכו'. פסחים צ"ח א' ובתוספתא פ"ט.

אחר חצות וכו'. ומ"מ בלא היה בנו ממונה עמו יביאנו שלמים דס"ל אין בע"ח נדחים יעו"ש באוקימתא דרב אשי יעו"ש היטב אבל בירושלמי שם ה"ז מוקמי בהפריש מעות יעו"ש ולכן ס"ל דלא נדחו יעו"ש היטב (אבל המעיין שם בתוספתא יראה להדיא דשנויים שם שתי בבות חדא בדמים וחדא בבהמה יעו"ש היטב ויש לכאורה לעיין בזה).

כמו שיתבאר וכו'. לקמן פ"ו ה"ט.

הלכה ו

יקריב איזה וכו'. יומא ס"ב א' ס"ד א' תוספתא דפסחים פ"ט ובירושלמי פ"ט ה"ו ועיין בפ"ה מהל' עבודת יוה"כ הט"ו ומש"כ שם ועיין כאן במרן ובלח"מ שם ועיין כאן בספר קהלת יעקב יעו"ש היטב וע"ע בתשובות חכם צבי סימן מ"ה יעו"ש.

יקרב שלמים וכו'. לדעת הראב"ד ימכר ויביא בדמיו שלמים ועיין במרן ובלח"מ מש"כ בזה ועיין בתוס' יו"ט שהסכים לפי' הראשון של מרן דגם דעת רבינו הוא דירעה וימכר ויקנה בדמיו שלמים יעו"ש היטב ובאמת דבריו לא נהירים כלל וכמש"כ הלח"מ יעו"ש היטב ועי' בירושלמי ה"ו דדעת ר' אליעזר כדעת רבינו יעו"ש היטב אמנם בתוספתא פ"ט משמע דבזה לא פליג ר"א וס"ל ג"כ דימכר ויביא בדמיו שלמים יעו"ש היטב (וע"ע בתוס' פסחים צ"ז ב' ד"ה אלא וכו' דלמ"ד בע"ח אינם נדחים הם עצמם קרבים שלמים יעו"ש) וכ"ה בש"ס דידן צ"ו ב' יעו"ש וע"ע זבחים ע"ד א' דר"א ס"ל דל"א דלא דחוי כלל יעו"ש ועיין בס' שער המלך שהאריך טובא בזה יעו"ש היטב.

אחר ששחט וכו'. זהו לכו"ע וס"ל דשחיטה קבע וכרבה דס"ל כת"ק דברייתא ועיי"ש צ"ז ב' ומש"כ מרן.

ראוי להקריבו וכו'. כ"ה מפרש הא דאיתא שם צ"ו ב' מחמת קדושה דחוייה וכמש"כ מרן.

אחר שחיטה וכו'. כלישנא קמא דרבא שם דלישנא בתרא איתותב יעו"ש והנה לדעת רבינו דמחלק בין תמורת פסח לפסח עצמו שאבד ונמצא הא דמקשה הש"ס שם צ"ו ב' ולימא פסח קרב ופסח אינו קרב ר"ל לתנא דמתניתין דס"ל דבע"ח נדחין וכדמסיק במשנתינו דגם פסח עצמו ירעה וימכר אלמא דס"ל דבע"ח נדחים א"כ הו"ל למיתני פסח

קרב ופסח אינו קרב וא"כ על כרחך ס"ל להאי תנא דדוקא תמורה אינו קרב אבל הפסח לעולם קרב א"כ איך מפרש ר"ע דס"ל להאי תנא בע"ח נדחים ולימא דוקא בתמורה קרב ואינו קרב אבל הפסח לעולם קרב ומשני דלעולם ס"ל דבע"ח נדחים והא דקאמר בתמורה רבותא קמ"ל דאף תמורה נמי יש פעם דאינו קרב אבל לא אתי לאפוקי דהפסח עצמו לעולם קרב כן נראה לענ"ד בזה שוב ראיתי להצל"ח שהרגיש בזה וכתב דהקושיא היא אליבא דר"י יעו"ש ומה שנראה לענ"ד כתבתי.

הלכה ז

כשלמים לכל וכו'. פסחים צ"ו ב' צ"ז א' זבחים ט' א' מנחות פ"ג ב' ובתו"כ ויקרא פי"ח וע"ע פסחים פ"ט א' ועיין בתוספתא פ"ט דפסחים ובפ"ח דזבחים דבן עזאי ס"ל דשלמים הבאין מחמת פסח דינן כפסח לכל דבר יעו"ש.

הלכה ח

שנתערב בשלמים וכו'. מרן כתב ע"ז שהוא פשוט. ועי' בתוספתא פ"ט דפסחים וז"ל נתערב בשלמים שניהם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי היפה שבהן שלמים קרב פסחו יביא בדמיו פסח אחר קרבו שלמיו יביא בדמיו שלמים אחרים שלמים שנתערבו בשלמים הבאים מחמת פסח ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן שלמים ויאכלו ליום ולילה עד חצות ובדמי היפה שבהן שלמים אחרים ויאכלו לשני ימים ולילה אחד בן עזאי אומר שלמים הבאין מחמת הפסח הרי הן כפסח לכל דבר אלא שהן נאכלים ליום ולילה עכ"ל וע"ע בתוספתא פ"ח דזבחים יעו"ש היטב ונמצא מבואר מזה דפסח שנתערב בשלמים אין אומרים שיקרבו כולם שלמים וגדולה מזה דאפי' שלמים הבאים מחמת פסח שנתערבו בשלמים אחרים אין אומרים שיקרבו כלם שלמים כיון דזמן אכילתן אינם שוים וכ"ה בפסחים פ"ט א' יעו"ש היטב וא"כ לכאורה זה שלא כדברי רבינו ומרן כתב על דברי רבינו דפשוטין הן לפי דמותר פסח קרב שלמים ולכאורה אדרבה דברי רבינו תמוהים המה שהם נגד התוספתא וע"ע בזבחים ל"ו א' ובתוס' שם ושם ט' א' ד"ה ושלמים וכו' ובפסחים ע"א ב' ד"ה לימד וכו' וברי"ה ה' א' תוס' ד"ה שלמי וכו' יעו"ש ובמנחות פ"ג ב' בד"ה ושלמים וכו' יעו"ש היטב וכעין זה הקשה המל"מ על התוס' דיומא כ"ט ב' יעויין לעיל בפ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ג בד"ה ומש"כ רבינו יעו"ש ועיין מש"כ שם בזה. שוב ראיתי להשער המלך לעיל בפ"ג ה"ט שהקשה כן על רבינו ולא תירץ כלום יעו"ש היטב (וע"ע שם בפ"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"ח יעו"ש ובס' שיח יצחק ביומא כ"ט ב').

ומצאתי עוד בצל"ח בפסחים ע' ב' שהעיר ג"כ בזה ותירץ דלרב נחמן אמר רבה בר

אבוה דס"ל דפסוק וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר קאי על מותר פסח א"כ שפיר י"ל דאיתקש לפסח אבל לרב דפסחים שם דמוקי לה להאי קרא לחגיגת י"ד וכדפסק רבינו לקמן פ"י הי"ב א"כ לא נשאר לנו רק שני פסוקים למותר פסח א"כ דינה ממש כשלמים לזמן אכילתם יעו"ש היטב ובדף פ"ט א' כתב עוד לתרץ דמוכח ממתניתין דפסחים צ"ח א' דפליג ר' שמעון אפסח שנתערב בחבורת כהנים יעו"ש ולמה לא פליג בשלמים אלא ודאי דבשלמים גם ת"ק מודה דישהא עד חוה"מ ויקריבם כולם לשלמים דזמן אכילתם שוה לכן בס"ד דש"ס דס"ד דהא דשפיכה וזריקה וכן הא דמתן אחת והא דמתן שתים וכן סמיכה לא איכפת לן כלל אפי' לכתחלה וא"כ יקשה על ר"ש דלמה ס"ל אם חבורת כהנים יאכלו הלא טוב יותר לשהותם עד חוה"מ ואז יהיה זמן אכילתם שוה ואי משום חילוק דשפיכה וזריקה וכן סמיכה ומתנות זה לא מעכב כלל אפילו לכתחלה אלא ודאי דס"ל דגם שלמי פסח אינו נאכל רק ליום ולילה והא דלא פליג בשלמים משום דפליג בחדא וה"ה באינך וע"כ מוכרח לומר כאן דאכתי לפלוג באשם אלא ודאי דפליג בחדא וה"ה באידך ומדמכשר לאכלו בחבורת כהנים ולא מצריכו להשהותו עד חוה"מ לכן מוכרח לומר דאינו נאכל רק עד יום ולילה אבל למסקנא דמסיק דמשום סמיכה ומתנות וזריקה ושפיכה וא"כ א"א לשהותו עד חוה"מ וא"כ למה לא פליגי בשלמים אלא ודאי דבשלמים גם ת"ק מודה בזה ומטעם דלכל מילי דינם כשלמים יעו"ש היטב.

ולכאורה דבריו האחרונים צ"ע דמאי מוכח מדלא פליג ר' שמעון על שנתערב בשלמים הא י"ל דבנתערב בשלמים גם ר"ש מודה דא"א להקריבם כולם לפסח משום סמיכה ומשום חילוק מתנותיהם אבל בנתערבו בבכור דשוים במתנותיהם ובסמיכה ואי משום דמביא קדשים לבית הפסול בזה לא חייש ר"ש אבל באינך דברים גם ר"ש מודה ולכן לא פליג ג"כ בשלמים וה"ה באשם נמי מודה דצריך להמתין ולרעות עד שיפול בהן מום וכ"ה מבואר בתוספתא פ"ט דבנתערב פסחים בעולה או בשלמים או בתודה או בחטאת או באשם לכו"ע ירעו עד שיסתאבו וימכרו ואף ר"ש מודה בזה ולא נחלק ר"ש רק בנתערב בבכורות יעו"ש היטב וכ"ה בתוספתא פ"ח דזבחים מיהו בזה י"ל דרבינו ס"ל כמש"כ התוס' בבכורות ס"א א' ד"ה והא דתניא וכו' דאי משום סמיכה לא שייך כאן דכיון דיש ספק בקרבן אם נתחייב סמיכה וכן במתנות ס"ל לר"ש דנותן לשם מים יעו"ש וא"כ על כרחך ס"ל בפסח שנתערב בשלמים נמי דינו כן וכן מוכרח לכאורה דעת התוס' ביומא כ"ט ב' דכתב לפרש דהא דפסח שנתערב בבכור מיירי במותר פסח יעו"ש והא מותר פסח בעי סמיכה ומתן ארבע משא"כ בכור וכן הקשה השער המלך אלא ודאי דס"ל כמש"כ התוס' בבכורות וכ"כ השעה"מ רק שהקשה א"כ למה לא פליג

ר"ש רק בפסח שנתערב בבכור ולמה לא פליג אהא דפסח שנתערב בשלמים יעו"ש וכמו שהקשיתי לעיל. אבל לפי דעת הצל"ח דבשלמים גם ת"ק מודה לכן לא פליג רק בבכור ובזה מיושבים גם דברי התוס' דיומא התם ממה שהקשה המל"מ לעיל בפ"א מהל' תמידין ומוספין אבל כ"ז אינו שוה לי דרבינו ידחה התו"כ של ויקרא פי"ח ובצו פי"ב ותוספתא דפסחים וזבחים ומימרא מפורש דפסחים פ"ט א' ובריית דזבחים ל"ו א' משום דקדוקים אלו. וה' יאיר עיני בזה.

והנה אי לא מסתפינא אמינא כי מש"כ רבינו פסח שנתערב בשלמים היינו בשלמים דמיירי רבינו בזה הסי' והם שלמי פסח הגם כי דחוק הוא מאד אולם גם דרכי המתרצים הראשונים דחוק הוא הרבה יתר מזה וה' יאיר עיני.

וראיתי עוד שם בשעה"מ שדעתו דמותר הפסח נאכל ביום ובלילה ולא כפסח שאינו נאכל רק בלילה יעו"ש ובאמת לענ"ד אינו פשוט כ"כ דהא גם גבי פסח איתא זה הלשון דנאכל ליום ולילה שם בש"ס ושם ע' א' ועיי"ש עוד ק"כ ב' והנה בתוספתא דפ"ט דפסחים דאיתא שם וז"ל בן עזאי אומר שלמים הבאין מחמת פסח הרי הן כפסח לכל דבר אלא שהן נאכלין ליום ולילה לכאורה משמע קצת דנאכלין ליום ג"כ דאם נימא דאין נאכל אלא בלילה א"כ מאי אלא דקאמר. אבל באמת הלשון הזה דחוק קצת ובתו"כ ויקרא פי"ח איתא וז"ל בן עזאי אומר אינן נאכלין אלא בלילה ואינן נאכלין אלא צלי עכ"ל ולפ"ז משמע קצת דלת"ק נאכלין ביום ג"כ אבל מהקרבן אהרן שם אות ד' משמע קצת דגם לת"ק אינן נאכלין רק בלילה יעו"ש וכ"כ בספר אור חדש לפסחים פ"ט א' שם ובהכי אזדא כל דברי שעה"מ יעו"ש היטב אמנם לשון הש"ס בזבחים ל"ו א' ובצו תו"כ פי"ב משמע כדעת השעה"מ ובזה פליג בן עזאי וזה הבליע השעה"מ בנעימת לשונו ודלא כסברת אור חדש.

וע"ע מש"כ על החכם צבי עיין בצל"ח שם ובאור חדש שם מזה ולא רציתי להאריך עוד בזה (וכבר רמזתיו ג"כ בסוף פרק ג' יעו"ש).

נתערב בזבחים וכו'. שם בפסחים צ"ח א' ב' ובתוספתא שם פ"ט.

כמו שביארנו וכו'. לעיל פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הט"ו יעו"ש.

הלכה ט

עד שלא וכו'. עיין ירושלמי פ"ח דפסחים ה"ב ושם אי' בשם ר' יוחנן דצריך להמנות על פסח אחר וכתב מרן דהטעם משום דס"ל דבע"ח נדחים אכן לדידן דס"ל דבע"ח אינם נדחים כשר אותו הקרבן ולכאורה זה אתי שפיר לשיטת תלמודנו דר"י ס"ל דבע"ח נדחים אכן לשיטת הירושלמי וכמש"כ בשמו בפ"ה מהל' עבודת יוה"כ הט"ו א"כ יש לעיין

לכאורה מר' יוחנן על ר"י לפום שיטת הירושלמי. ועיין לעיל בלח"מ סעיף ד' דטעם רבינו משום דבידו לתקן יעו"ש ויש לעיין לכאורה א"כ גם לר"י בכה"ג אין בע"ח נדחים וכמש"כ התוס' בזבחים י"ב ב' ושם נ"ט א'. גם יש לעיין לפי מש"כ לעיל בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין הכ"ד דהיכא דדחייה בידים בעינן דוקא שיהא דחוי מעיקרא אבל בהא דבע"ח לבד לא סגי יעו"ש היטב א"כ הו"ל לכתוב כאן הטעם משום דהוי דחוי מעיקרא ועיין מש"כ בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ד ואולי י"ל כיון דמיירי כאן בדחוי מעיקרו לכן לא הוצרך לכתוב טעם דדחוי מעיקרא אבל קושיא הראשונה קשה ועיין מש"כ שם ואכתי צ"ע בזה.

כמו שביארנו וכו'. לעיל פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הכ"ד.

הלכה י

והותירו יביא וכו'. פסחים ע' ב' פ"ט א' זבחים ז' ב' ט' א' מנחות פ"ג ב' תמורה י"ט א' ועיין תוספתא פסחים פ"ט ועיין לעיל שם פ"ה ה"ט.

אחרים על וכו'. פסחים פ"ט ב' תמורה ל' ב' תוספתא דפסחים פ"ז ובירושלמי פ"ח ה"ג יעו"ש היטב.

הלכה יא

של צליית וכו'. מש"כ מרן דפסק כמאן דמחמיר. כוונתו דהלכה כרבי וכמ"ד דלא פליג רבי רק במצה ומרור אבל בחלוק וטלית מודה יעו"ש כי כן כוונתו והמל"מ השיג עליו וז"ל דאליבא דמאן דמחמיר מתניתין דנתן לה מוקדשין באתננה ע"כ לא מיתוקמא כרבי דהא לא משייר אלא במצה ומרור ולא מיתוקמא אלא כריה"ג ואילו מדברי רבינו ז"ל בפ"ד מהל' איסורי מזבח [הט"ו] נראה דמוקי למתניתין דאתנן כרבי וכמש"כ מרן שם וזהו היפך מה שפסק כאן עכ"ל והנה מש"כ דלמ"ד דמחמיר לא מוקי מילתא כרבי וכו' יציבא מילתא וכמש"כ התוס' בפסחים צ' א' ד"ה כי פליגי וכו' יעו"ש אמנם הא דכתב דמוכח מהל' איסורי מזבח דרבינו פסק כרבי לכאורה יש לעיין בזה קצת די"ל דאתיא אף כריה"ג ולדידיה בפסח נמי אית ביה תפיסת יד לבעלים דהוא נמי קדשים קלים והא דבש"ס התם לא מוקי הכי י"ל משום דהתם הברייתא על כרחך לא אתי כריה"ג מדנקט המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום וא"כ על כרחך לא אתי כריה"ג אבל רבינו דלא כתב שם זה א"כ י"ל דכתב זה אליבא דריה"ג ומש"כ מרן שם והביא דאתי כרבי י"ל דלא נחית להכי והעתיק סוגיא דתמורה אבל רבינו י"ל דס"ל דאתי כריה"ג הן אמת דהמל"מ אזיל לשיטתו דלעיל פ"ד מהל' מעילה ה"ח דמדכתב רבינו המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום א"כ על כרחך לא ס"ל כריה"ג יעו"ש אמנם למש"כ שם בשם הצל"ח (ובשם

מעין החכמה) א"כ י"ל שפיר דפוסק כריה"ג יעו"ש היטב וא"כ צריך לאשמעינן דבפסח וחגיגה אף דהוא קדשים קלים מ"מ לא חל עלה איסור אתנן אבל באמת גם מהא לא אירייא דטעמא מאי המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום לריה"ג היינו טעמא משום דלענין זה לא קאי ברשותיה למכור לאחר ומה"ט נמי לא איצטריך לאשמעינן דלא חל עלה איסור אתנן ופשוט ועוד דלריה"ג כך לי שאר קדשים קלים כמו פסח וחגיגה ומ"ש דפרטינהו רבינו להני אלא ודאי דס"ל כרבי ופשוט (ועוד י"ל דלריה"ג בפסח לא משייר אינש יעו"ש היטב בש"ס. אבל באמת אין זה מוכרח ושוב ראיתי כן בספר יד דוד שלא מוכרח כן יעו"ש מש"כ על ס' שמן המור יעו"ש היטב) ובאמת עדיפא מינה הו"ל להקשות כיון שרבינו ס"ל דלא משייר איניש בפסח רק לענין מצה ומרור א"כ על כרחך הא דאתנן לא אתיא כרבי דלדידיה פשיטא דלא חל אתנן עלה וגם כריה"ג לא אתיא דמטעם דהוא גם כן ס"ל דמוכר שלמיו לא עשה כלום א"כ ההיא משנה דתמורה כמאן והבן וע"ע בס' אור זרוע הגדול מש"כ בזה.

חלק בעצים וכו'. עיין לח"מ מה שתמה בזה ועיין מל"מ מש"כ בזה ועיין בספר יד דוד מש"כ בזה.

פרק ה

הלכה א

בי"ד לחדש וכו'. פסחים צ"ב ב' צ"ג ב' תוספתא פ"ח ספרי בהעלותך פיסקא ס"ט יעו"ש היטב.

בין הערבים. עי' מל"מ לעיל פ"א ה"ד שהביא בשם התוס' להסתפק אם היה נשחט קודם התמיד של בין הערבים או אח"כ יעו"ש ועי' בצל"ח רפ"ה יעו"ש.

ודוחה את וכו'. פסחים צ"ה א' יומא נ"א א' תוספתא דפסחים פ"ח ספרי שם פיסקא ס"ה ופיסקא ע'.

רגל בפ"ע. פסחים צ"ג א' ופסק כרבי ועיין בתוספתא פ"ח ובירושלמי פרק ט' הלכה ג'.

הלכה ב

ששגג או וכו'. כ"ה שם צ"ג ב' דלרבי חייב ולר' נתן ולר' חנניא בן עקביא פטור ורבינו פוסק כרבי דשני הוא רגל בפ"ע וחייב כרת על השני כדאיתא בהלכה א' והראב"ד השיגו ודעתו בזה לפטור משום דלר"נ ולרחב"ע הוא פטור ואין הלכה כרבי מחביריו ועיין מש"כ מרן בשם הר"א בנו של רבינו יעו"ש היטב ונכון הוא וכדומה לזה כתבתי לעיל פ"ח מהל' תמידין ומוספין הט"ו ד"ה מעכבין ועיין בספר ברכת אברהם (לבנו של רבינו

סי' ד'). ומרן כתב בעצמו לפי שרבי סובר דמגדף היינו מברך את השם ואיתא בכריתות ז' ב' דהכי ס"ל לרבנן דפליגי אר' עקיבא ועיי"ש שכתב שלפי' רש"י מבואר להיפך יעו"ש היטב ובאמת לכאורה גם ללשון שלפנינו דהכי איתא שם והכי קאמר ר"ע לרבנן אמריתו מגדף לית ביה מעשה מהו מגדף מברך את השם אלא כרת דכתיב למאי אתא אמרו ליה ליתן כרת למקלל דכתיב וכו' ולכאורה הא גם לגירסא זו מבואר דלר"ע הוא מגדף מברך את השם ולא לרבנן ומלשון אמרי ליה ליתן כרת למקלל וכו' מבואר דהם ס"ל דכרת אתי לפסח ראשון, אבל באמת לכאורה אין שום הבנה לזו הגי' דמאי מסקו ליתן כרת למקלל משמע דס"ל לרבנן דמגדף היינו מברך את השם וקמ"ל אצל מגדף דמקלל חייב כרת וא"כ אמאי איצטריך תו למילף גז"ש חטאו ישא מפסח ראשון.

והנה בתחלה עלה על דעתי דלא כמרן וחיליה דרבינו משום דשם בכריתות מייתי עוד ברייתא דראב"ע ס"ל דמגדף מיירי בעובד עכו"ם וחכמים ס"ל דמיירי במברך את השם והיינו כרבי דס"ל כחכמים ופסק רבינו כאן כן ומטעם זה פסק רבינו בפ"ב מהל' ע"ז כדעה זו דמגדף היינו מברך השם והיינו כרבי (ואף דבתו"כ אמור פי"ט איתא שם דלא כרבי מ"מ לא פסק רבינו כן) וע"ע בסנהדרין ס"ד ב' ברש"י ותוס' שם דלר"ע מגדף היינו מברך את השם וזה דלא כמרן (וע"ע בתוס' שבת ס"ט א' ד"ה מה וכו' וע"ע סנהדרין ס"ה א' ובכריתות ג' ב') שוב נ"ל כי מרן הכי מפרש דר"ע ס"ל דמדכתיב כרת במגדף במקום קרבן אלמא חייבין עליו ולרבנן פטורין עליו והנה הכרח ר"ע דאי כרת דמגדף לגופיה אתי א"כ ל"ל הא כיון דמגדף הוא מקלל ובמקלל כתיב חטאו ישא וילפינן מפסח דיש בו כרת ולמאי כתיב כרת במגדף אלא ודאי לאשמעינן דחייבין עליו קרבן. וזהו כוונת הש"ס ה"ק ר"ע לרבנן אמריתו מגדף לית ביה מעשה מהו מגדף מברך את השם אלא כרת דכתיב למאי אתי והבן ובזה תבין דברי התוס' שם ח' ב' ד"ה אתאן וכו' (ובדפוס זיטאמיר הוא ח' א') יעו"ש היטב ודוק ואמרי רבנן אדרבה איפכא מסתברא דבאמת מגדף היינו מברך את השם והא דכתיב כרת גבי מגדף כדי ללמוד מזה דחטאו ישא דכתיב גבי מברך את השם היינו כרת ומינה ילפינן לפסח שני דיש בו כרת וכדעת רבי וזהו כוונת הש"ס וז"ל אמרי ליה ליתן כרת למקלל דכתיב במקלל (ונשא חטאו) וכתיב בפסח שני חטאו ישא מה להלן (ר"ל במקלל) כרת אף כאן (ר"ל בפסח שני) כרת עכ"ל דוק והבן וזהו כוונת מרן וע"ע בלח"מ לקמן פ"א מהל' שגגות ה"ב והנה לפי מה שכתב לכו"ע מגדף היינו מברך השם כרבי ועתה אתי שפיר פסקי רבינו כמין חומר לדעת מרן וע"ע בירושלמי ה"ג ובש"ק שם שכתב דמ"ד דבראשון אינו חייב בשני חייב כרת אתיא כרבי וא"כ אית ליה לרבי תנא דמסייע ליה יעו"ש וע"ע היטב בילקוט שמעוני פרשת

שלח והכי איתא שם וקאמר להו ר"ע לרבנן אמריתו מגדף לית ביה מעשה מהו מגדף אמרו ליה מברך את השם אלא כרת דכתיב במגדף ל"ל אמרו ליה ליתן כרת במקלל דכתיב במקלל חטאו ישא וכתיב בפסח שני חטאו ישא מה להלן כרת אף כאן כרת עכ"ל ומשמע כדעת מרן ומשמע שם דלר"ע מגדף היינו עובד ע"ז ודוק וע"ע בתוס' חגיגה ט' ב' ד"ה שני וכו' מוכח ג"כ דהלכה כרבי ועיין בתוס' פסחים צ"א ב' ד"ה איש וכו' וברש"א שם וע"ע לקמן מש"כ בהלכה ח' ובהלכה ט' יעו"ש היטב.

הזיד ולא וכו'. בזה מודה הראב"ד דכאן לכו"ע חייב רק לר' חנניא בן עקביא פטור ולית הלכתא כוותיה לגביה דרבי ור"נ ופשוט. אבל אם הקריב בשני פטור ודלא כר"נ עיין רש"י שם צ"ג א' ד"ה תשלומין דראשון וכו' יעו"ש היטב ודעת הצל"ח דרש"י פליג ארבינו יעו"ש אבל ראיתי בספר אור חדש שכתב כמש"כ דרק לר' נתן חייב אף דעשה השני ולא אליבא דרבי יעו"ש היטב ועיין בזבחים ק"ו ב' דמבואר שם דיש תקנה לפסח יעו"ש ודוחק לומר דאתיא רק כרחב"ע יעו"ש היטב.

מי שהיה וכו'. שם צ"ב ב' ומפרש לה רבינו כפשוטה דטמא ודרך רחוקה אם שגג בראשון והזיד בשני פטור מכרת משא"כ בשגג ונאנס בראשון והזיד בשני חייב וכרבי ועיין בלח"מ שהקשה הא שם אמרינן דהא דחייב בכרת מיירי במזיד ובאונן ולא בשגג ונאנס יעו"ש שתירץ דהתם קאי אליבא דר' נתן ור' חנניא בן עקביא אמנם לרבי אין הדין כן יעו"ש היטב ועיין בצל"ח שכ"כ בשם ברה"ז ג"כ הכי ועיי"ש בצל"ח מש"כ ע"ז והנה כתב ע"ז שני דרכים דרך ראשונה דעל כרחך ר"נ דס"ל דזרק הורצה ס"ל על כרחך כר"ע דס"ל דדרך רחוקה היא מן המודיעים ולחוץ דאל"כ מאי הוכיח דאי בעי עביד ואי נימא כר' אליעזר דרחוק מאסקופת העזרה ולחוץ ודאי דאי בעי עביד אלא ודאי אליבא דר"ע ומטעם דבעי לאוקמה מתניתין ככו"ע יעו"ש א"כ על כרחך אתיא נמי כר"נ וכרחב"ע יעו"ש היטב ועיי"ש עוד דרך אחר קרוב לאופן זה יעו"ש היטב ולכאורה נסתר זה מהירושלמי דאיתא שם לפשוט דגם מזיד בראשון עושה בשני ומדייק מדנקט שאלו חייבים בה כרת יעו"ש היטב והתם ליכא הכרח זה וזה יעו"ש היטב וע"ע בספר אור חדש מה שהאריך טובא בזה.

אמנם לענ"ד ע"ד הפשוט נ"ל ליישב קצת דברי רבינו דבאמת במשנתנו לכאורה מוכרח לפרש כרבינו דלפירוש רש"י קשה מאוד להלום לשון המשנה למה נאמר טמא ודרך רחוקה אלא שאלו פטורין מהכרת וכו' ואם נימא דקאי נמי אשגג ונאנס א"כ הו"ל לכתוב בתורה שגג ונאנס דפטורין מהכרת (וגם בקרא מבואר דכל שלא היה טמא ובדרך רחוקה לא היה חייב כרת) אלא ודאי כפי' רבינו וה"פ דסוגיא דלכאורה משמע קצת דכל שנאנס

ושגג בראשון ולא עשה חייב כרת ומשמע לכאורה דאפי' שגג ג"כ בשני חייב וזה ודאי ליתא דהא שגג בזה ובזה פטור לכו"ע וע"כ מוכרח אתה לפרש לכל הפחות דמיירי בהזיד בב' וכרבי (וזהו כוונת הש"ס אלא לאו אמזיד ואאונן ור"ל על כרחך מוכרח אתה להודות דחסר בבא אחת במשנתנו וצ"ל הזיד לכל הפחות וא"כ כיון שאתה מוכרח להוסיף במשנתנו דמיירי בהזיד א"כ יכול אתה להוסיף דמיירי בהזיד בראשון ושגג בשני דבזה חייב כרת וא"כ שוב ליכא סייעתא לרב נחמן כלל וא"כ כיון דמסקינן דהמשנה מיירי בהזיד בראשון ושגג בשני דחייב כרת א"כ ה"ה להיפך דאם שגג בראשון והזיד בשני לרבי דשוים המה פסח שני לפסח ראשון ג"כ חייב כרת ואכתי צ"ע בזה. וע"ע לקמן הלכה ט' יעו"ש היטב. וע"ע בחי' אבן העוזר מש"כ בזה.

ועוד י"ל דאפ"ל דלכאורה קשה דהא דיקא נמי אמאי לא אמרו רב ששת ולמה אמרו רב אשי לכן אפ"ל דבאמת רב ששת ס"ל דבשגג ונאנס והזיד בשני חייב כרת ולכן לא הוכיח מהא דאלו חייבים בהכרת דשפיר ניחא לדידיה משא"כ רב אשי הוכיח זה לשיטת ר' נחמן דס"ל אם זרק הורצה ודומה לכאורה להא דהלכה ד' ומ"מ פטור מכרת וכ"ש בשגג ונאנס דלא היה בידו לעשות ודאי דפטור אלא ודאי דמיירי במזיד ולא בשוגג ונמצא רב אשי הוכיח זה לרב נחמן אבל אליבא דרב ששת מילתא כפשוטו ולכן רבינו דפסק בהלכה ג' כרב ששת לכן תפס לשון המשנה כפשוטה.

הלכה ג

לא הורצה וכו'. כרב ששת שם צ"ב ב' דהלכתא כוותיה לגביה דרב נחמן באיסורי וכמש"כ מרן ועוד כיון דס"ל לרבינו לקמן בפ"ו ה"א דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ממילא מוכח דלא הורצה (ועיי"ש בתוס' ד"ה דאי בעי וכו' ויש שם ט"ס וכצ"ל ומ"ד הורצה אסיקנא לעיל דסבר שוחטין וזורקין וכו' וכוונתו לעיל באותו עמוד. אמנם הרמב"ן בפי' התורה בפרשת בהעלותך פסק כרב נחמן יעו"ש. ועיין בלח"מ הלכה ב' שהקשה כיון דרבינו ס"ל דלא הורצה א"כ על כרחך לא ס"ל כמשנתנו דס"ל למה נאמר טמא ודרך רחוקה למיפטר מהיכרת כיון דאיצטריך לגופיה דלא הורצה יעו"ש היטב מה שנדחק בזה ועיין תוס' שם ד"ה דאי בעי וכו' ובמאור שם ויתיישב לך וע"ע בצל"ח ובאור חדש שהאריכו למעניתם בזה).

הלכה ד

מזיד בראשון וכו'. פסחים ס"ט ב' צ"ד ב' ועיין תוס' שם צ"ב ב' בד"ה אלו פטורין וכו' ועיין בצל"ח ואור חדש שהאריכו בדבור התוס' זה יעו"ש היטב.

הלכה ה

כך מילת בניו וכו'. פסחים צ"ו א' יבמות ע' ב' תוספתא פ"ח דפסחים ומכילתא בא פרשה ט"ו יעו"ש וע"ע ברכות י"ט ב' ברש"י ד"ה אמרת וכו' נזיר מ"ח ב' ברש"י ד"ה לכדתניא וזבחים ק' א' ד"ה ולמול וכו' יעו"ש (ועי' תוס' יבמות שם ד"ה אי מה וכו' דר' אליעזר ס"ל אין מילת עבדיו מעכבת יעו"ש וכ"ה ברש"י פרשת בא וכ"ה במכילתא ור' עקיבא ס"ל דמעכב לפי גירסת האיפת צדק ובילקוט פרשת בא איתא בטעות יעו"ש היטב).

טבילת אמהותיו וכו'. עי' בהשגת הראב"ד ובמרן ובהגה"ה שם. ועיי"ש במפרש לתוספתא שפי' דגם ראב"י מודה בזה דטבילת אמהותיו ומילת עבדיו מעכבים יעו"ש ולפ"ז אין מקום להשגת הראב"ד כלל אבל פירושו צ"ע דאין זה במשמע כלל יעו"ש היטב וע"ע במדרש רבה פרשת בא פי"ט יעו"ש היטב.

הלכה ו

אין מילת וכו'. עיין מרן מה שתמה ע"ז ממכילתא שם פרשת בא פ' ט"ו. ומש"כ ואולי הוא גורס ולא של אשה וקטן יעו"ש ולכאורה זה נגד הש"ס דיבמות מ"ח א' וגיטין ל"ח א' וקדושין ע"ד ב' יעו"ש היטב וצ"ע שוב ראיתי כי המל"מ הרגיש בזה יעו"ש והנה רבינו אינו פוסק כשמואל שם דס"ל לרבינו דצריך גט שחרור וג"כ ס"ל כרבנן דרשב"א ועי' בפ"ד דיבמות קרבן נתנאל אות ל"ט [בסימני הרא"ש] יעו"ש היטב.

הלכה ז

בין פר וכו'. פסחים צ"ג א' וכרבי ואזיל לשיטתו לעיל הלכה ב' ועי' בתוספתא שם פ"ח ועי' במכילתא פרשת בא פט"ו ובספרי בהעלותך פיסקא ע"א יעו"ש.

פטור. עי' מרן ולכאורה יש להביא ראיה מהך דפסחים ע"ט ב' ובסנהדרין י"ב ב' דהו"ל למשכח שם כגון דהגדילו הרבה קטנים ונעשו אח"כ רוב יעו"ש היטב (אבל צע"ק א"כ לימא דמשכחת לה בגרים שנתגיירו בנתים) ועי' לעיל פ"ד ה"ט דקרבן שמקדיש הקטן קודם הבאת שני שערות מיקרו דחוי יעו"ש ויש לחלק דהתם כי בא שעת חיובו לא חזי כיון שנתקדש בעודו לאו בר חיובא משא"כ הכא שנקרב בעודנו קטן ואז היה נחשב לו לקרבן פסח לכן עלה לו אף לאחר שהגדיל ויש לעיין עוד בזה בתוספות צ"א ב' בדבור המתחיל איש וכו' יעו"ש היטב דיש לומר דרבינו גורס התם דפטור וקמ"ל דאם עשה בראשון והגדיל אחר כך פטור משני ומיושב שם קושיית הרש"א ודוק.

הלכה ח

רשות. כרבי יהודה בפסחים צ"א ב' צ"ג א' וע"ע שם ע"ט ב' וסנהדרין י"ב ב' תוספתא דפסחים פ"ח ובספרי בהעלותך פיסקא ע' יעוין שם.

בשבת בפסח שני וכו'. שם צ"א ב' ועיין מרן משנ"כ בזה ובלח"מ יעו"ש היטב וע"ע במל"מ פ"ב הי"ג.

והנה לענ"ד נראה פשוט דכיון דר' יהודה ס"ל דבשני רשות א"כ מה לי אם עושין טפילה אם עושין בפ"ע אלא ודאי דבשבת מיירי וה"ק דבראשון שהוא חובה דוחה שבת על חבורה שכולה נשים אבל בשני דהיא רשות לכן אין דוחין עליהן שבת בפ"ע רק כשנעשית טפילה ניתן שבת לדחות מפני האנשים ור' יוסי ס"ל דגם בשני חובה א"כ ניתנה שבת לדחות בשביל הנשים עצמן ור' שמעון ס"ל דבראשון ג"כ רשות ואין שוחטין עליהן בפ"ע אבל בשני אין שוחטין עליהן כלל ור"א פוסק כרבי יהודה ולכן שפיר פסק רבינו דהיא בשני רשות ומ"מ שוחטין עליהן בפ"ע רק דאינה דוחה שבת כ"א בטפילה ומיושב הכל והנה פקח ה' עיני וראיתי כי גם הצל"ח והאור חדש כ"כ יעו"ש היטב ונתתי שמחה בלבי שזכיתי לכוין לדעתם הגדולה בעזר ה' ועיין לקמן פ"ו ה"א יעו"ש היטב. והנה מבואר מרש"י פסחים צ"א ב' דר' יהודה ור' יוסי ס"ל בדרשא דקרא כרבי דוחטאו ישא קאי כרת על השני וכדעת רבי שם צ"ג א' (ויש לעיין דהא ר' יהודה ס"ל בתו"כ אמור פי"ט דמגדף היינו עובד ע"ז יעו"ש היטב) והא דס"ל לר"י דדוחה טומאה שם צ"ה ב' לאו מבמועדו יליף רק מחוקת הפסח וכדאיתא ביומא נ"א א' ועיי"ש בתוס' ד"ה דוחה וכו' ועיין ברש"י פסחים צ"ה ב' בד"ה דוחה וכו' שלא כ"כ ועיי"ש בתוס' ד"ה טעון וכו' שכתב דשני תשלומין דראשון הוא לרבי יהודה יעו"ש היטב).

והנה מה שמבואר מכאן דדחיית שבת תלוי בחיוב כרת וא"כ כיון שפסח שני דוחה שבת א"כ גם חיוב כרת יש בו ולכן אתי שפיר פסק רבינו לעיל הלכה ב' דפסק כר' (ועיין בשער המלך לעיל פ"ג ה"ט יעו"ש היטב והבן בכל זה היטב).

ט"ו מיל וכו'. פסחים צ"ג ב' (וע"ע שם צ"ג א' בתוס' ד"ה ה"ג וכו') ותוספתא שם פ"ח ובספרי בהעלותך פיסקא ס"ט ע' יעו"ש היטב והלכה כר"ע.

הלכה ט

עם עליית וכו'. דעת רש"י שם וכ"ה דעת התוס' שצריך שיהיה בשעת התחלת זמן השחיטה שהוא חצות היום חוץ למודיעים אמנם אי בשעת שחיטה היה לפנים מן המודיעים לא מיקרי דרך רחוקה אמנם דעת רבינו הוא שכל שהיה בשעת הנץ חוץ למודיעים מיקרי זה דרך רחוקה ובירושלמי ה"ב איתא וז"ל היה נתון מן המודיעים

ולפנים קודם שש שעות יצא לו קודם לשש שעות יכול יהא חייב ת"ל וחדל לעשות החדל בשעת עשייה חייב שלא בשעת עשייה פטור (ומכאן לכאורה ראיה למש"כ התוס' צ"ג א' ד"ה אלא וכו' דאין לומר דפסוק דרך רחוקה אתי לפוטרו על שהרחיק עצמו יעו"ש דזה מבואר מפסוק וחדל לעשות והבן ועיין בצל"ח צ"ב ב' בד"ה מכלל דאי בעי וכו' יעו"ש היטב וצ"ע) עכ"ל ומבואר מזה דעיקר לכאורה כרש"י ותוס' דבעינן שיהיה בחצות היום חוץ מן המודיעים. ואולי אפ"ל שדחקו לרבינו קושיית התוס' שם צ"ג ב' בד"ה רב יהודה וכו' דאיך אפשר שנחלקו בפלוגתא כזו דיוכל להתברר בחוש אמנם לפי דעת רבינו ניחא דבזה פליגי עולא ס"ל דבתחלת השחיטה יהא בירושלים ולרב יהודה בעינן דבתחלת אכילה יהא בירושלים ועל כרחך מיירי דבתחלת אכילה כמבואר שם בירושלמי והובא שם בתוס' ומה דאיתא שם דאם הלך קודם שש לחוץ מן המודיעים וכו' היינו למ"ד שבשעת אכילה (ובדברי רבינו מיושב מה שהקשו התוס' שם בד"ה עולא וכו' וכמש"כ בחי' בריש ברכות יעו"ש) והבן היטב ודברי מרן אינם מבוררים לענ"ד יעו"ש היטב ודוק וע"ע פסחים ה' א' דזמן שחיטה הוא חצות.

הבהמות בדחקם וכו'. צ"ד א' ומפרש לה דחייב היינו אם לא הקריב בשני ודינו כדין אנוס וכמש"כ מרן.

חולה ברגליו וכו'. כ"ה בירושלמי שם ה"ב ועיין מרן שפי' דה"ק יכול יהא חייב ר"ל אף בשגג בשני יעו"ש וכן פירש הקרבן העדה. אך לכאורה דחוק קצת דבש"ס על עכבוהו הקרונות איתא יכול לא יהא חייב ופי' רבינו דה"ק אם הזיד בשני וכאן איתא יכול יהא חייב ופי' בשגג בשני וא"כ הכל חד דינא להו ולמה שינה בלשונו. ואולי לשון הבבלי לחוד ולשון הירושלמי לחוד אבל באמת חד דינא להו. ושם איתא דר' אליעזר ס"ל דכל שהוא מאסקופת העזרה ולחוץ ה"ז דרך רחוקה וכתב שם רבינו בפי' המשניות וז"ל ור"א אומר אפי' היה תוך ירושלים וחלה או נשתבש הלוכו ולא יכול להכנס בעזרה בשעת הקרבן אלא שהיה בסוף השעה כשהגיע לאסקופת העזרה דינו כדין מי שהיה בדרך רחוקה ור' עקיבא אומר כי מאחר שהיה לפנים מן המודיעים ולא יכול להגיע שדינו כדין אנוס עכ"ל ולכאורה אמאי לא פי' כפשוטו שכל שהיה חוץ לאסקופת העזרה אפילו היה בריא דינו כמו דרך רחוקה ופטור ונ"ל כי זה אין הדעת סובל כלל להאמר כן דא"כ איך שוחטין את הפסח על שלשה כתות והא הכתות אחרונות הו"ל בדרך רחוקה כיון שאין נכנסים בעת התחלת השחיטה לאסקופת העזרה ועוד דא"כ יפטרו כל ישראל מלעשות פסח שלא יכנסו לעזרה ויפטרו אלא ודאי מיירי באונס שאירע לו וס"ל כל שאירע לו אונס ולא יכול ליכנס בעזרה ה"ז בדרך רחוקה מיקרי ולכן ס"ל לר"א דבכה"ג פטור מכרת

אפי' שהזיד בשני ולר"ע זה לא מיקרי דרך רחוקה רק אנוס מיקרי והא דפריך הש"ס צ"ד ב' ואע"ג דמצי עייל ולא אמרינן קום עול וכו' על כרחך ה"ק דאע"פ שחלה מ"מ כיון שמחמת דרך רחוקה מצי עייל ואי משום דנאנס א"כ הו"ל כאנוס ואם לא עשה בשני בזדון חייב דומיא דערל דהו"ל מזיד ואם לא עשה בשני באונס חייב כדלעיל הלכה ד' א"כ לכל הפחות הו"ל הכא כאנוס דמה שהוא חוץ לעזרה לא מעלה ולא מוריד דהא גם בערל הוא חוץ לעזרה ומ"מ הוא חייב ולא נשאר רק מה שהוא אנוס והבן (ובזה מיושב מה שהקשו התוס' שם ד"ה ואין וכו' יעו"ש היטב ודוק) ועיין תוס' פסחים פ' א' בד"ה עקר וכו' דלא ס"ל כרבינו יעו"ש וע"ע בצל"ח (ולפי דברי רבינו כאן מיושב קצת מה שהעירותי לעיל ה"ב ד"ה מי שהיה).

חוץ לחומת וכו'. אבל אם היה בפנים מחומת ירושלים שוחטין עליו בכל ענין כמבואר בפסחים צ"א א' מימרא דר"ח ובירושלמי שם ה"ו יעו"ש.

שוחטין עליו וכו'. היינו בפני עצמו וכמבואר שם בש"ס ודלא כשיטת הירושלמי.

אין שוחטין וכו'. ר"ל עליו בפ"ע אבל עם אחרים שוחטין עליו דלמאי ניחוש לה דהא מדאורייתא שוחטין עליו אף בפ"ע כמו דמסיק דבדיעבד יצא אף ששחטו עליו בפ"ע וכ"ש דעם אחרים שוחטין עליו לכתחלה כנ"ל בזה ודלא כמש"כ הלח"מ והמל"מ (והתימה על המל"מ שלא הזכיר שכבר קדמו הלח"מ) ועי' בצל"ח שדעתו ג"כ שרבינו נמשך אחר שיטת הירושלמי ומה שנראה לענ"ד כתבתי.

האונן והחולה וכו'. הכא מיירי ג"כ ששחטו עליהן בפ"ע ועיין לעיל פ"ב ה"ד יעו"ש היטב.

פרק ו

הלכה ב

שטבל והוזה וכו'. הנה הא דפסק רבינו לעיל בהלכה א' דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ עיין פסחים ס"ט ב' דמייתי ברייתא דטמא שרץ שלא טבל חייב כרת ומבואר מזה דאין שוחטין וזורקין עליו אבל בטבו"י שפיר שוחטין וזורקין דאל"כ אמאי חייב כרת מאי הו"ל למיעבד דהא אפי' אם יטבול אין שוחטין וזורקין עליו ואף דר' אליעזר ס"ל התם דשוחטין וזורקין עליו מ"מ לית הלכתא כוותיה דהא ר"א שמותי הוא ועיי"ש פ' א' מחלוקת דרב ס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ועולא ס"ל דשוחטין וזורקין על טמא שרץ יעו"ש ומחלוקת זו הוזכרה ג"כ שם צ' ב' צ"ג ב' יעו"ש היטב ושם פ"א א' איתא דרבי יוסי ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ושם צ"ג א' איתא דר"ע ס"ל אין

שוחטין וזורקין יעו"ש אולם רב ששת ורב נחמן ס"ל דשוחטין וזורקין כדאיתא שם וע"ע שם פ"ב ב' תוס' ד"ה אלו פטורין וכו' וכתבו התוס' שם דהמשנה ס"ל דשוחטין וזורקין יעו"ש היטב וע"ע ס"ט ב' משמע דר"ע ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאל"כ לא הוי פריך לר"א מידי והבן אבל י"ל משום דס"ל דאכילת פסחים מעכבת. ועיין בסמ"ג שכתב דמוכח מכאן דר"ע ס"ל דשוחטין וזורקין על טמא שרץ וצ"ל דכוונתו על טבו"י דשרץ ומה דאיתא דס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דמיירי בטמא מת ממש.

והנה בתוס' שם צ"ג א' ד"ה ר"ע וכו' נשארו בתימה יעו"ש ועיין בתוס' סוכה כ"ה ב' ד"ה שחל וכו' דמייתי גירסא אחרינא שם בש"ס צ' ב' יעו"ש היטב ולפ"ז פשיטא דלק"מ רק שהתוס' מיאנו בגירסא זו יעו"ש אמנם המעיין שם בחי' רשב"א בסוכה יראה דלק"מ יעו"ש היטב ומבואר שם דכל הנך תנאי ס"ל דאין שוחטין וזורקין יעו"ש (וע"ע בשער המלך כאן מש"כ על דברי התוס' הנ"ל).

והנה דעת רבינו לחלק בין טבו"י דשרץ דשוחטין וזורקין עליו ובין טבו"י דמת דאין שוחטין וזורקין עליו והראב"ד השיג עליו ודעתו דבטבו"י דמת שפיר שוחטין וזורקין עליו וכ"ה דעת התוס' שם צ' ב' ד"ה שחל וכו' יעו"ש והראב"ד הוסיף עוד לומר דמעשה שהיה ששאלו בעת שכבר עבר הזמן ושוב לא יכלו לטבול ולהקריב קרבן פסח אחר וכמש"כ הלח"מ והמל"מ יעו"ש היטב ולענ"ד יש לעיין על רבינו דהא מקשה הש"ס ס"ט ב' על הא דאמר דר' אליעזר ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ מהברייתא דנקט התם דטמא שרץ חייב כרת יעו"ש ומאי קושיא הא ר"א איירי בטמא מת מדטעון הזאה ולכן לא שחטינן עליו ומאי דמחייב כרת בברייתא היינו בטמא שרץ גרידא וכל שאר טומאות דכוותה דבטבילה סגי לה והתם שפיר חייב כרת כיון דיש לו תקנה ועוד יש לעיין על ר' עקיבא מאי פריך ליה התם מהזאה הא ר"ע בעצמו ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ולרבינו בטמא מת אפי' בטבל לא מהני וצ"ל דהתם מיירי בחל שביעי בשבת שהוא י"ג ובזה סבירא ליה דאינו דוחה וכן משמע ממה שכתב רבינו לקמן בהלכה ו'. שוב ראיתי כן בלחם משנה שכתב כן שם בהלכה ו'. אך מ"מ לא נחה דעתי בזה דמה דמיון הא להתם דהתם בזמן דחייתו השבות לא הוי זמן פסח משא"כ הכא. שוב ראיתי לרבינו בפי' המשניות בפ"ו דפסחים ועיי"ש בתוס' יו"ט מ"ב יעו"ש היטב כדעת הלח"מ.

ועיין ירושלמי פ"ו ה"ג יש שם ב' לשונות אי מיירי בי"ג או בי"ד יעו"ש אמנם אפי' למ"ד בי"ג מ"מ מחמת טבו"י דמת שוחטין וזורקין עליו והא דאוקמה בי"ג משום דאי בי"ד כיון דאסור ליכנס לעזרה משום דהוא טבו"י ולר' אליעזר דס"ל דמאסקופת העזרה

ולחוץ מיקרי דרך רחוקה א"כ בלא"ה אין שוחטין וזורקין יעו"ש היטב (ולא ס"ל דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא עיין בפסחים צ"ד ב' יעו"ש) שוב ראיתי בשעה"מ שהביא הירושלמי הזה וכתב דהני ב' לשונות פליגי בפלוגתא דרבינו והראב"ד יעו"ש היטב (וכן ראיתי במראה הפנים שם) ולענ"ד לא מכרע מילתא כלל וכמש"כ (ועיי"ש עוד מה שהאריך טובא בזה) ואדרבא תקשה מהירושלמי שם פ"ח סוף הלכה ח' והוא סוף הפרק דקבלו אבותינו במדבר הזייה כשהן ערלים יעו"ש וכמ"ד בי"א יעו"ש וא"כ הזו בי"ד ועשו פסח דליכא למימר דאותם שהזו בי"ד נדחו לפסח שני דא"כ מנ"ל דהזו בי"ד דלמא הזו לאח"כ אלא ודאי כמש"כ ואולי י"ל כיון דאז היו יכולים למיעבד בטומאה ג"כ ולכן היו רשאים למיעבד בטהרה אף לפי דעת רבינו וע"כ לא קאמר רבינו רק ביחיד דצריך לדחות לפסח שני אבל לא בצבור דגם בטומאה עושין ולכן כל שטבלו והזו יכולים לעשות בטהרה והבן. שוב ראיתי בספר קהלת יעקב דהקשה מהך דהזאה ותירץ מהירושלמי וכמש"כ השער המלך יעו"ש היטב אבל כבר כתבתי מה שנראה לענ"ד בזה דלר"א כיון שאין יכול ליכנס בעזרה ה"ז פטור מטעם דרך רחוקה אבל לדידן דלא ס"ל דרב רק מן המודיעים ולפנים א"כ אה"נ דיכולין לשחוט על טבו"י של מת והבן היטב.

עוד כתב השעה"מ די"ל דעולא ס"ל דמדרבנן אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ קודם שטבל ורבינו פסק כוותיה יעו"ש בסוף דבריו והנה הרואה יראה בצל"ח שם שגם הוא עמד על דרך הזה והעמיק הרחיב במשכיות נקבי השיטה הזו יעו"ש היטב וכ"כ בספר יד דוד בפשיטות דעולא מודה דמדרבנן אין שוחטין וזורקין יעו"ש.

וע"ע שם בצל"ח שהעמיק הרחיב באופן אחר ליישב כל דברי רבינו רק שעיקר יסודו שם על מאי דאיתא בסוכה כ"ה ב' אי נושאי ארונו של יוסף כבר היו יכולים לטבול ואי מישאל ואלצפן היו יכולים ליטהר יעו"ש ובנה יסודו דלמה גבי נושאי ארונו של יוסף אמר כבר היו וגבי מישאל ואלצפן לא קאמר רק היו יכולין וכו' ולא קאמר כבר יעו"ש היטב אמנם בספרי בהעלותך פיסקא ס"ח ליתא שם לתיבת כבר יעו"ש שוב ראיתי בספר מעין החכמה במצות פסח שני שגם הוא בנה יסוד על תיבת כבר יעו"ש ולפי דרכו.

והנה בפשיטות אמרתי ליישב דברי רבינו דהכריח דעתו ז"ל דעל כרחך אין שוחטין וזורקין על טבו"י של מת דאל"כ יקשה מהמשנה דריש פ"ט דאיתא התם דלמה נאמרו אלו דפטורים מהכרת ועל כרחך קאי על טמא לנפש דכתיב בקרא ואם איתא שיוכל ליטהר בטבילה והזאה ושוחטין וזורקין עליו א"כ אמאי פטור מכרת וכמו שהקשו התוס' שם ותירוץ של התוס' לא ניחא לרבינו גם הרש"א הקשה שם למה לא צוה אותם שיטבלו וישחטו בפסח ראשון ומכל הלין טעמא נתברר לרבינו שבטבו"י דמת אין שוחטין וזורקין

עליו ואי קשיא מנ"ל דטבו"י דשרץ שוחטין וזורקין עליו ועוד כקושיית הראב"ד (לפי דעת הצל"ח) מנ"ל שאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון דקיל מטמא מת לענין טבו"י יעו"ש י"ל דדייק מהברייתא דהובא שם ס"ט ב' דמואיש מרבינן טמא שרץ ודכוותה והיינו ע"כ דיכולים ליטהר בערב פסח דאין לומר דמיירי שהיו יכולים לטבול קודם ע"פ. זה אינו דא"כ לא היו חייבים כרת דבעינן וחדל בשעת עשייה וכמו שהבאתי לעיל פ"ה ה"ט ד"ה עם בשם הירושלמי פ"ט הלכה ב' יעו"ש ואם איתא הא לא אפשר לו לטהר עצמו בע"פ אלא ודאי דטבו"י דשרץ שפיר שוחטין וזורקין עליו וה"ה בטמא מת דאין הנזיר מגלח עליו דאל"כ מנ"ל לרבות שאר טמאים וע"כ גם מת בכלל דאין לומר דוקא טומאת ערב דא"כ הם בכלל טמא שרץ אלא ודאי אתי לרבות אף טמאי שבעה ביום אחרון מטומאתם. זה נ"ל פשט לשון הברייתא וזה שכתב רבינו לעיל פ"ה ה"ד טמא שיכול לטהר בפסח ראשון וכו' וגם טמא מת בכלל וע"כ היינו טמא מת שאין הנזיר מגלח עליו.

והנראה עוד מסוגיית הש"ס דשם ס"ט א' דאם היו הצבור טמאי שרץ עבדי בטומאה כיון דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויחיד נדחה צבור עבדי בטומאה ורבינו כתב לקמן פ"ז ה"א דטומאת מת בלבד הוא דנדחה אבל שאר טומאות לא וכ"כ לעיל פ"ד מהל' ביאת מקדש הי"ב וקשה למה פסק כן וכמו שהעירותי בזה שם ולכאורה הייתי אומר דדוקא הא דביחיד נדחה לפסח שני אבל טמא שרץ שאין נדחה לפסח שני רק מחוייב לעשות בפסח ראשון ומחוייב לטבול עצמו קודם א"כ בכה"ג גם הצבור אינם עושים בטומאה רק מחוייבים לטבול ולעשות בטהרה ואצלם אין טומאה נדחית והא דאיתא בזבחים כ"ב ב' דס"ל דטמא שרץ שוחטין וזורקין עליו היינו לאחר שטבל ולכן גם צבור לא עבדי בטומאה. אבל לכאורה לא יתכן זה דא"כ מאי מקשה בש"ס דפסחים על רבה מהברייתא דוהאיש וכו' הא שם גם בצבור ליתא ולכן גם ביחיד ליתא דמחוייב לטבול אבל בדין דרבה דאם היה טמא מת בשביעי דגם אחר הטבילה אינו יכול לעשות לכן ליתא בצבור ועושים בטומאה ולכן ביחיד אינו מחוייב וע"כ צ"ל דרבה מיירי בחל י"ג בשבת בשביעי של טמא מת וא"כ גם בצבור מחוייב למיעבד בטהרה וכ"מ מדמקשה בש"ס עליו מברייתא דוהאיש וכו' דמיירי בטובל ועושה פסחו ועל כרחך מיירי בחל שביעי שלו בי"ג ומוכח דרבה ס"ל דגם באופן שיחיד טובל ועושה פסח מ"מ צבור לא מחוייבים לטבול ועבדי בטומאה ולכן פריך מינה לרבה לדידך הא גם שם ליתא בצבור ומ"מ יחיד חייב כרת אבל לסוגיא דזבחים שפיר יש לחלק ולומר דכל היכא דיחיד נדחה צבור עבדי בטומאה אבל היכא דלא נדחה היחיד רק טובל ועושה בטהרה גם הצבור כן

דינם ועכשו אתי שפיר פסקי רבינו דפסק דטמא שרץ לא דחי טומאה דידהו אפי' דצבור וכ"ה נראה דעת רבינו בפי' המשניות במשנת נטמא קהל וכו' יעו"ש היטב שחילק בין טומאת מת לשרץ יעו"ש היטב.

ועוד י"ל דרבה אולי לא ס"ל לחלק בין טבו"י דשרץ לטמא שרץ גרידא וס"ל בכל ענין דאין שוחטין וזורקין עליו לכן ס"ל דצבור עבדי בטומאה משא"כ לרבינו דמחלק בהכי יעו"ש. שוב ראיתי להצל"ח בזה דמחלק בזה וכתב דהסוגיא שבזבחים מיירי בטבו"י דשרץ יעו"ש וראיתי בשער המלך שהביא בשם מהר"מ גלאנטי בספר קרבן חגיגה והשעה"מ השיג עליו מסוגיא דפסחים ס"ט ב' ולפי מש"כ א"כ לא קשיא מידי וצ"ע בזה. וע"ע בשיירי קרבן בירושלמי פ"ז ה"ו בד"ה דרב וכו' דתלתא תנאי נינהו דחד מ"ד ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אפילו בטבל יעו"ש וי"ל דהסוגיא דס"ט ב' אתיא כוותיה משא"כ לרב והבן היטב בזה (וע"ע בצל"ח שמחלק בזה אי ילפינן מבמועדו דדחי טומאה ה"ה טמא שרץ יעו"ש ועיין יומא מ"ו א' משמע קצת דרבה יליף מבמועדו יעו"ש היטב וע"ע בצל"ח ס"ט ב' יעו"ש היטב מש"כ בזה).

ועוד היה נ"ל לומר דבאמת גם צבור שהיו טמאי שרץ עבדי בטומאה וכדמשמע פשטות דברי הש"ס דס"ט ב' רק דמ"מ אין נכנסים בעזרה בעודם טמאים כיון דהפסח נשחט בטהרה ונאכל בטהרה לערב ולא ניתנה טומאה לדחות אצל פסח זה אבל כשנעשה בטומאת מת דסוף סוף נאכל בטומאה לערב וטומאת הגוף בכרת וכיון דנדחה לגבי האי פסח טומאה שוב נדחית ג"כ טומאת ביאת מקדש משא"כ בשרץ והבן בסברא זו ועיין בתוס' זבחים כ"ב ב' ד"ה א"ה וכו' וא"כ מש"כ רבינו דלא הודחה טומאת שרץ וכו' היינו שאסור להם ליכנס למקדש וליגע בפסח אבל מ"מ הצבור עושים בטומאה וכסוגיא דידן ס"ט ב' ובזה ניחא מאי דאיתא פ' א' דאם היו מחצה טמאים ומחצה טהורים מטמאין אחד מהם בשרץ וכו' יעו"ש ולכאורה מאי מהני כיון דטמא שרץ אין עושה ראשון א"כ הו"ל כטמא זב דהגדילו הזבין על הטהורים כדאיתא שם ע"ב אלא ודאי דאם הצבור טמאי שרץ אין מחוייבים לטבול ועבדי בטומאה רק שאין נכנסין לעזרה אבל אין נדחים לפסח שני רק עבדי בראשון לכן עם היחיד הזה נעשה כאילו כל הצבור טמאי שרץ ועבדי בטומאה רק דהצבור מותרין ליכנס בעזרה והיחיד הזה אסור לו ליכנס בעזרה והבן וע"ע בירושלמי פ"ז ה"ו דאיתא שם דטומאת שרץ ונבלה דוחים הטומאה באין להם מים לטבול אבל ביש להם מים לטבול אין דוחין הטומאה יעו"ש היטב אבל דבר זה הוא דחוק ולא מורים כן דברי ולשון רבינו לכן נראה לענ"ד הראשון עיקר דדעת רבינו כיון שאפשר לעשות בטהרה עושין (וגדולה מזה עיין בספר יד דוד בפסחים צ"ג א' די"ל דגם

בטומאת מת צריכין לטבול ולאכול בטהרה יעו"ש).

וראיתי עוד בשער המלך שהקשה למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ וס"ל דהמעשה היה בטמא מת בששי שלו א"כ מאי מסתפקא להו הא פשיטא דאין שוחטין וזורקין עליהן כיון דבעינן איש לפי אכלו יעו"ש היטב ועיין כעין זה בתוס' ס"ט א' ד"ה שוחטין וכו' ושם צ"ג א' ד"ה דאי וכו' יעו"ש אבל באמת לא ידעתי מה החרדה הזאת הא זקני דרום ס"ל בזבחים כ"ג א' דאיש לפי אכלו למצוה יעו"ש וי"ל כי זה היה ספק שלהם נמי וכן משמע בספרי בהעלותך פיסקא ס"ח יעו"ש ועוד י"ל דמ"ד דשוחטין וזורקין על טמא שרץ י"ל דס"ל דאותו ער"פ היה בשבת עיין בשבת פ"ז ב' ולפי זה י"ל דאז נגזר על הזאה ומאן דס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ ס"ל דבאמת אי בחול היה היו יכולין להקריב רק משום שהיה בשבת ולכן לא היו יכולים להזות ודעתם היה שבמקום מצוה לא גזרו על שבות ומ"ד דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ס"ל דהיה בחול ומ"מ אמר רחמנא לידחו ועיין בסמ"ג שכתב כזה והובא בשילהי עירובין בשיירי קרבן יעו"ש ומאן דס"ל שאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ס"ל דאותו ער"פ היה בחול ולא סבירא ליה כברייתא דשבת יעויין בספר יד דוד שכתב שם ס"ט ב' דיש מחלוקת בזה דעשר עטרות יעוין שם היטב ולפ"ז ניחא ומיושב ג"כ קושיית הרש"א דהקשה דהיה לצוות להם שיטבלו ויעשו פסחם בטהרה דמ"מ לא יכלו מטעם דלא הוזה עליהם וע"ע בחי' הרשב"א פ"ב דסוכה ובתשובות שאגת אריה סימן ס"ה. וע"ע במנחת אהרן סנהדרין נ"ב א' ובאור חדש ובדף צ"ב א' יעו"ש היטב.

שאין הנזיר מגלח וכו'. עיין ראב"ד ומרן ועיין לעיל פ"ג מהל' ביאת מקדש הי"ג ובהל' טומאת מת פ"ג ה"ג יעו"ש.

הלכה ג

שוחטין עליו וכו'. שם צ' א' ועיין בצל"ח משכ"כ בזה אמאי הוא קיל מטבוי' דמת וע"ע כריתות י' א' ועיין תוס' זבחים י"ז ב' בד"ה קסבר וכו' ולעיל שם ה"ט שכתבתי מזה יעו"ש היטב ועיין תוספתא דפסחים פרק ז' יעו"ש.

פטור מלעשות וכו'. שם פ"א א' נזיר ט"ו ב' ותוספתא דפסחים פ"ז והנה שם בפסחים אסקינן דר"י ס"ל דלמפרע אינו מטמא רק מדרבנן יעו"ש ועיין בהל' מטמאי משכב ומושב שדעת רבינו דמטמא למפרע מדאורייתא וא"כ אמאי פסק כאן כרבי יוסי ועיין תוס' פסחים שם בד"ה קסבר וכו' דמבואר דלרבנן אה"נ דחייבין בפסח שני וצ"ל דרבינו ס"ל דטומאת התהום דזיבה הותרה וכמש"כ לעיל פ"ד שם ה"ו בשם הלח"מ דפ"ו

דנזירות הי"ח יעו"ש וכסוגיא דנזיר ט"ו ב' ועיי"ש מה שהארכתי קצת בזה יעו"ש היטב והנה כעת ראיתי בצל"ח כאן שהרגיש בזה יעו"ש היטב מש"כ הוא ז"ל בזה.

כמו שביארנו וכו'. [הל' איסורי ביאה פ"ו ה"ט].

על הנדה בשביעי וכו'. שם צ' ב' ובירושלמי ה"ה ואיתא בירושלמי שם דבועל נדה שוחטין עליו בשביעי ועיין יומא ו' ב'.

הלכה ד

שוחטין עליהם וכו'. שם בפסחים צ' א'.

בין אחר וכו'. עיין לעיל פ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ד יעו"ש ועיין תוס' פסחים נ"ט א' בד"ה אתי עשה וכו' יעו"ש היטב.

שימסרו קרבנותיהן וכו'. שם ואע"ג די"ל דשם לפי הס"ד דטעם דרב הוא משום דילמא פשע אבל למאי דמסקינן דלרב מדאורייתא לא חזי א"כ י"ל דלא חיישינן כלל לדילמא פשע מ"מ התם מהא דתני תנא קמיה דרב אדא בר אהבה יעו"ש היטב מבואר דבעינן דוקא (דבעינן) מסר קרבנו לבי"ד דקאמר התם פשיטא מהו דתימא כיון דמחסרא כפרה לא קמ"ל כדרב שמעיה יעו"ש היטב (ועיין תוס' זבחים צ"ח ב' ד"ה טבו"י וכו') ועיין לקמן פ"א מהל' מחוסרי כפרה הי"ב וכן מצאתי שם בלח"מ (ובזה מיושב מה שתמה בחי' רעק"א על משניות אות מ"ה יעו"ש) והא דשוחטין וזורקין על מחוסר כפורים י"ל כיון דעל טבו"י שוחטין וזורקין כ"ש על מחוסר כפורים דמחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי וכמו שהארכתי לעיל פ"ג מהל' ביאת מקדש יעו"ש ומ"מ חיישינן דילמא פשע כיון דלאו בידו לכן בעינן שימסור קרבנותיו לבי"ד ועיין בצל"ח מה שכתב בזה והנראה לענ"ד כתבתי.

הלכה ה

לעזרת נשים וכו'. פסחים צ"ב א' יבמות ז' ב' זבחים ל"ב ב'.

כמו שביארנו וכו'. פ"ג מהל' ביאת מקדש ה"ו ועיין רש"א בפסחים שם שהקשה ל"ל הטעם דהוי עשה שאין בו כרת תיפוק ליה מטעם שהותר לצרעתו הותר לקירויו יעו"ש היטב ועיין בתוס' זבחים שם ד"ה א"ל מטונך וכו' שהקשו זה ותירצו תירוץ יפה יעו"ש היטב.

הלכה ו

שחל שביעי וכו'. עיין פסחים ס"ה ב' ס"ט א' ומבואר שם דגם ר' אליעזר ס"ל כן רק דגמריה אתעקיר ליה ועיי"ש צ"ב א' וע"ע לעיל פ"א מהל' עבודת יוה"כ ה"ד.

בי"נ בניסן וכו'. שם ס"ט א' וצ"ב א' ועיין מש"כ לעיל פ"ב מהל' בית הבחירה ה"א.
עיין ראב"ד שהשיגו דבעינן דוקא ג' ימים בין הזאה להזאה לא פחות ולא יותר יעו"ש ועיין מרן כאן ובפי"א ד"ה פרה אדומה ה"ב יעו"ש ועיין יומא ח' א' תוס' ד"ה מקשינן וכו' דס"ל כשיטת הראב"ד אמנם בתוס' ישנים שם פסק כשיטת רבינו יעו"ש ועיין ספרי חקת פיסקא קכ"ט יעו"ש היטב.
אסור בהזאה וכו'. היינו י"ג שחל להיות בשבת אבל אם חל י"ד להיות בשבת בלא"ה אין נדחה מפני שאין שוחטין וזורקין עליו אז וכמש"כ בסעיף ב' והראב"ד שהשיגו וכתב וז"ל א"א זה המפרש שפי' טעם להזאה וערל למה העמידו דבריהם במקום כרת לא עמד טעמו בו כי יום י"ד הוא זמן שחיטת הפסח וזריקתו והם לעונש הכרת עצמו עכ"ל קאי על יום י"ד שחל להיות בשבת וכשיטתו דבכה"ג שוחטין וזורקין עליו והבן.

הלכה ז

שוחטין עליו וכו'. פסחים צ"ב א' ואיתא שם דערל ישראל ד"ה טובל ואוכל את פסחו לערב וכתב התוס' בד"ה אבל וכו' לתמוה ל"ל טבילה יעו"ש ועיי"ש בתוס' יו"ט מש"כ ע"ז שהטבילה משום טהרת הרגל יעו"ש ועיי"ש עוד בתוס' חדשים מש"כ בזה ורבינו השמיט הך טבילה וי"ל משום דבתוספתא פ"ז דפסחים איתא וז"ל אמר ר' אלעזר ב"ר צדוק מודים ב"ש וב"ה בערל זר שמקבל הזאה ואוכל על מה נחלקו וכו' וא"כ מיירי בערל טמא לכן קאמר בש"ס שטובל ואוכל אבל ערל טהור אה"נ דא"צ טבילה והבן.
וע"ע בצל"ח מש"כ בזה ובספר אור חדש כתב דבר נחמד בכאן עיי"ש היטב ומה שתמה על פסקי התוס' דפסקו בסימן ר"ד דישראל ערל א"צ טבילה יעו"ש י"ל דדעת פסקי התוס' לענין יהדות א"צ טבילה ואינו כגר דצריך מילה וטבילה ולא מיירי לענין אכילת קדשים ואולי י"ל כדעת רבינו דס"ל דהך טבילה אתיא כר"ע דמרבה ערל כטמא אמנם לדידן דלא ס"ל כוותיה אה"נ דא"צ טבילה ועיין יבמות ע"ב ב' ובחגיגה ד' ב' ובתוס' שם ועוד י"ל דדעת רבינו הך טבילה לא מיירי לענין עשיית פסח רק לענין אכילתו וכאן מיירי לענין עשייתו ועיין בפי' המשניות לרבינו שהזכיר הטבילה יעוין שם.
ביום י"ד וכו'. שם צ"ב א' וכב"ה ועיין בתוספתא פ"ז ובירושלמי ספ"ח דפסחים ובשיירי קרבן שם ובירושלמי פ"ח דנזיר ה"א ובפני משה שם.
ביום י"ד וכו'. עיין בהשגת הראב"ד יעו"ש היטב ובאמת לק"מ וכמש"כ מרן ועיין מש"כ ה"ו ד"ה אסור בהזאה ומש"כ הראב"ד ועוד לדבריו מצורע למה לא העמידו דבריהם והרי היא כהזייה (כצ"ל וכמש"כ הלח"מ) לא ידעתי מאי קושיא כיון שהוא ביום שחייב כרת דהיינו בי"ד בניסן ובזה מודה רבינו דלא דחי שבות את הקרבן והראב"ד אזיל לטעמיה

דס"ל דבי"ד נמי אין זמן כרת היא לרבינו רק בליל ט"ו שהוא זמן אכילתו וכמש"כ הלח"מ ודעת הראב"ד שלכן העמידו דבריהם במקום שבדבריהם יש איסור כרת והיינו שאם יהיה טמא ויאכל קדשים בטומאת הגוף יש בו כרת וכן באיזמל ובהזאה יעו"ש היטב וכעין זה פי' התוס' בפסחים שם ע"ב בדבור המתחיל בודקין וכו' וע"ע בחגיגה כ"ה ב' ובתוס' שם. ויש נפקא מינה בין רבינו והראב"ד לענין דינא באשה שנתגיירה לרבינו לא העמידו דבריהם ולהראב"ד העמידו והבן.

כמו שביארנו וכו'. בפי"ג מהל' איסורי ביאה ה"א.

הלכה ח

מנפח והולך וכו'. שם בפסחים צ"ב ב' ברכות י"ט ב' עירובין ל' ב' חגיגה כ"ה ב' מו"ק ה' ב' כתובות כ"ח ב' בכורות כ"ט א' נדה נ"ז א'.

שוחט ואוכל וכו'. כ"כ התוס' בעירובין כ"ו ב' ד"ה ולכהן וכו' דהך בדיקה הוא לענין לכתחלה וכ"כ שם בפסחים ד"ה מאי בודקין וכו' וכ"כ בבכורות שם בד"ה היכי אזיל וכו' ועיין בר"ש פי"ח דאהלות מ"ד אולם התוס' שם בכתובות ד"ה מנפח וכו' כתב איפכא דהך בדיקה בדיעבד הוא דוקא וכבר הרגיש שם הרש"א בזה יעו"ש.

כמו שביארנו וכו'. בפרק ט' מהל' טומאת מת הי"ב.

העמידו דבריהם וכו'. משמע דבתרומה לא מהני בדיקה זו ועיי"ש בכל דבורי התוס' הנ"ל בעירובין ובפסחים ובבכורות שהאריכו בזה ושם בר"ש יעו"ש היטב בכל המקומות שם.

טהור לעושה וכו'. שם בכל המקומות הנ"ל.

הלכה ט

ראוי לאכול וכו'. פסחים צ"א ב' זבחים צ"ט ב' ועיין פסחים צ' ב' צ"ב א'.

וטובל ואח"כ וכו'. שם ובזבחים שם ובחגיגה כ"א ב' וכתב הלח"מ דבמחוסר כפורים א"צ לטבול יעו"ש ויש לעיין דהא מפורש איתא בפסחים נ"ט א' גבי מחוסר כפורים בפסח שטובל שנית ועיי"ש ברש"י וכ"ה בירושלמי ה"א יעו"ש ודוחק לומר דהתם מיירי במחו"כ שהקריב כפרתו לאחר התמיד ולמה לא הקריב מקודם אלא ודאי שלא היה מוצא קרבנות ולכן אסח מדעתיה מלהקריב עוד היום ולכן בעי טבילה משא"כ במחו"כ שהיו קרבנותיו מזומנים לפניו דאותו ודאי לא מסח דעתיה ולכן לא בעי טבילה וכסברת הלח"מ אולם בתוספתא פ"ד דפסחים ליתא שם שטובל ואולי כ"ה גי' רבינו לדעת הלח"מ ועדיין צ"ע בזה.

אחר חצות וכו'. זבחים ק' א' אוקימתא דאביי.

טובל ואוכל וכו'. מרן כתב זה דלמד מדברי רבא שם ב' ובאמת תמוה מאד דהא רבא אוקמה דאידי ואידי אחר חצות וס"ל דבמת קודם חצות אין שוחטין וזורקין עליו כלל ובמת אחר חצות ג"כ אין שוחטין וזורקין עליו רק דאם שחטו וזרקו עליו במת לאחר חצות אזי טובל ואוכל את פסחו לערב יעו"ש א"כ מבואר דרבא לא היקל רק בשחטו וזרקו עליו ובמת לאחר חצות ועי' לח"מ שתמה בזה ומה שכתב הלח"מ שלדינא מודה רבא לאביי דבמת אחר חצות מייתי פסח כדאיתא בפסחים צ"ח א' יעו"ש לכאורה אין מוכרח דהתם גרסינן רבה והראיה מדהזכירו קודם אביי וכמש"כ התוס' בשבת ע"ב ב' וכמו שהעיר על הגיליון שם (אבל באמת צ"ל דגירסת רבה ליתא דלרבה שחיטה קבע ולא חצות שם צ"ו ב') ועוד יש לומר דלרבותא נקט אף דמת קודם חצות ג"כ לק"מ דמיירי לפסח ב' וה"ה לאחר חצות כן (והא דנקט קודם חצות דאל"כ קבעתו חצות). אמנם העיקר נ"ל כמש"כ הגר"א בהגהותיו לזבחים שם שכתב דגירסת רבינו דרבא אמר אידי ואידי קודם חצות. ובלאחר חצות מודה לאביי דשוחטין וזורקין עליו ובמת קודם חצות הדין כך דאם לא שחטו אין שוחטין וזורקין עליו לכתחלה ובדיעבד אם שחטו וזרקו עליו טובל ואוכל פסחו לערב ופסק כרבא ובלאחר חצות לא פליג אאביי וזה פשוט וברור והבן ובזה הגירסא מיושב מה שתמהו התוס' בסוכה כ"ה ב' ד"ה משום וכו' יעו"ש היטב ודוק.

וקברו בי"ד וכו'. כ"ז נתבאר לעיל פ"ב מהל' ביאת מקדש ה"י יעו"ש.

הלכה י

אין שוחטין וכו'. ר"ל על עצמו ביחידי אבל עם אחרים שוחטין עליו כמבואר בפסחים צ"א א' ועיין בירושלמי שם פ"ח הלכה ו' ובתוספתא פרק ז' יעו"ש היטב ועיין בלח"מ לעיל פ"ה ה"ט ועיין עוד לעיל פ"ד ה"א יעו"ש היטב.

הלכה יא

ושוחט ואוכל וכו'. עיין פסחים פ"א ב' איתא רק אם שחטו זורקין עליו אבל אם לא שחטו אין שוחטין עליו יעו"ש וכ"כ שם רש"י בד"ה שאין לו מקום וכו' יעו"ש ועיין לעיל פ"ד מהל' ביאת מקדש ה"י שם כתב רבינו ג"כ כך וכתב שם מרן לחלק בין קרבן פסח לשאר קרבנות יעו"ש וכ"כ ג"כ כאן אבל לענ"ד אין נראה כן דהא כאן כתב רבינו בהלכה י"ב גם כן לענין פסח נפק"מ בין לכתחלה ובין דיעבד יעו"ש לכן נראה לענ"ד דרבינו ס"ל בטומאה שהיא ספק אם נטמא או לא אז לענין פסח שרי לכתחלה אבל אם ברור לנו שנטמא בטומאת התהום כגון שהיה מושכב לרוחב הדרך והוא היה רכוב או טעון משא אזי יש חילוק בין נשחט או לא ולכן בסימן כ"ב דמיירי בנטמא ודאי בטומאת התהום

לכן חילק בין נשחט או לא ומזה מיירי בהלכה י"ב אבל כאן מיירי בספק אם נטמא ולכן אפי' לכתחלה עושה פסח ועיי"ש בתוס' פסחים בד"ה וטמא וכו' דהא דמחלק בין נודע קודם שחיטה לאח"כ מיירי בנטמא בודאי דהיינו הך דתוספתא (פ"ז ונזיר פ"ו) דהובא ברש"י פסחים ונזיר ס"ג ב' יעו"ש היטב אבל יש לעיין בשלמא לרש"י דמפרש דאם היה מושכב לרוחב הדרך ודאי הוא טמא אף לפסח והא דמחלק בין מהלך לרוכב מיירי במפורש אתי שפיר דמייתי הש"ס דאף בנטמא ודאי מ"מ טהור להבא והיינו קודם זריקה אבל לרבינו דס"ל בהיה מושכב לרוחב הדרך במהלך ג"כ אינו טמא ומותר לשחוט לכתחלה א"כ מאי ראיה מייתי דילמא הא דמחלק בש"ס בין קודם זריקה לאחר זריקה מיירי בנטמא בודאי והא דקאמר דטהור להבא היינו אפי' קודם שחיטה ובענין דלא נודע בודאי שנטמא ואפ"ל בדוחק דהכי מקשה מדטהור להבא הוא דהיינו שמותר וכו' הוא דהיינו שמותר לכתחלה לשחוט א"כ הא דקאמר התם דאם היה רכוב טמא היינו לענין לכתחלה שאין לשחוט עליו אבל מ"מ י"ל שכל ששחטו עליו מיקרי בדיעבד לענין זה ודחוק. שוב ראיתי מש"כ באור חדש בענין זה יעו"ש היטב ואכתי צ"ע בזה וע"ע מש"כ מזה פ"ד מהל' ביאת מקדש יעו"ש היטב.

מהלך ברגליו וכו'. לפי' רבינו קאי זה על היה מושכב לרוחב הדרך אולם רש"י פי' שם דקאי אמפורק יעו"ש וכ"כ בנזיר ס"ג ב' וכ"ה בתוס' שם (ועיין בהגהות הגר"א לפסחים שם שיש טעות סופר וכצ"ל אבל באמת קאי גם איש לו מקום לעבור וכו' יעו"ש היטב) והיינו דוקא לענין נזיר ועושה פסח אבל בתרומה גם לדעת רבינו בהיה מושכב לרוחב הדרך טמא אבל ביש לו מקום לעבור או שהיה מפורק ומשובר טהור לתרומה וכמש"כ בפי"ח מהל' אבות הטומאה ה"ג יעו"ש והנה שם לא כתב חילוק בין מהלך לרוכב משום דרבינו לשיטתו דקאי זה על היה מושכב שלם לרוחב הדרך וזה לא שייך רק לענין פסח דברוכב טמא ובמהלך טהור משא"כ בתרומה דאפי' במהלך טמא וברור הוא ומרן שם תמה עליו על השמטתו יעו"ש שהרכיב פירש"י עם פי' רבינו מה שחלוקים זה מזה באמת יעו"ש היטב והנה לפנינו בש"ס איתא להאי בד"א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא וכו' לאחר בבא דמשובר ומפורק וכו' ומשמע כרש"י דאף במפורק כל שרכוב או טעון הוא טמא אבל בתוספתא דזבים פ"ב איתא כך וז"ל המוצא מת מושכב לרחבה של דרך לנזיר ועושה פסח טהור ולתרומה טמא בד"א שאין שם מקום לעבור אבל יש שם מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א במהלך ברגלו אבל בטעון וברכוב טמא שמהלך ברגליו איפשר לו שלא ליגע ושלא יאהיל ושלא יסיט (אבל טעון או רכוב אי איפשר כצ"ל) לו שלא ליגע ושלא להאהיל ושלא יסיט ובמפורק טהור עכ"ל וי"ל שכן היה גירסת

רבינו בש"ס ולכן פי' פירושו דלא כרש"י. בינה זאת. ועי' בשב שמעתתא שמעתתא ה' פ"ג מש"כ בזה ומש"כ נ"ל.

וכבר ביארנו וכו'. בהל' נזירות פרק ו' הלכה י"ח י"ט יעוין שם.

הלכה יב

בחזקת שהוא וכו'. פסחים פ' ב' ועיי"ש פ"א ב' וברש"י שם ועי' תוספתא פ"ו ופ"ו דנזיר וברש"י נזיר ס"ג ב'.

נודע לו וכו'. לעיל פ"ד ה"ב יעו"ש.

הלכה יג

שנטמא במת. נזיר ס"ד ב'.

בששי לטומאתו וכו'. אבל הראב"ד השיג עליו וכתב דה"ה בשביעי קודם שטבל או קודם שהזה יעו"ש ומרן כתב דכ"ה דעת רבינו. אבל י"ל דדעת רבינו כמו שכתב תוס' בנזיר דבור המתחיל אמר אביי וכו' דדוקא בששי אבל בשביעי כיון שבידו להזות ולטבול ושימשא ממילא ערבא לכן לא סתר יעו"ש היטב ודע דלדעת רבינו מירי כאן שהיום השביעי היה קודם ערב פסח אבל בערב פסח בלא"ה אין שוחטין וזורקין עליו כמבואר לעיל הלכה ב' ופשוט.

פרק ז

הלכה א

שהיו טמאי מת וכו'. פסחים ע"ט א' ובתוספתא שם פ"ו וע"ע ס"ז א' וסנהדרין י"ב ב' וע"ע פסחים ס"ט ב'.

בטומאת המת וכו'. עיין לעיל פ"ו ה"ב מה שכתבתי בזה.

שביארנו בביאת וכו'. לעיל פ"ו הי"ב.

הלכה ב

כולן עושין וכו'. כרב שם ע"ט א' וכדתנא דברייתא דס"ל כן שם ע"ב ועיין תוספתא פ"ז ובירושלמי פ"ז ה"ו ובירושלמי דהוריות פ"ק ה"ו יעו"ש.

ואוכלין אותו וכו'. פסחים ס"ב ב' ע"ו ב' ע"ח ב' ע"ט א' צ"ה ב' ועוד יבואר לפנינו אי"ה בהלכה ח' ועיין תוספתא פ"ו.

אחד יעשו וכו'. שם ע"ט ב' וכת"ק ועיי"ש צ"א א' ובזה מתורץ קושיית התוס' שם בד"ה האי באחד וכו' יעו"ש היטב (ועיין תוספתא פ"ו ובספרי ראה פיסקא קל"ב יעו"ש)

אמנם בירושלמי פ"ח ה"ז איתא כסברת התוס' ועיי"ש בשיירי קרבן שהעיר בזה וע"ע פ"ו דירושלמי ה"ו.

הלכה ג

הנשים בכלל וכו'. שם ע"ט ב' וסנהדרין י"ב ב' ועיין בתוס' שם ושם.

הלכה ד

זבין ומצורעין וכו'. שם פ' א' וכרב ועיין בהלכה ו' ובתוס' שם ד"ה בראשון וכו'.

הלכה ה

ומיעוטן זבים וכו'. שם וכרב הונא ועיין ירושלמי פ"ט סוף ה"א ועיין צל"ח שהקשה הא עולא ס"ל כרב אדא יעו"ש י"ל כמו שכתב האור חדש דרב ס"ל כרב הונא יעו"ש היטב.

הלכה ו

הקהל טהורים וכו'. שם פ' ב' אבל בירושלמי שם פרק ז' הלכה ו' פסק ר' מנא בשם חזקיה דזבין וטמאין רבין על הטהורים ועושין בטומאה וזבין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני עכ"ל וי"ל דר' מנא בשם חזקיה ס"ל כשמואל דהלכה ד' דכל שהצבור אינן עושין בראשון לא מידחו הטמאי מתים לפסח שני וכמש"כ התוס' שם ב' ד"ה בראשון וכו' והבן.

הנכנסים לעזרה וכו'. עי' פסחים צ"ב ב' שם קאמר בטמאים הלך אחר רוב העומדים בעזרה אבל רבינו אזיל לשיטתו שפסק כר' עקיבא לעיל פ"ה ה"ט דבעינן שלא יגיע לזמן שחיטה לירושלים לכן משערין בכל העם העומדים בירושלים בשעת שחיטה ואם אח"כ נתרבו לית לן בה ועיין בפ"ז דירושלמי ה"ו ובהוריות פ"ק ה"ב.

הלכה ז

כמו שיתבאר וכו'. בפרק ט"ו מהלכות אבות הטומאה ה"ח יעו"ש היטב.

יעשו כולן וכו'. ירושלמי סוף פ"ח דפסחים והנה מבואר שם בקרבן העדה דרבי הושיעה נמי מודה דטהורים יעשו לעצמן יעו"ש וא"כ יקשה על רבינו וכן תמה שם בשיירי קרבן בפ"ז ה"ו בד"ה תני ר' וכו' ועיין בפני משה בנזיר פרק ח' הלכה א' ששם ביאר באופן אחר ועיי"ש במראה הפנים יעו"ש היטב (ועיין במהרי"ט אלגזי בכורות פ"ה יעו"ש היטב אריכת דברים בזה יעו"ש היטב) ועיין בספר אבי הנחל דרוש ט"ו יעו"ש.

הלכה ח

מטמאי מגע וכו'. עיין בלח"מ מש"כ בזה ועיין לעיל פ"ד מהל' ביאת מקדש הי"ב מש"כ בזה.

פטורין וכו'. פסחים ס"ז א' צ"ה ב' בכורות ל"ג א' כריתות י"ד א' ועיין בירושלמי פרק ט' דפסחים הלכה ד' ובתוספתא פרק ח' ובתו"כ צו פרשה י"ד.

מהאימורים שלו וכו'. פסחים צ"ו א' בעיא דאיפשיטא ונראה דה"ה זבים ומצורעים שאכלו האימורים פטורין מה"ט ועיין מש"כ לעיל בפי"ח מהל' מעשה הקרבנות הי"ח בשם הירושלמי יעו"ש היטב.

לאחר זריקת וכו'. כ"ה בירושלמי פ"ז ה"ה ובתוספתא ריש פ"ו והכי נמי משמע בפסחים ע"ח ב' ועי' בהלכה ט'.

הלכה ט

בטהרה ונטמאו וכו'. בפסחים ע"ח ב' ובירושלמי פ"ז ה"ה.

זורק את וכו'. היינו בטהרה וכדאיתא בש"ס ובירושלמי שם ולכן לא יאכל בטומאה כדאיתא שם בש"ס וירושלמי אבל בסעיף ח' דמיירי דכלם נטמאו וא"א ליזרק הדם בטהרה לכן יזרקו בטומאה ומותרין לאכול בטומאה ומיושב היטב מה שנדחק מרן בזה וכ"כ השיירי קרבן שם בד"ה שחטו וכו' יעו"ש היטב אמנם בתוספתא רפ"ו איתא דיזרק הדם בטומאה יעו"ש אבל לק"מ דט"ס הוא וכמש"כ הגר"א להגיה שצ"ל בטהרה אבל איתא שם עוד וז"ל שחטו בטהרה ונטמא הדם יזרק הדם בטומאה ואל יאכל הבשר בטהרה עכ"ל והא שם אי איפשר לזרוק בטהרה ומ"מ לא יאכלנו בטומאה וא"כ לכאורה אה"נ אם נטמאו כל הצבור והכהנים קודם זריקה לא יאכל בטומאה וע"ע בירושלמי שם וז"ל שחטו בטהרה ונטמא הדם הצבור יזרק הדם בטומאה ואל יאכל הבשר בטומאה יעו"ש היטב אבל יש לחלק בין טומאת הדם שהציץ מרצה עליו לטומאת הגוף שאין הציץ מרצה עליו כמבואר בפ"ד מהל' ביאת מקדש יעו"ש ועוד בדוכתי טובי וצ"ע בזה.

כמו שיתבאר כו'. עיין בפ"ה מהל' טומאת המת ה"ז ופ"ד מהל' אבות הטומאה ה"ב יעו"ש.

בטומאת בשר וכו'. פסחים ע"ט א' וכר"ח שם ועיין בירושלמי פ"ז ה"ו דר' לעזר ס"ל כרבא שם ועיין בקרבן העדה ועיין מש"כ בסי' כ"ב סעיף י"ב יעו"ש היטב והעיקר שלכן כתב שם שהיה כ"ש טמאים למת לפי שמסיק שם דעושים אותו בטומאה והיינו דוקא בטומאת מת אבל לא בטומאת שרץ כדאיתא הכא יעו"ש היטב ודוק. וכהתימי פרק זה אמרתי להעיר מה שהקשה בגליון הש"ס שם ע"ט א' על תוס' ד"ה או שהיה וכו' יעו"ש היטב כבר קדמו הצל"ח בזה יעו"ש היטב ולחומר הקושיא אפ"ל כי התוס' ס"ל דהמכניס כלי שנגע בשרץ בעזרה חייב כרת עיין מש"כ לעיל פ"ג מהל' ביאת מקדש הט"ז יעו"ש היטב וא"כ לכאורה אמאי קשה אמאי ס"ל לר"ח דאם נגע כלי בשרץ לא נעשה

בטומאה וכו' הא גם שם נדחה איסור כרת להכניס הכלי לעזרה אלא ודאי דמ"מ כל מה שנוכל לעשות בטהרה מהדרינן לענין טהרת הבשר לכן שפיר מקשו התוס' יעו"ש היטב. עוד הקשה שם על תוס' ד"ה אלא שנטמא וכו' והקשה הא איכא רבותא אף שיש לשחוט בסכין ארוכה יעו"ש היטב והנה האור חדש הקדימו בזה ועיין בצל"ח מש"כ בזה. וע"ע שם פ' א' מה שהקשה בגליון הש"ס על תוס' ד"ה משלחין וכו' יעו"ש עיין מש"כ האור חדש שם בשם ספר זרע יצחק יעו"ש היטב ושם ע"ט ב' וע"ע בצל"ח יעו"ש היטב מש"כ בזה.

פרק ח

הלכה א

מצות עשה. עיין פסחים מ"א ב' ושם פ"ה א' וצ"ה א' וע"ע שם ע"ח ב' ועיין זבחים צ"ז ב' ק' ב' וע"ע חולין י"ב א' וע"ע מכילתא בא פרשה ו'.

הלכה ב

מצה ומרור וכו'. מכילתא בא פ"ו ובתוספתא פסחים ספ"ב.

מרור בלא וכו'. פסחים קט"ו א' קט"ז ב' ק"כ א' ועיי"ש במכילתא.

הלכה ג

אכילת שובע וכו'. פסחים ע' א' (ובתוס' שם ד"ה לאו חובה וכו') קי"ט ב' ירושלמי שם פ"ו ה"ד תוספתא פ"ה מכילתא בא פ"ו ועיין לעיל פ"י מהל' מעשה הקרבנות הי"א יעו"ש.

אלא כזית וכו'. עיין לעיל פ"ב.

פסח שני וכו'. עיין פסחים צ"ה א'.

הלכה ד

צלי אש וכו'. פסחים צ"ה א' ספרי בהעלותך פיסקא ס"ה.

נא או וכו'. פסחים שם ע"ב תוספתא פרק ח'.

אלא אחת וכו'. פסחים מ"א א' ב"מ קט"ו ב' ועיין מש"כ הלח"מ בזה ודברי רבינו בפי' הסוגיא וגירסתו הלא הם כתובים על ס' המצות שרש ט' ועיין לעיל פ"ה מהל' איסורי מזבח ה"א ובהל' סנהדרין פי"ט ה"ג יעו"ש.

אינו לוקה וכו'. פסחים שם ב"מ קט"ז א' ודלא כרבי ודברי רבי הובא במכילתא בא פ"ו יעו"ש היטב ועיין ירושלמי פ"ז דפסחים ה"ב.

הלכה ה

עבר על וכו'. שם בפסחים ושם ק"כ ב' וע"ע שם ע' א' ופ"ט א' יעו"ש ועיין זבחים נ"ו ב' נ"ז ב' וע"ע ברכות ט' א' ובספרי ראה פיסקא קל"ג ובתוספתא פסחים פ"ה.

הלכה ו

מעשה האור וכו'. פסחים מ"א א' ועיין במכילתא בא פ"ו דאיתא שם שהוא חי יעו"ש היטב.

בשר חי וכו'. שם מ"א ב' תוס' ד"ה איכא דאמרי וכו' ובב"מ קט"ו ב' ד"ה אבל הכא וכו' ובמנחות נ"ח ב' ד"ה איכא דאמרי וכו' ודלא כרש"י ועיין לח"מ יעו"ש.

עד שנתחרך וכו'. שם בפסחים מ"א א'.

הלכה ז

בשאר משקים וכו'. פסחים מ"א א' ומכילתא שם פ"ו.

הלכה ח

ואח"כ בשלו וכו'. פסחים מ"א א' וירושלמי פ"ז הלכה ב' ובתוספתא פ"ה ועיין מכילתא שם.

צלי קדרה וכו'. אזיל לשיטתו הלכה ז' דמרבה שאר משקים מדכתיב ובשל מבושל וא"כ צלי קדר נמי חייב וכדאיתא התם בש"ס רק אי קשה הא קשה מנ"ל דצלאו ואח"כ בישלו חייב כיון דבעי קרא דבשל מבושל לצלי קדר וכדאיתא התם ורבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו וכו' משמע הא לרבי ניחא דקאי על צלי קדר ועיין במרן שהקשה כן ותירץ בדוחק והנה י"ל בפשיטות לרבינו דפסק כר' יוסי דיוצאין במצה השרוי אבל לא בבשיל א"כ לצלאו ואח"כ בשלו אי"צ קרא וס"ל לרבינו כעולא דמוקי לה כר"מ אבל לר' יוסי א"צ קרא ועי' לח"מ. ועוד י"ל דשם ע"ב איתא דרבי ס"ל דהו"ל לכתוב או בשל בשל או מבושל מבושל ומדכתיב בשל מבושל ידעינן נמי דמבעוד יום חייב יעו"ש וא"כ לדידן דפסקינן מבעו"י פטור כדלעיל הלכה ד' ע"כ י"ל דידעינן שאר משקים וצלי קדר מדכתיב ובשל מבושל ומדשני בלישניה ידעינן ג"כ דצלאו ואח"כ בישלו וע"ע בצל"ח שהוכיח מדקאמר הש"ס איכא בינייהו צלי קדר ולא קאמר איכא בינייהו צלאו ואח"כ בישלו יעו"ש היטב אלא ודאי דהסברא כפשוטה דשאר משקין נתרבה וצלאו ואח"כ בישלו קיל ממנו וצלי קדר קיל עוד מזה והנה לרבנן דס"ל שאר משקים מק"ו א"כ הקרא אתי לצלאו ואח"כ בישלו אבל צלי קדר לא שמעינן אבל לרבי דס"ל דבשל ומבושל אתי לאפוקי שאר משקים א"כ ממילא אימעיט ג"כ צלי קדר יעו"ש היטב ולפ"ז מתורץ שפיר דברי רבינו ועיי"ש עוד מה שכתב בזה.

והא דלא פסק רבינו מכח קל וחומר ופסק קרא דבשל מבושל וכו' יש לומר משום דבמכילתא בא פרק ו' איפליגו בזה רבי עקיבא ורבי ישמעאל ורבי עקיבא סבירא ליה קרא דבשל מבושל (וכן הוא בירושלמי פרק ב' הלכה ז' יעוין שם) לכן פסק כן ולפי זה שפיר פסק כרבי דילפינן שאר משקים מקרא דבשל מבושל ובכלל זה צלי קדר ובצלאו ואח"כ בישלו נמי כפי כל אחד מהתירוצים הנ"ל. שוב ראיתי בספר קהלת יעקב לקמן ע"ו א' דתירץ דרבינו ס"ל דשאר משקים ילפינן מק"ו וכרבנן ואפ"ה בצלי קדר אסור מטעם דלא גרע מרוטב שנטף דלקמן הלכה י"ב יעו"ש וצ"ע לכאורה הא מפורש כתב רבינו טעם דרבי בהלכה ז'. גם בספר אור חדש ראיתי שכתב להיפך דרבי ס"ל דבשל מבושל אתי לשאר משקים וצלי קדר פטור ולרבנן שאר משקים אתי מק"ו וצלי קדר ילפינן מבשל מבושל ופסק כרבנן יעו"ש היטב לבד שגם עליו יקשה כנ"ל. עוד יקשה הא שם ע"ב איתא דרבי יליף מבשל מבושל לשארי משקים ולצלי קדר יעו"ש היטב ויש לעיין בזה ולפנינו אי"ה נדבר עוד מזה. וע"ע בפני יהושע שהכריח דרבי ס"ל ג"כ דצלאו ואח"כ בישלו חייב דאל"כ במים למה לי יעו"ש היטב ולפ"ז ג"כ נכונים דברי רבינו בזה ועוד אי"ה יבואר לפנינו וע"ע בירושלמי פ"ז ה"א וה"ב יעו"ש וע"ע פסחים ע"ו ב' בשתי קדרות ס"ד וכו' יעו"ש היטב.

לסוך אותו וכו'. שם בפסחים מ' ב' ומש"כ חוץ מן המים וכן כתב לענין טיבול דדוקא במשקים ובמי פירות משמע אבל במים אסור ולכאורה משמע דנפקא ליה מדנקט במשנה שם אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סכין ומטבילין אותו בהן מדכתב בהן למעוטי מים והנה לכאורה יקשה למ"ד דשאר משקים גריעי טפי ונפקא מק"ו דמים א"כ אמאי חמיר מים ממשקים ומי פירות. לכן נראה דסתם משנה נמי ס"ל כרבי וכר"ע דלא נפקא ליה מק"ו רק מריבוי דבשל מבושל וכמו שפסק רבינו בהלכה ז' ומכאן יש ראיה ג"כ לרבינו ובזה יש ליישב קצת מה שהקשה הרא"ם והובא ברש"א דהקשה לא לכתוב לא ה' ולא ו' ולא יכתוב בשל ומבושל יעו"ש שנדחקו בזה אמנם להנ"ל ניחא דבמים איצטריך דאפי' סיכה וטבילה אסור במים אבל בשאר משקים ומי פירות אינו אסור רק הבישול דאתרבי מבשל מבושל אבל לא סיכה וטבילה. שוב ראיתי כי גם הצל"ח כ"כ יעו"ש היטב ונהניתי כי כוונתי לדעתו הרמה.

הלכה ט

כלי אבן וכו'. פסחים ע"ד א' ע"ה א' ב' ירושלמי שם פ"ז ה"א וה"ב תוספתא פ"ה מכילתא בא פ"ו.

כלי מנוקב וכו'. שם ע"ה א' וכו"ע מודו בזה וגם להירושלמי שם ה"ב דמפרש דרבן גמליאל פליג את"ק וס"ל דתולדות אש כאש ורבנן סבירא להו דתולדות אש לאו כאש (כ"ה שם בקרבן עדה) איפריך מטעם דא"כ כיון דפליג ר"ג על רבנן האיך עביד עובדא כוותיה אלא ודאי דלא פליג ארבנן וכעין זה עיין בפ"ק דברכות יעו"ש היטב (ומש"כ הקרבן עדה בזה לא נ"ל כלל. שוב מצאתי בפני משה כדבריי ונהניתי).

ומש"כ הראב"ד דמיירי בלא נגע וכו' עיין מרן ולכאורה משמע דבאותו ענין שבשפוד אסור והיינו בשנגע כך במנוקבת מותר אפי' בנגע ועיין רש"י ע"ה א' בד"ה מנוקבת וכו' דמשמע כהראב"ד.

הלכה י

את התנור וכו'. שם ע"ה א' מימרא דר' אסי א"ר יוחנן ועיין בצל"ח מש"כ בזה דלא תקשה אמש"כ לעיל הלכה ד' יעו"ש היטב מה שהטיב לדבר בזה ועיין ירושלמי שם ה"א ותראה דבלא"ה לק"מ יעו"ש היטב והבן.

ע"ג גחלים וכו'. שם ברייתא דרבי והנה לאוקימתא דרבא שם ב' מבואר דמיירי כאן בלוחשות אבל עוממות לא יעו"ש היטב ועיי"ש א' תוס' ד"ה הא לא"ה וכו' דמבואר שם דאה"נ לאוקימתות קמייתות מיירי נמי בלוחשות יעו"ש היטב ומשמע שם דלאוקימתת רב חסדא בגחלת של מתכת אפילו לוחשות אסור יעו"ש אבל לאוקימתא דרבינא שם י"ל דה"ה של מתכת שרי וצ"ע לדינא בזה ועיין.

סיד או וכו'. כן מבואר שם ע"ה א' ב' מדבעי ריבוייא גבי מכוה אלמא דלאו אש הוא יעו"ש היטב בתוס' ד"ה מכוה בגחלת וכו' ובצל"ח שם יעו"ש היטב.

חמי טבריה כו'. שם מ"א א' ואפילו למאן דמחייב התם ה"ט משום דס"ל דלוקין על לאו שבכללות ורבינו לא פסק כן ולכן אין בו כי אם עשה דצלי אש אבל חמי האור חייב עליה משום מבושל במים ופשוט.

של עץ וכו'. עיין בש"ס דבעינן דווקא של רמון ושיעי קטרי א"נ בנבגא בר שתא וכמש"כ מרן ורבינו כתב כלישנא קמא וכמש"כ מרן יעו"ש היטב.

בישול הוא וכו'. כ"ה דעת ר' עקיבא שם ע"ה א' ודלא כר' יוסי הגלילי ושם בש"ס איתא תניא ר' ישמעאל קורהו תוך תוך ר' טרפון וכו' קורהו גדי מקולס וכתב רש"י דר"י ס"ל כריה"ג ור"ט ס"ל כר"ע ובירושלמי שם ה"א וז"ל תוך בר דברי ר"ט ר"י אומר מקולס אתיא דרבי טרפון כר"ע ודר"י כריה"ג דתניא ריה"ג אומר איזהו גדי מקולס כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו שלק מקצת או בישל מקצת אין הגדי מקולס עכ"ל והנה הירושלמי הזה אין לו מובן כל עיקר לענ"ד. לבד דהוא מהופך מגירסא שלנו דמפכת

לתנאי וזה אין מהתימה שהרבה פעמים נמצא כזה בירושלמי אבל איך קאמר דר"ט כר"ע ודר' ישמעאל כריה"ג אדרבה ר"ט כריה"ג ודר"י כר"ע גם מאי דמייתי מברייתא דריה"ג ס"ל דהיה מקולס דזה אינו לפירש"י דמקולס היינו כר"ע וצ"ל דס"ל דמקולס היינו כריה"ג ולפ"ז אתי שפיר הכל ועיין במכילתא פרשת בא פ"ו וז"ל תוך ובר דברי ר"ע רבי אומר מקולס עכ"ל והיינו כשיטת הירושלמי אולם האיפת צדק הגיה דכך צ"ל ראשו על כרעיו תוך ובר דברי ר"י ר"ט אומר מקולס והיינו כשיטת תלמודנו ולפ"ז יש להגיה הירושלמי ג"כ על דרך זה ודוק ועיין פסחים נ"ג א' וביצה כ"ג וברכות י"ט א' ומבואר שם שהיו אוכלין מקולס בלילי פסחים ולפי פי' רש"י מבואר דהלכה כר"ע מכל הני סוגיות ועיין בירושלמי שם בפסחים ה"א ובפ"ב דביצה ה"ז יעו"ש. והנה הצל"ח הקשה שם דהא איך אמר ר"ע כמין בישול הוא זה הא צלי קדר שרי לרבנן דרבי יעו"ש והנה הקושיא אינה רק לרש"י אבל אליבא דתוס' דכתב שם מ"א א' בד"ה איכא בינייהו וכו' דכו"ע מודו דיש בו משום עשה דצלי אש יעו"ש וכן משמע בירושלמי פ"ז ה"א דצלי קדר ידעינן מצלי אש יעו"ש ולכל הפחות איסור עשה איכא א"כ לק"מ וגם הצל"ח לא כתב דבריו רק אליבא דרש"י יעו"ש אמנם גם זה לק"מ דכבר כתבתי בהלכה ח' ד"ה צלי קדרה בשם הירושלמי והמכילתא דר"ע ס"ל דילפינן שאר משקים ומי פירות מדכתיב ובשל מבושל והנה לשיטת רש"י ז"ל דלרבנן צלי קדר שרי לכתחלה י"ל דר"ע ור"י אזלי בפלוגתייהו כאן לשיטתייהו התם דוק והבן (אך לפ"ז יתחזק קושיית הרא"ם על רש"י בחומש דפסק כריה"ג דנותן קרביו לתוכו יעו"ש כיון דרש"י ז"ל בעצמו הביא התם הך דבשל מבושל למשקים ומי פירות יעו"ש היטב).

הלכה יא

בחרסו של וכו'. שם בפסחים ע"ה ב' וכתב הלח"מ יש לתמוה למה לא כתב דאיירי בחרס התחתון יעו"ש ואני אומר כי דעת רבינו ז"ל כמש"כ התוס' בד"ה תנן וכו' דאפילו אי נימא דתתאה צונן מ"מ הוחם כדי קליפה יעו"ש היטב ולפ"ז אפילו מיירי כאן בחרס עליון אתי שפיר ועוד דהא סתם תנור של חרס הוא חם וכדכתבו התוס' שם וחם לתוך חם לכו"ע אסור ופשוט. שוב ראיתי כי ט"ס הוא בלח"מ וצ"ל דאיירי בחרס רותחת וכו' וכן בנטף מרוטבו על הסלת מוקי לה בגמרא בסלת רותחת וכו' כצ"ל אבל גם בזאת לק"מ לפי מש"כ התוס' והבן ורק בהלכה י"ב יקשה קושיא זו אבל לא כאן ושם אי"ה יבואר בזה.

הלכה יב

שכל המרק וכו'. כאן יקשה למה לא הזכיר דמיירי בחרס רותח וכמש"כ בס"ק כ"ז ועוד יקשה ל"ל טעמא אחרינא דליתא בגמרא ובש"ס איתא הטעם משום דהרוטב מיטוי מחמת החרס וכי הדר רוטב אפסח קא מיטוי פסח מחמת חמימותא דחרס יעו"ש ובתוס' ד"ה בשלמא וכו' יעו"ש היטב ובפי' המשניות לרבינו לא כתב טעם זה רק אנטף מרוטבו על הסלת יעו"ש ולא אנטף מרוטבו על החרס. והנה לקושיא הזאת י"ל כי רבינו גורס בש"ס כך דאזל רוטב מרתח ליה לחרס והדר חרס מרתח ליה לרוטב ורחמנא אמר צלי אש וכו' וכן משמע מתוס' ד"ה בשלמא וכו' שכ"ה גירסת מקצת ספרים וגי' שלנו הוא גי' ר"ח יעו"ש ואפי' לפי גירסא זו פירשו התוס' דהרוטב הוא נצלה מחמת חום החרס והפסח נאסר משום דבלוע בו רוטב אסור וכ"ה בירושלמי שם ה"ב יעו"ש היטב. ולענין קושיא הראשונה דאמאי לא כתב דמיירי בחרס רותחת י"ל דמיירי בחרס רותח דמדקאמר על החרס משמע דהחרס הידוע והוא של תנור וסתם תנור רותח וכמש"כ התוס' בד"ה תנן וכו' ובהכי ניחא דקאמר הש"ס כדאמר רב ירמיה אמר שמואל וכו' ולכאורה קשה אמאי לא אמר רב ירמיה גופיה אמר שמואל תירוצו אחרס. אך י"ל דלרב ירמיה אמר שמואל לא היה קשה מידי אחרס דסתם חרס רותח הוא אבל אסלת שפיר קא מתרץ כן י"ל לכאורה ורבינו כתב לקמן בהלכה י"ג גבי סלת יקלוף את מקומו משום דלא כתב דמיירי בסלת רותח והוא מיירי בסלת צונן לכן די בקליפה לדידן דפסקינן כשמואל דתתאה גבר וקליפה מיהא בעי והבן. ופקחתי עיני וארא כי גם הצל"ח דרך בזה יעו"ש היטב רק שהגיה כי טעם שכל המרק והליחה וכו' בהלכה י"ב שייך להלכה י"ג יעו"ש היטב ועיי"ש עוד בצל"ח מש"כ על תוס' ד"ה תנן וכו' יעו"ש היטב.

וראיתי בספר קהלת יעקב שכתב לתרץ דברי רבינו דרבינו ס"ל דהטעם של האיסור משום הטעם דאיתא בירושלמי פ"ז הי"א והובא בתוס' פסחים פ"ד א' בד"ה הא הדר וכו' דבשר ולא גידים וה"ה בשר ולא רוטב לכן אפי' בנפל על חרס צונן נעשה רוטב ונפסל ושוב כשחזר לבשר אוסר בבשר יעו"ש היטב ובזה יישב גם כן הא דאיתא לעיל סעיף ח' דבצלי קדר חייב יעו"ש היטב. והנה בזו הסברא דכתב דכיון שנפרש ממנו הרוטב אף שחזר לבשר פסול ופוסל בזה חולק הצל"ח וכתב כיון דטעם רבינו בפי' המשניות דלהכי הרוטב אסור כי אסור לאכול ממנו אלא מה שנשאר ממנו בעצמותו אבל מה שיזוב ממנו הרי הוא כמרק עכ"ל א"כ אם חזר לבשר ונצלה עמו הרי הוא שבה כבשרו יעו"ש היטב בצל"ח. וזה דלא כסברת הקהלת יעקב הנ"ל אמנם י"ל משום דלא נחית הצל"ח לסברת הק"י דס"ל דלא מטעם דבשר ולא ד"א נאסר רק משום דדבר הפורש

ממנו אסור וכל שחזר לבשר הרי הוא כמוהו אמנם לסברת הקהלת יעקב אה"נ דאף שחזר הרוטב ונצלה אסור והבן. ולא דמי למש"כ תוס' שם ד"ה אלא וכו' דאי הרוטב נא מהני ליה לכשיצלה עם הפסח יעו"ש התם היינו טעמא משום דהאיסור נא מהני ליה שפיר לכשיצלה שוב היטב ופקע מיניה איסור נא דכל צלי אש מוכרח להיות תחלה נא ולבסוף נצלה כל צרכו משא"כ איסור אחר לא מהני ליה צלייתו שוב ופשוט (אבל מה שכתב הקהלת יעקב ראיה מהירושלמי דלא הזכיר רותח גבי חרס יעו"ש י"ל משום דס"ל כסברת התוס' דסתם חרס הוא של תנור והרי הוא רותח וכנ"ל).

הלכה יג

יקלוף את וכו'. כבר נתבאר בעזר ה' בסעיף הקדום.

הלכה יד

בשמן של וכו'. פסחים ע"ה ב'.

ידיחנו וינגב. י"ל הטעם כמש"כ בהלכה ח' דבמים אסור לסוך לכן כתב וינגבנו.

יקלוף את וכו'. עיי"ש ע"ו א' דפריך אלא לשמואל דאמר תתאה גבר כיון דחם הוא מיבלע בלע אמאי סגי ליה בקליפה נתסר לגמרי יעו"ש והיינו טעמא דאע"ג דנטף על הצלי די בנטילת מקום כמבואר ביו"ד סימן ק"ה סעיף ג' הכא שאני משום דהוא שמן ולכן כולו אסור ופשוט ונ"ל עוד דהא דמשני שאני סיכה דמשהו בעלמא עביד ליה ר"ל ובודאי יש ששים נגדו ומ"מ צריך קליפה הטעם כמש"כ הרשב"א והובא בב"י שם דאף דיש בו ששים כדי לבטל מ"מ בעי קליפה וכ"ה בשו"ע שם יו"ד אבל לפ"ז היה צריך נטילת מקום וכדאיתא שם בשם הרשב"א לכן נראה יותר לומר דמשום דמשהו בעלמא עבידא לכן לא נבלע יותר מכדי קליפה ועיין בש"ך יו"ד סימן צ"ג ס"ק יעו"ש.

בירושלים. עיי"ש ע"ה ב' בתוס' ד"ה לפי וכו' ובירושלמי שם ה"ג.

שביארנו במקומו. בפרק ב' מהלכות מעשר שני יעו"ש.

צולין שני וכו'. עיין פסחים ע"ו ב' ובתוספתא שם פ"ה ועיין עוד ירושלמי פ"י דתרומות יעו"ש.

עד חצות. וכ"ה דעת הרשב"ם בפסחים ק"כ ב' ועיין מש"כ בחי' לברכות ברפ"ק ובמגילה ספ"ב יעו"ש היטב.

וכבר ביארנו וכו'. בפ"ח משם יעו"ש.

הלל בשעת וכו'. פסחים פ"ה ב' וצ"ה א' ובירושלמי שם ה"ג.

שנרדמו בשינה וכו'. שם ק"כ ב' וכרבי יוסי מדמפרשי אמוראי אליביה.

פרק ט

הלכה א

בחבורה אחת וכו'. פסחים פ"ו א' והלכה כר' יהודה וסתם משנה כוותיה ועיין פ"ט ב' קי"ט ב' יעו"ש ועיין ירושלמי פ"ז הי"ג ועיין עוד פ"ו א' ומ"א ב' יעו"ש היטב ובתוספתא פ"ו יעו"ש היטב (ומהתוספתא ההיא לכאורה ראיה לרש"י פ"ו ב' דהשיג אפירוש דמייתי שם דלתרגום אונקלוס משמע דהלכה כר"ש יעו"ש ובתוספתא משמע דקאי אליבא דר"י יעו"ש היטב והבן וכ"ה לישנא דרבינו) ועיי"ש היטב ברש"י מ"א ב' והבן היטב ועיין במכילתא בא פרק ט"ו וע"ע פסחים ק"כ א' ברשב"ם.

ואין מוציאין וכו'. שם פ"ה א' ב' ועיין ירושלמי פרק ז' הי"ג (ומכאן מבואר כתוס' שם פ"ו ב' ד"ה ומר וכו' דאף ר"י ס"ל המוציא מחבורה לחבורה חייב יעו"ש היטב ועיין במכילתא שם יעו"ש היטב).

לוקה וכו'. בירושלמי שם ובתוספתא פ"ו יעו"ש היטב ובתוספתא פרק ג' דמכות.

שיניחנו בחוץ וכו'. פסחים פ"ה ב' ועיין במל"מ בפ"ה מהל' פרה אדומה ה"ה ועיין בסדר פסח ראשון שבש"ס דמשמע שם דגם לענין איסור דינא הכי דבעינן הנחה יעו"ש.

מוציא אחר וכו'. ירושלמי פרק ז' הי"ג ועיין בתולדות אדם דנפקא ליה מלשון הכתוב דכתיב לא תוציא מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו ואצל שבירה כתוב לשון רבים דיש שובר אחר שובר אבל בהוצאה כתיב לשון יחיד דאין מוציא אחר מוציא ובזה מתורץ מה שהקשה השיירי קרבן שם יעו"ש היטב והבן.

האגף ולפנים וכו'. שם בפסחים פ"ה ב' ומבואר מרש"י שם דלא מיירי לענין פסח רק לענין כל הקדשים קלים דמיפסלי ביציאת חוץ לירושלים יעו"ש.

והאגף עצמו וכו'. שם מסקינן דשערי ירושלים לא נתקדשו חללן וכ"ה שם בירושלמי הי"ב יעו"ש היטב.

החלונות ועובי וכו'. שם ועיין לעיל פ"ו מהל' בית הבחירה ה"ט ובמש"כ שם.

הגגים והעליות וכו'. שם ובירושלמי שם הי"ב ועיין לעיל פ"ו מהל' בית הבחירה. ומדחילק רבינו בין גגין ועליות לעובי החומה וחלונות משמע דלא ס"ל כמסקנא דירושלמי דמשווה אותם וקאמר התם דאי בששוו לקרקע כולן כבפנים ואי לא שוו כקרקע עזרה כולן אין דינן כפנים ולכאורה הייתי אומר דרבינו מחלק בין עזרה לירושלים וס"ל דהא דבעינן שוה לקרקע דווקא בעזרה מיתנייא וכדמשמע לישנא דש"ס פ"ו א' אבל בירושלים אינו כן ולכאורה משמע כן מהא דקא פריך שם ארב מהא דפקע איגרא יעו"ש ולמה לא תירץ דמיירי בשוות לקרקע ירושלים אלא ודאי דבירושלים אין חילוק

ולכאורה אין זה מוכרח די"ל דהא דשוה לקרקע אינו מועיל לענין אכילה וכדאיתא התם גגין הללו אין אוכלים וכו' יעו"ש היטב אבל הא בורכא דזה קאי על גגין דלא שוו לקרקע עזרה וכדאיתא התם וכמש"כ רבינו בפרק הנ"ל יעו"ש היטב אלא ודאי דעל גגות ששוו לקרקע אוכלין שפיר א"כ מאי מקשה מהא דפקע איגרא אלא ודאי דלענין ירושלים לא נפק"מ בין זה לזה. אך א"כ קשה מאי מקשה מהא דעובי החומה והחלונות על הא דגגין ועליות לא נתקדשו לימא דהא מיירי בירושלים ולכן נתקדשו שפיר החלונות ועובי החומה והעליות והגגין לא נתקדשו מיירי בעזרה. וע"ע בזבחים נ"ו א' משמע קצת דחלונות ועובי חומה נתקדש אפי' בלא שוה לקרקע עזרה דאל"כ לא הוי מקשה מידי יעו"ש אבל זה אינו דה"ק מדקאמר דזה הרבוע אוכלים בו וכו' משמע דמה שחוץ לרבוע אפילו שוה לקרקע עזרה אין אוכלים בהם ודברי רבינו צריך עיון כי הם לכאורה נגד הירושלמי וצריך עיון גדול בזה וה' יאיר עיני. וע"ע בתוספתא דפסחים פרק ו' דהיו אוכלים בחצרותיהן ובגגותיהן יעו"ש ואולי הוא ט"ס וצ"ל ובגגותיהן יעו"ש והבן. אבל בגגות ירושלים אין אוכלין קדשים קלים כמבואר בש"ס דמקשה מהא דפקע איגרא.

הלכה ב

נאסר באכילה. שם פ"ה א' ובמכילתא בא פט"ו. ומש"כ בין בזדון בין בשגגה הכי מוכח שם בפסחים ועיי"ש פ"ב א'. ומש"כ שהכל בטרפה צ"ל כטרפה ועיין בפי' המשניות לרבינו שם ועיין תוספתא פ"ו יעו"ש.

כמו שביארנו וכו'. לעיל פי"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ו יעו"ש ועיין פסחים צ"ה א' וברש"י שם.

וקולף את וכו'. שם פ"ה ב' ועיין לח"מ מש"כ בזה ואולי אפ"ל משום דאין העצמות טעונים שרפה רק הבשר בלבד לכן קולף את הבשר מעל העצמות ועיין לעיל פי"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ט יעו"ש ויש לעיין בזה ועיין מש"כ האור חדש בזה.

הלכה ג

צריכה כל וכו'. עיין פסחים פ"ה ב' ופ"ו א' ועיין מרן (וכ"כ בנו של רבינו בס' ברכת אברהם סימן ח').

ואלו הופכים כו'. שם פ"ו א' ומרש"י מבואר דה"ק דרשאים להפוך את פניהם וקמ"ל אף דנחשבים כשני חבורות ואוכלין פסח אחד מ"מ שפיר דמי יעו"ש אמנם מרבינו מבואר דמחוייבים להפוך פניהם דאל"כ הו"ל כאוכל בשתי מקומות ועיין בתוס' יו"ט שם.

הלכה ד

המים שמוזגים וכו'. שם פ"ו א' ועיין רש"י שם וכן פירש רבינו אולם תוס' שם קי"ט ב' בד"ה אמר רב וכו' פי' דבעינן דוקא שיהא המיחם באמצע משום הכירא יעו"ש היטב (ושם בתוס' איתא והשמש באמצע ועיי"ש ברש"א) ועיין בירושלמי פ"ז הי"ג ובתוספתא ספ"ו.

ומותר לכלה וכו'. שם פ"ו א' וב' ובירושלמי שם ועיין תוס' שם בד"ה הכלה וכו'.

הלכה ה

אינן אוכלין וכו'. שם פ"ו ב' יעו"ש היטב.

שאין הפסח וכו'. באמת לכאורה הוא תמוה דהא רבינו ס"ל כר"י וכמש"כ בהלכה א' וא"כ אוכלין אותו בשתי חבורות ועיין מרן בהלכה א' שהביא בשם הר"א בנו של רבינו דט"ס הוא וכצ"ל שאין נעקרים מחבורה לחבורה. ומרן בעצמו כתב דהא דשרי לאכול בשתי חבורות היינו דוקא לחלוק בתחלת אכילתם את הפסח לשתי חבורות ולאכול הא כשהתחילו לאכול בחבורה אחת ושוב נחלקה לשנים אסור דזה מיקרי בשתי מקומות יעו"ש היטב ואני תמה על שניהם כיון דבש"ס איתא בהדיא וז"ל היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר פסח נאכל בשתי חבורות אוכלין לדברי האומר אין פסח נאכל בשתי חבורות אין אוכלין עכ"ל א"כ מבואר הוא דלר' יהודה אוכלין שפיר וא"כ דין דרבינו הוא היפך דברי הש"ס המפורשין ומה שהביא מרן ראיה מהא דפסחים קי"ט ב' יעו"ש אינו ראיה דהתם מיקרי שפיר שני מקומות משא"כ הכא ופשוט הוא.

וראיתי בירושלמי פ"ז הי"ג וז"ל שמש שאכל כזית והוא בצד התנור אם היה פיקח ממלא את כריסו ממנו אם רצו לחלוק לו כבוד באין ואוכלין עמו בצד התנור ואם לאו נותנין לו חלקו ואוכל במקומו תמן אמר דר' שמעון היא היא (צ"ע דהא בפסחים פ"ו א' איתא דאתיא כר' יהודה דלר"ש מותר לאכול במקום אחר ואולי הוא ט"ס בירושלמי וצ"ל דר"י היא (שוב ראיתי בפני משה שנדחק שם בזה מאד יעו"ש) ולא שמיעין דא"ר הילא א"ר אסי ר"א בשם ר' הושיעה הכל מודין בתחלה שהן חולקין בסוף שאינן חולקין מה פליגין בשהיו יושבין ואוכלין ופקעה עליהן הקורה ר"ש אומר עוקרין הן חלקן ואוכלין במקום אחר ורבנן אמרין אינן עוקרין את חלקם ואוכלין במקום אחר עכ"ל (ועיין במכילתא בא פט"ו ובתוספתא ספ"ו) והנה לפי הירושלמי ניחא דהכל מודין דבסוף אינן חולקין. אך הוא היפך ש"ס דידן לכאורה. לכן נראה לענ"ד שרבינו מפרש דמאי דאיתא התם בש"ס וז"ל א"ל רב אשי לרב כהנא ותיבעי לך איבעיא סילוק מחיצה ועשיית מחיצה מי הוי כשני מקומות וכשתי חבורות דמי או לא תיקו עכ"ל דלא כרש"י ז"ל רק דה"ק

בין סילוק מחיצה ובין עשיית מחיצה יש להסתפק להם אי מיקרי ב' מקומות ושתי חבורות אי לא ואף עשיית מחיצה יש להסתפק אולי נקרא זה שני מקומות ועלתה בתיקו לכן פסק רבינו לחומרא והעיקר כגירסת הר"א שכצ"ל עד שתסתלק שאין נעקרין מחבורה לחבורה (שוב ראיתי כן בצל"ח שפי' כדברי יעו"ש היטב ונהניתי) וע"ע בס' ברכת אברהם סימן ח'.

הלכה ו

שלשה מהן וכו'. שם פ"ו ב' בתוס' ד"ה נכנסין וכו' פי' ר"ח יעו"ש.

אין משלמין וכו'. כן פירש הא דרבינא דאמר ונותנין שכר דמים היינו שהשלשה שאכלו חלק השאר צריכים לשלם דמיהם ומסיק הש"ס ולית הלכתא כוותיה יעו"ש.

גמר אחד וכו'. כן פי' הא דאיתא התם ויוצאים אפי' באחד אבל דעת הר"ח שבתוס' אינו כן (וכ"ה בערוך ערך דייל יעו"ש) ועיין בהשגת הראב"ד מש"כ ע"ז ובמרן שם יעו"ש.

הלכה ז

כזית מן וכו'. עיין פסחים ג' ב' וירושלמי מגילה פ"א הי"א ופ"ג ה"ב יעו"ש דמשמע דקאי על המאכילו ועיין במרן.

מפסח שני. זה פשוט ועיי"ש צ"ה א' צ"ו א'.

למומר לע"ז וכו'. היינו בן נכר עיין פסחים כ"ח ב' צ"ו א' ק"כ א' יבמות ע"א א' זבחים כ"ח ב' ועיין מכילתא בא פט"ו וכמו דמסיק רבינו בעצמו.

גר תושב וכו'. הא דכתב רבינו דפסוק דשכיר ותושב בא להורות על עכו"ם כ"ה במכילתא פט"ו יעו"ש היטב דחד מ"ד ס"ל דתושב זה גר תושב שכיר זה עכו"ם וקאתי ללמד על תרומה שהערלה פוסלת בו וחד מ"ד ס"ל דתושב ושכיר מיירי גם כן בעכו"ם וקאתי ללמד על גבעוני וערבי מהולים יעו"ש ובהכי יש ליישב הסוגיא דפסחים צ"ו א' כפשוטו ודלא כרש"י שם שמחק להא דאלא מעתה תושב ושכיר וכו' יעו"ש היטב וכ"כ התוס' דיבמות ע' ב' ד"ה אלא וכו' יעו"ש ובתוס' שם ע"א א' ד"ה בו וכו' יעו"ש ועיי"ש בתוס' כתובות ל"ח ב' ד"ה מי אתיא וכו' יעו"ש וכ"כ רש"י בחומש וכתב דברי מ"ד השני שבמכילתא יעו"ש היטב והרמב"ן שם בחומש תמה עליו יעו"ש ובאמת כי דרך רש"י ז"ל להביא כמה פעמים דברי המכילתא אף שהוא נגד תלמודנו משום דהוא פשטא דקרא יותר ולדעת הראב"ד שכתב דמיירי בשכיר ותושב ישראל יעו"ש א"כ צ"ל דהרבותא דלא נימא דהוא נמשך אחר בעלים וא"צ למנות בפ"ע קמ"ל דלא אך לכאורה הוא נגד הש"ס דיבמות שם וכמש"כ הלח"מ ועיי"ש ברש"א מש"כ בזה ומיושב קצת. ועיין לח"מ שהקשה על רבינו כיון דאית ליה כר"א דתושב ושכיר אתי לגז"ש וכמש"כ

בפ"ז דהל' תרומות ה"י יעו"ש א"כ איך פסק דגר שמל ולא טבל לאו גר הוא וכן קטן שנולד מהול צריך להטפת דם ברית דהא לר"ע לא נפיק לה רק מקרא דתושב ושכיר יעו"ש ולענ"ד לק"מ דמעולם ס"ל דתושב ושכיר אתא לכדר"א והא דגר שמל ולא טבל לאו גר הוא אתיא ליה מדר' יהושע ביבמות מ"ו ב' ועיי"ש בתוס' ד"ה כי פליגי וכו' דלר"י לא בעי הך דר"ע וע"ע כריתות ט' א' ובהא דקטן שנולד מהול סמך עצמו אסוגיא דשבת קל"ה א' וי"ל מדכתיב ערלתו גבי שבת דאין דוחה מבואר דבחול צריך הטפת דם ברית ועיי"ש בתוס' א' ד"ה ולא ספק וכו' ובשבת שם והבן. ועוד יש לי לדבר בדברי מרן ולח"מ. אך לא באתי כי אם ליישב דברי רבינו.

הלכה ח

לוקה. דבשלמא על שכיר ותושב אין אזהרה כיון דהוא גוי משא"כ ערל דהוא ישראל מעליא א"כ ישנו באזהרה. ועוד דהמאכיל לשכיר ותושב אינו לוקה שהוא לאו שאין בו מעשה והשכיר והתושב אינו בר אזהרה משא"כ בערל ישראל האוכל שהוא לאו שיש בו מעשה לכן חייב מלקות ופשוט.

מצה ומרור. פסחים כ"ח ב' צ"ו א' ק"כ א' יבמות ע"א א'.

מותר להאכיל וכו'. עיין פסחים צ"ו א' דדריש דבו האמור בשכיר ותושב אתי להשמיענו דבפסח המרת דת פוסל ואין פוסל בתרומה יעו"ש וביבמות שם איתא דמבו דבן נכר יליף דאין המרת דת פוסל במעשר יעו"ש היטב ובתוס' שם ד"ה בו וכו' יעו"ש היטב ובפסחים כ"ח ב' ד"ה כל וכו' ושם ק"כ א' ד"ה כל וכו' יעו"ש דבבן נכר שפיר יש לדרוש דאם עשה תשובה אחר הקרבת הפסח מחוייב לאכול מצה ומרור יעו"ש היטב אבל בשכיר ותושב דמיירי בעכו"ם פשיטא דל"צ קרא לזה דמותרים לאכול מצה ומרור וכסברת התוס' וכמש"כ הלח"מ יעו"ש ודברי מרן לא נראין לענ"ד.

הלכה ט

מעכבתו מלאכול וכו'. יבמות ע"א א' ומכילתא בא פרשה ט"ו ותוספתא דפסחים פ"ח.

ונמצא זכר. בש"ס שם ביבמות שם ב' איתא עוד שתי אוקימתות שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורים או שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור יעו"ש ובשלמא הא דהוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא מילתא דלא שכיחא דבעינן שיהיה ככה כל שבעת הימים ואמו תהא חולי אישתא יעו"ש אבל הא דהיו אביו ואמו אסורים יש לעיין אמאי לא הביאה. שוב ראיתי בשער המלך שהרגיש בזה יעו"ש וע"ע שם שהאריך טובא בזה.

ומה שהקשה השעה"מ על הרא"ם שכתב דהפסח שנעשה במדבר היה ע"פ הדבור יעו"ש היטב כן יש להקשות ג"כ על הצל"ח בפ"ק דפסחים ו' ב' בד"ה אלא אמר רבה

וכו' יעו"ש היטב ועיין בספר קהלת יעקב בסוף פסחים יעו"ש היטב ועיי"ש מש"כ בריש פ"א מהל' תמידין ומוספין יעו"ש.

וראיתי להכיר דבר אחד במכילתא פרשת בא פט"ו וז"ל ר' יצחק אומר תושב ושכיר למה נאמר והלא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל בו אבל אם היה ערבי מהול וגבעוני מהול כשר שומע אני יוכשר לאכול הפסח ת"ל תושב ושכיר עכ"ל והאיפת צדק הגיה שצ"ל והלא כבר נאמר כל ערל וכו' יכול אם היה וכו' ומחק תיבת כשר. והנה מה שמחק תיבת כשר וכן מה שהגיה תיבת יכול במקום תיבת אבל זה פשוט. אבל מה שהגיה תיבת ערל במקום תיבת בן נכר לכאורה יש לעיין קצת. אבל נ"ל כי כוונתו על פי מה שכתב הריטב"א ביבמות שם שהקשה ל"ל קרא לגוי שכיר ותושב הא לא עדיף מבן נכר ותירץ דבן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים גרע טפי מנכרי יעו"ש ולכן מחק שפיר רבינו הגר"א תיבות ב"ן נכ"ר אבל מערל שפיר קא קשה ליה דהא גם גוי ערל הוא ובזה מיושב מה שהקשה המפרש למכילתא שם יעו"ש היטב ואין להאריך עוד בזה.

פרק י

הלכה א

ה"ז לוקה וכו'. פסחים פ"ד א' ותוספתא שם פ"ו ומכילתא בא פט"ו.

הבא בטומאה וכו'. וכרב יוסף שם ע"ב דבכה"ג לכו"ע ליתּ ביה משום שבירת עצם.

לא בטמא. פסחים ע' א' פ"ג א' פ"ד א' צ"ו א' תוספתא פ"ו.

מבעו"י וכו'. כרב פפא שם פ"ד ב' דכו"ע ס"ל דיש בו משום שבירת עצם ודלא כמרן (ועיין לקמן ה"ב ו' מה שכתבתי על המל"מ).

כמה ימים. כן מוכח מהא דאי' התם פ"ג א' יעו"ש היטב ועיין לעיל סימן נ"ג סעיף ט' יעו"ש היטב ועיין ירושלמי פ"ז הלכה י' יעו"ש היטב.

הלכה ב

שורפין עצמות וכו'. שם פ"ג א' ובירושלמי שם ה"י. ועיין מל"מ מש"כ בזה. אבל מש"כ לתמוה על תוס' חולין קכ"ה א' יעו"ש לא ידעתי מאי קשיא ליה הא פריך שפיר התם נתברינהו ונחלצינהו למוח דידהו ונשרפיה ונשדינהו לדידהו יעו"ש למאי דקאמר דשימוש נותר לאו מילתא היא וכיון שאין בהם מוח לא בעי שרפה ומש"כ עוד וכן מסוף הסוגיא דקאמר וכו' יעו"ש לא ידעתי מאי קשה ליה דפריך שפיר אלא פשיטא דאית בהו מוח ולכן אף שיוציא ממנו המוח בעי שרפה משום דשימשו נותר וצ"ע על תמיהתו. עיין מל"מ הלכה א' שהביא קושיית התוס' דזבחים צ"ז ב' בד"ה ואחד וכו' (וכן הקשו

בפסחים פ"ה א' בד"ה כשהוא וכו' יעו"ש ועיין במל"מ שהביא תירוץ בשם פסקי תוס'. והמבואר מזה כי התוס' לא ס"ל תירוץ זה ועיין ב"מ ל"ב א' בנמוק"י שם יעו"ש היטב ועיין תוס' פסחים נ"ט א' בד"ה אתי וכו' ויבמות כ' א' ד"ה יבא וכו' וזבחים ל"ג ב' ד"ה לענין וכו' ועיין טורי אבן חגיגה ב' א' ד"ה לישא וכו' מש"כ בזה ועיין תוס' פסחים פ"ח א' ד"ה לישא וכו' וב"ב י"ג א' וגיטין מ"א א'.

הלכה ג

שיש עליו וכו'. פסחים פ"ד ב' ושם כל הסוגיא.

חייב אע"פ וכו'. שם מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש והלכה כר"י ועיין ירושלמי פ"ז ה"י והי"א יעו"ש היטב ויש לי הרהורי דברים בזה דהכי איתא התם בה"י עצם שאין עליו בשר ר"י אמר אסור לשוברו ר"ש בן לקיש אמר מותר לשוברו מתיב ר"י לרשב"ל והא תנינן עצמות וגידין והנותר ישרפו בט"ז ויקוץ מפני המוח שבקוליות ולכאורה משמע דמיירי באבר שיש עליו כזית בשר אבל במקום השבירה אין עליו כזית בשר וכדומיא דמכילתין ושם הי"א איתא וז"ל ר"י ורשב"ל תריהון אמרי לעולם אינו חייב עד שישבור עצם שיש עליו בשר וממקום בשר וכו' ר' ירמיה בעי לית הדא פליגא על רשב"ל (עיין בקרבן העדה דמקשה מהברייתא דתני אחד עצם שיש עליו בשר ואחד עצם שאין עליו בשר) דרשב"ל אמר עצם שאין עליו בשר מותר לשברו לא אמר אלא שלא ילקה הא לאסור אסור וכו' מתיב ר' יוחנן לרשב"ל והא תנינן עצמות וגידים והנותר ישרפו בט"ז ויקוץ מפני מוח ויחלוץ בשר מן העצם ויקוץ שלא לפקע תחת הבשר עד כאן לשונו. והנה באמת לא זכיתי להבין דהא בהלכה י' קאמר דפליגי ר"י ורשב"ל בעצם שאין עליו בשר ושוב קאמר בהלכה י"א דתרווייהו סבירא להו דאינו חייב רק שישבור עצם שיש עליו בשר וממקום בשר. ושוב יקשה לי אם כן כיון דמודה ר"י לרשב"ל אמאי מקשה רבי ירמיה אדרשב"ל לחודא הא לר"י נמי יקשה ועוד הא ר' יוחנן גופיה מקשה לרשב"ל ועוד איני יודע כיון דמסיק דרשב"ל מודה דאסור ולא פליגי רק לענין חיוב אם כן מאי מקשה רבי יוחנן לרשב"ל מהך משנה דהעצמות וגידין וכו' דהקשה ליחלץ וכו' ומאי קושיא והא אסור מיהא ועוד כיון דמשני מפני המוח מאי מקשה תו ויחלוץ בשר מן העצם ויקוץ כיון שמפני המוח א"א בזה סוף דבר הירושלמי הזה תמוה בעיני וה' יאיר עיני בזה (ועיין שם בבאור הפני משה וגירסת הש"ס ויש ליישב קצת בזה (ויש לעיין היטב בזה) ועיין שם מה שכתבתי בבאורי).

הלכה ד

לוקה. ירושלמי שם הלכה י"א והלכה י"ג יעו"ש היטב.

הלכה ה

השורף עצמות. פסחים פ"ד ב' חולין י"א א' תוספתא פ"ו דפסחים ועיין ירושלמי פ"ז ה"י ויש שם מחלוקת בזה.

והמחתך גידים וכו'. שם ושם ובתוספתא שם איתא והמחתך גידים ובקרנים וטלפים ורבינו לא הוצרך להזכיר קרנים וטלפים כי הם עצמות שאין בהם בשר ומוח וכבר נתבאר דינו בהלכה ג'.

הלכה ו

לוקה אפילו וכו'. שם פ"ד ב' וכרב נחמן בר יצחק בנא אבל במבושל הטעם משום שהיה לו שעת הכושר ופסק כרבנן דפליגי עליה דרבי לאוקימתא דרב יוסף שם ועיי"ש פ"ג א' ובתוספתא שם פ"ו ובירושלמי ה"י ועי' לעיל הלכה א' ובכן מובנת כל הלכה זו.

הלכה ז

עצם האליה וכו'. עיין השגת הראב"ד שהשיג ע"ז ועי' במרן שכתב משום דפסק כרב אשי.

הלכה ח

הרי אלו וכו'. פסחים פ"ד א' ורש"י פי' דלענין היתר אכילה מתניא ועיי"ש בש"ס דמשמע ג"כ דלענין אם יוצאין עליהם משום אכילת פסח ומותר למנות עליה יעו"ש ועי' בראב"ד ומרן.

הלכה ט

קטן ורך וכו'. שם ופסק כאוקימתא דרבא ותניא כוותיה ורבינו מפרש לה דלענין איסור והיתר נקיט לה וכנ"ל בהלכה ח'.

הלכה י

הרכים שסופן וכו'. שם וכו"ע מודו בה דהא הדר ר"י לגביה דר"ל ועיי"ש בירושלמי הלכה י"א וכאן לא כתב לענין שבירה דבגידין אין שבירה כדלעיל הלכה ה'.

מוח שבראש וכו'. שם פ"ד ב' ובירושלמי שם ה"י ועיין תוספתא פ"ו יעו"ש היטב (ועיי"ש במפרש ששגג וכתב דמוח של שרץ מטמא במשא וליתא דשרץ אינו מטמא רק במגע עיין ריש כלים ורפ"ט דשבת וש"נ וצ"ל ומטמא במשא וכעדשה במגע יעו"ש היטב).

הלכה יא

חותך הבשר וכו'. יצא לי כן מהא דפסחים פ"ה ב' במשנה (ועיין תוס' ע"ו א' ד"ה אלא וכו').

לגיד הנשה וכו'. שם פ"ג ב' ומשמע שם לכאורה שצולין אותו עם הגיד והיינו טעמא כי אין בגידין בנותן טעם ועיין חולין צ"ו ב' ועיין מרן שהביא ראיה מהא דאיתא בתוספתא פ"ז נצלה החיצין ולא נצלה מהפנימי וכו' ולא ידעתי מה ראיה היא דהא שם מירי עובי החיצון ולא עובי הפנימי כי כן דרך הצלי שהחיצון נצלה מהר מהפנימי. אבל לדינא דברי מרן נהירין.

שלם. עיין שבת כ' א' ופסחים ע"ד א' ובתוספתא פ"ז.

חתיכות כשר. שם בפסחים ע"ד א' ושם ע"ה א' ועיי"ש תוס' ד"ה נחתך וכו' ובתוספתא שם פ"ז ועיין ירושלמי פ"ק דשבת הי"א יעו"ש היטב וע"ע תוספתא דפסחים פ"ה יעוין שם היטב ובספרי ראה פיסקא קל"ד ובזרע אברהם שם.

שלא ישאיר וכו'. עיין לעיל פ"ב ה"ד יעו"ש.

שהרי ניתק וכו'. עיין מש"כ לעיל פי"ח מהל' פסולי המוקדשין ה"ט ועיין מש"כ לקמן הלכה ט"ו.

הלכה יב

בראשון מקריבין וכו'. אבל בשני אין טעון חגיגה כדאיתא לקמן הלכה ט"ו.

ביום י"ד וכו'. עיין פסחים ס"ט ב'.

גדולים או וכו'. שם ע' א' יעו"ש ועיין תוספתא פ"ה יעו"ש.

זכרים או וכו'. שם ס"ט ב' במשנה ושם ע' א' ותוספתא שם.

וזבחת פסח וכו'. לכאורה יקשה דזהו טעמו של בן דורתאי אבל מסקינן דאתי למותר הפסח יעו"ש ע' ב' וע"ע זבחים י"ז ב' ט' א' מנחות פ"ג ב' יעו"ש היטב ועיין ספרי פרשת ראה פיסקא קכ"ט וברש"י שם בחומש ועיין בפי' זרע אברהם בספרי מש"כ בזה וע"ע בצל"ח ובס' אור חדש ובס' יד דוד מש"כ בזה.

בשבת. עיין ברא"ש פ' ערבי פסחים סימן כ"ה וגם בזה האריכו האחרונים ליישב דלא תקשה ע"ז מהסוגיא דשם ע' א' עיין בקרבן נתנאל שם ובצל"ח ובספר יד דוד ובאור חדש יעו"ש היטב.

הלכה יג

ואינו חובה. פסחים ע' א' חגיגה ח' א' ובירושלמי פסחים פ"ו ה"ד ועיי"ש בתוס' ד"ה לאו וכו' ושם ב' בד"ה מ"ט וכו' ושם נ"ט ב' בד"ה בארבעה עשר וכו' ועיין במפרשים האחרונים שהבאתי בהלכה י"ב ד"ה וזבחת יעו"ש היטב דלרבינו אף שהיא מדאורייתא מ"מ היא רשות יעו"ש היטב.

לשני ימים וכו'. שם ס"ט ב' ע' א' וע"א ב' ועיין תו"כ צו פי"ב ובספרי ראה פיסקא קל"א ובזרע אברהם שם וע"ע תוספתא פ"ה דפסחים ועיי"ש בתוס' דפסחים ע"א ב' ד"ה לימד וכו' ובזבחים ט' א' ד"ה ושלמים וכו' ומנחות פ"ג ב' בד"ה ושלמים וע"ע תמורה י"ד ב'.
למדו שזה וכו'. פסחים ע"א ב' ובתו"כ שם ובספרי שם.
אינו לוקה וכו'. לעיל הלכה י"א.

הלכה יד

מתבערים עמו וכו'. ירושלמי פ"ו דפסחים ה"ד ותוספתא דפסחים פ"ה.

הלכה טו

כמו שביארנו. לעיל פ"ז ה"א.
חמץ ומצה וכו'. פסחים צ"ה א' ועיי"ש בירושלמי פ"ט ה"ג ועי' תוספתא פ"ח ובספרי בהעלותך פיסקא ס"ט.
באכילתו. אבל בעשייתו טעון הלל כמבואר שם במשנה ובש"ס ולקמן בדברי רבינו.
חוץ לחבורתו. עי' מרן מש"כ בזה ועי' מש"כ לקמן בד"ה בבית אחד מזה יעו"ש.
ואין מביאין וכו'. תוספתא פ"ח דפסחים וירושלמי פ"ט ה"ג.
ואינו בא וכו'. כת"ק שם צ"ה ב' ועיין ירושלמי שם הלכה ג' ובתוספתא שם פ"ח וע"ע ביומא נ"א א' ועיין ספרי בהעלותך פיסקא ע'.
דוחים את וכו'. שם במשנה ובתוספתא שם ובספרי שם.
בבית אחד וכו'. הא דנאכלין צלי כן מבואר שם במשנה ובתוספתא אבל הא דכתב בבית אחד לכאורה הוא נגד מש"כ מתחלה דמוציאין אותו חוץ לחבורתו. לכן נראה לענ"ד דרבינו ס"ל שפיר דמרבינן הוצאה מחבורה לחבורה וכש"ס דידן ורק כיון דמרבינן מלא תותירו א"כ הוא גם כן ניתק לעשה כמו לא תותירו דמותר להכניסו במקום הראשון ולאוכלו שם ובזה נבדל מפסח הראשון לכן לענין זה שפיר מרבינן דמחויב לאכלו בבית ראשון והא דכתב ומוציאין אותו חוץ לחבורתו אין כוונתו דמותר להוציא לכתחלה רק דאם הוציא לא נפסל בכך ולכן מיושב ג"כ מה שהביא לעיל הלכה י"א טעמא דאין לוקין על לאו דנותר משום שהוא ניתק לעשה ולעיל בסימן פ"א ה"ז הביא הטעם משום דלאו שאין בו מעשה וכבר כתב שם מזה אמנם לפ"ז ניחא דלכן הביא כאן טעם זה להורות דמשום זה מרבינן הכא לענין לאו דלא תוציאו דהוא ניתק לעשה ואף דזה דוחק קצת מ"מ נכון הוא ליישב דברי רבינו ובזה א"צ לומר דהך תנא פליג אברייתא דכיצד צולין וכמש"כ רש"י ז"ל רק דהתם מיירי בפסח ראשון והכא מיירי בפסח שני והבן. אבל לפ"ז יש לעיין קצת דא"כ לכתחלה מיהת אסור להוציא מחבורה לחבורה ולדברי רבינו

משמע שלכתחלה מותר להוציא מחבורה לחבורה ויש ליישב בדוחק דכיון דלא נאמר לאו בפירוש דיהא אסור להוציא מחבורה לחבורה לכן מותר לכתחלה נמי וצ"ע בזה.

שפירש בו וכו'. כ"ה שם דעת ת"ק ודלא כאיסי ולכאורה צ"ע א"כ מנ"ל דאין שוברין עצם שיש בו מוח וכמ"ש בהלכה ג' הא זה לא אתי רק אליבא דאיסי אבל לת"ק משמע דאין לומר כן יעו"ש היטב בסוגיא צ"ה א'. שוב ראיתי בצל"ח שם ובאור חדש שם ובדף פ"ה א' שהאריכו בזה יעו"ש (וע"ע בתוס' שם ד"ה ואיסי וכו' שנשארו בתימא דלאיסי לא ישאירו הוא מיותר יעו"ש ובזה מיושב ג"כ דעת רבינו דמקושיא זו לבד מוכח דמצות שאינם על גופו אין נוהגים בו ועצם לא ישברו וכו' ע"כ אעצם שיש בו מוח קאי והבן).

שילקח הפסח וכו'. שם בפסחים צ"ו א' ובתוספתא שם פ"ח ועיין במכילתא בא פרשה ג' ופרשה ה'. ועיין שם בש"ס שפסח ראשון טעון ביקור ארבעה ימים משא"כ פסח שני יעוין שם בתוס' צ"ה א' ד"ה מה וכו' וצ"ע על רבינו שלא הזכיר דינים אלו (שוב ראיתי בקונטרס אומר השכחה שהביא תירוץ ע"ז בשם הגאב"ד דברעסלא יעו"ש היטב ואי"ה במקו"א יבואר עוד מזה (ועיין בהג"ה שנדפס על סדר פסח שני וכתוב שם שדעת התוס' היא כדעת רבינו והוא תמוה ועיין באור זרוע הגדול ח"ב סימן רט"ז וסימן רכ"ח יעו"ש.